శ్రీరస్తు.

దేసింగురాజుకథ.

శ్రీక్షుణికాద్రిపురవరాధీశ్వరుకృపాకటాక్ష
వీక్షణాలంకార
సంగీతసాహిత్యరచనాచమత్కారులగు
రావూరు॥ వేంకటసుబ్బయ్యగారిచే
నిఖిలజనానందకరంబుగా రచియింపంబడిన
ఈగ్రంథము.

వజ్ఝల - పాపయ్యశాస్త్రిలవారిచేఁ
పరిష్కరింపఁబడి.

తంజావూరు - చిన్నకన్నయ్యశెట్టిగారికుమారుఁడు
నాగలింగప్పశెట్టిగారి గార్డియనైన
అజ్జీ - షణ్ముఖప్పశెట్టిగారి
వుత్తరవుచొప్పన
భువనగిరి॥ చెన్నకేశవులుశెట్టిగారి
జ్ఞానసూర్యోదయముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియె.

MADRAS.

1889.

శ్రీ ర స్తు.

విఘ్నేశ్వర స్తుతి.

క॥ శ్రీకరప్రథమగణాకర। ప్రాకటభవభయవి
దూరపన్నగహారా। లోకానుగ్రహకారా। చేకొని
రక్షింపుమయ్యశివసుకుమారా॥ .... ❋

శ్రీ సుబ్రహ్మణ్య స్తుతి.

క॥ శరవణభవవరసుందర। కరుణాకరదీనపోష
కామితఫలదా। వరశక్తిధారిషణ్ముఖ। సురమునిను
తధన్యగణ్యసుబ్రహ్మణ్యా॥ .... ❋

మహేశ్వర స్తుతి.

క॥ ఇందుధరసుందరాంగా। కుందేందుచ్ఛవితు
రంగకుజనవిభంగా। బృందారకహృత్సంగా। మంద
స్మితవదనబ్రోవుస్మరహరలింగా॥ .... ❋

శ్రీ మహావిష్ణు స్తుతి.

క॥ కమలాప్తకమలనేత్రా। కమలోద్భవవినుత
పాత్రకర్బురజైత్రా। కమలాప్తకులపవిత్రా। క్రమ
ముగరక్షించునీలకంధరమిత్రా॥ .... ❋

బ్రహ్మదేవుని స్తుతి.

క॥ నలినోద్భవచతురానన। విలసితసృష్టిప్రకార
వేదివిధాతా। జలజాక్షునాభిపంకజ।కలితాంతర్వర్తి
దిక్ప్రకాశితకీర్తీ॥ .... ❋

శ్రీలక్ష్మి - గౌరీ - భారతులస్తుతి.

క॥ శ్రీగౌరీభారతులన్ । బాగుగ నేజాలదలతు
భక్తితో నెపుడున్। సాగిలబడినుతియించెద। వేగమె
రక్షించుకొరకు వేడుకలలరన్॥ ....*

గీ॥ సకలదేవతలెల్లనుసంభ్రమమున। ప్రకటితం
బుగకొనియాడిభవ్యముగను । రంగుమీరంగజేసింగు
రాజుకథను। జెప్పెదనునేనులోకప్రసిద్ధిగాను॥ ...*

క॥ ఇలలోగలబుధులీకృతి। గలతప్పులుదిద్దిమీరు
గాంభీర్యముగా। వెలయంజేయగవలెనని। చెలువుగ
గోరెదనునిమ్మసిద్ధముగాగన్॥ .... *

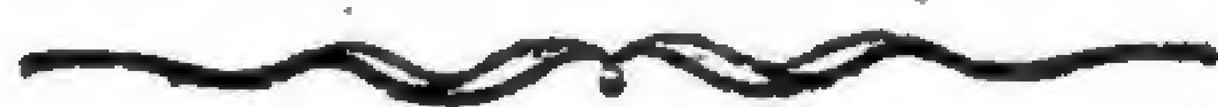

శ్రీరస్తు.

దేసింగురాజుకథ.

కథాప్రారంభము.

శ్రీకరముగ గణనాథుపదములు చెలువుగ సేవించి
ప్రాకటపద్మజురాణినిచాలా భక్తితోడదలచి
ముదముతో హరిహరపరమేష్ఠులను మదిలో నర్చించి
సదయులైన శ్రీగౌరీవాణుల సంప్రీతితో నెంచి
వరకవులగు నావాల్మీకాదుల వందనములుచేసి
గురుతరముగ సద్గురువులనెల్లను గోర్కెబూజజేసి
ఈవసుధను పెరుగుమిపురవాసుడ నింపుమీర నేను
రావూర్వేంకటసుబ్బయాఖ్యుడను రంజితంబుగాను
సంతసమున దేసింగురాజుకథ చక్కగ జెప్పెదను
వింతగనీభువిలోనందరునిది విస్మయమందగను
సురపతినారదసంవాదంబిది చోద్యంబుగనిపుడు
వరుసగనదియెట్లన్నను దెల్పెద సరవితోడవినుడు.

(దేవేంద్రుడుకొలువై యుండగా నారదుడువచ్చుట.)

నాకాధిపుడగుపాకారియుతా నధికభోగముననను
తేకువతోడనుసింహాసనమున తేజరిల్లగాను
సురగరుడోరగసిద్ధసాధ్యులు సూటిగగొల్వగను
సరగునరంభాద్యప్సరలప్పుడు సరసతనాడగను
మరియుచుఫణిపతులెల్లనుగొడుగులు గరిమెతో పట్టగను
పరమాద్భుతముగ కిన్నెరులెల్లను మరిమరిపొగడగను
డంబుమీరతుంబురునారదులు నంబరమునబాడ

జంభభేదికొలువునఋషులెల్లను సంభ్రమంబుతోడ
ఉండగ నారదుడొకనాడచటికి నొప్పుగానురాగా
దండిగ కొలువుననుండియింద్రుడా తపసిజూచి వేగ
నమ్రుండై తానర్ఘ్యపాద్యములు నతిభక్తితోనిచ్చి
సంభ్రమమొదవగనాతనినుచితా సనమునందునునిచి
సామిమీరలీమూడులోకములు సంచరింపబూని
భూమినిగలవింతలు దెల్పుండిపు డేమైనాగాని
వినగోరెదమీవాక్యపద్ధతిని వీనులవేడుకగా
మనమలరగనేచోద్యములుండిన మాకుదెల్పుడికవేగా
అనిసురపతియానందంబునన మ్మునివరునడుగగను
తనమదిబొంగుచునింద్రునితో నా తపసియిట్టులనెను.

{ నారదుండు దేవేంద్రునితో
దేసింగురాజుకథ జెప్ప నారంభించుట }

సురనాయకయొకయాశ్చర్యమువిను సొంపుమీరనిపుడు
పరువడి తెల్పగవచ్చితినీకు పరమప్రీతిని నేడు
తిరముగ భువిలో నెబదియారు దేశంబులుండ
పరమప్రసిద్ధము హైదరాబాదు పురమనెగోల్కొండ
ఢిల్లీ పాచ్ఛా యేలుచుండెమరి సల్లలితంబుగను
ఎల్లలోకులకునధిపతియై తా నేకచ్ఛత్రముగాను
ఇంపుగనేలుచునుండగజరిగిన యితిహాసంబును నేను
సొంపుగ జెప్పెదవిస్తరంబుగా చోద్యంబంతయు వినుము
అననమ్మునిశేఖరుతో నింద్రుం డప్పుడిట్టులనియెన్
మునినాయకనీపలుకులు సంతస మొసగెబల్కుమనియెన్
వినుసురనాయక భూమండలమున వెస మేరువునందు
మునులుపలువురు తపములు సేయగ ముదమొదవగనందు
ఘనుడు మహాత్ముడుగోగుపకీరీ యనువాడు తాను

మనమలరగఘనతపమును జేయుచు మంత్రతంత్రములను
తెలిసిసిద్ధుడై యుండగనచటికి దేవలోకమందుండి
విలసితబారాహజారి రాగను వెలగుతోడనుండి.

(గోగుపక్కిరి ఢిల్లికి గుఱ్ఱమును తెచ్చుట.)

మేఘమండలమునందుతిరిగెడు మేటితురంగమును
లాఘవమునబట్టగదలచియునా ఘోడాపోవగను
చూచిమంత్రతంత్రంబులచేతను చోద్యంబుగవశపరచి
ఆచిపట్టుకొనిఢిల్లికివేగమె యతిమోదంబునఁనడిచి
వచ్చియొక్కచోడేరావేసి పరులకుదెలియకను
అచ్చటనుండిచుట్టునుపహారా పెచ్చుగనుంచగను
అప్పుడుబారాహజారిగర్జన గొప్పగజేయగను
తప్పకఢిల్లిలోగలజనులందరు తడబడిమూర్ఛలను
చెందినపాచ్ఛావినియప్పుడుతా సందేహించుచును
ఇందుగలిగినప్రళయంబేమో యిదితెలియగవలెను
తొమ్మిదిమేఘములొక్కటగర్జన తొడిబడజేసినదో
ఇమ్మహిగలుగుసముద్రములెల్లను యిటుఘోషించినదో
అనిమదినెంచుచునతివేగంబున తనతక్తుకువచ్చి
ఘనుడాబడేదివాన్జీ రాజలింగ బాబునటుగాంచి
రావోయివింతలుగనబడె నేడు రాజలింగబాబు
రావముగలిగినదడియేమిప్పుడు రాజలింగబాబు
గర్జనజేసినదేమది జెప్పుము ఘనుడలింగబాబు
భర్జింపుమునీవిప్పుడు దానిని పరగలింగబాబు
అనగావినియారాజలింగబాబప్పుడిట్టులనెను
మనవివినుమాపాచ్ఛాయిప్పుడు మరిచెప్పెద నేను
గోగుపక్కిరియనునాడటకొక గుఱ్ఱముదెచ్చెను నేడు
బాగుగదివ్యహయంబునుదెచ్చెను పట్టుపడదుచూడు

మంత్రతంత్రముల చేతను దానిని మచ్చిడి తెచ్చినవాడు
యంత్రంబుల చేవశము జేసుకొని యిటకువచ్చినాడు
ఎంతటిధైర్యముగలవారైనను యెక్కలేరు దాని
వింతగనన్నదటన్నను పాచ్ఛా వేగచూచెదాని.

{ పాచ్ఛాగోగుపక్కీరికిబహుమానములిచ్చి గుఱ్ఱమును తీసుకొనుట. }

సంతోషముతో నప్పుడు పాచ్ఛా చయ్యనపక్కీరికి
కొంతధనంబును బహుమానంబులు కొల్లగనిచ్చియాపుడికి
హయమును గొని తా తెప్పించియు లాయములోగట్టించి
నయమున గోగుపకీరినప్పుడే నచటనుండియంపించి
పరువడి రాజలింగబాబును పాచ్ఛావటుచూచి
వరుసనునందరు పాళెగాండ్రను త్వరలో రప్పించి
ఈగుఱ్ఱము నెక్కినవారలకిక బహుమతులిప్పించు
బాగుగనెక్కనివారలఖైదులో వేగ మెపెట్టించు
అని సెలవిచ్చిన రాజలింగబా బర కారులనంపగను
పనివడిపంపిన హరకార్లేగ యనువుగ జెప్పగను
వచ్చిరి హయమును జూచుటకై యా పాళెగాండ్రందరును
మెచ్చగునా గుఱ్ఱంబును జూచి యెక్కలేము మేమనను
అందర ఖైదులో నేడు వర్షను లమరగనుంచుమనె
యిందిక నెవ్వడు రాజలింగబా బిప్పుడు తెల్పుమనె
మనవి యొక్కటి వినుమిక పాచ్ఛా మరిచెప్పెద నేను
ఘనులౌ రాజులుగలర నేకులు కనుగొనభువిలోను
ప్రవిమలమతులగు రాజులందరు పరగ యెక్కలేరు
అవితథశౌర్యులు నతిశూరులు యీ హయము నెక్కలేరు
ఇప్పుడు దక్షిణదిక్కున శెంజని హెచ్చు గానుగలదు
గొప్పకోటదుర్గంబును నచ్చట నొప్పుగానుగలదు

తనరగ చెంజికోటను యేలే తరణిసింగురాజు
తనయులు యిద్దరు శూరసింగును ధరణిసింగు రాజు
శూరసింగుడును ధరణిసింగుడును సొంపు చెంజికోట
వారలిద్దరును యేలుచుందురు వదలక నానాట
శూరసింగునకు సమానశూరులు వేరేలేరచట
ధీరవరుండగు ధరణిసింగునకు దీటుగాన మెచట
బహుశూరులు యీ బారహజారీ పటుగతి నెక్కుదురు
సహజంబుగ వారిద్దరు గుఱ్ఱము చక్కనెక్కగలరు
అనగను విని హరకారుల నచటికి నతిశీఘ్రముగాను
పనిపడి బంపును రాజలింగబా బనువుమీరగాను
అంతట రాజలింగబాబు తా హరకార్లను బిలిచి
సంతసమున నా చెంజికోటకును జాబువ్రాయ నెంచి
పెద్దకరణమును రంగపిల్లను బిల్వమనుచు బంచి
వద్దచేరి యా రంగపిల్ల యటు పాచ్ఛావును గాంచి
సలాంచేసిన రంగపిల్లను చక్కగాను జూచి
సలాంబదులు చేసిన పిల్లను చయ్యననటు గాంచి - ఓ
రంగపిల్ల నీవిప్పుడు చెంజికి వ్రాయవలెను జాబు
సంగతులన్నియు దెలియ జెప్పెదను సరగ వ్రాయు జాబు

(శూరసింగురాజుకు పాచ్ఛా జాబువ్రాయుట.)

సలాం శూరసింగు రాజవో సలామయ్య నీకు
బలేశూరుడ నిమిమ్ము గాంచుటకు పరగ బుద్ధి మాకు
కలిగియున్నది మాపై మీదయ కలుగవలయు నేడు
సలలితముగ రావలె నిచ్చటికిని చయ్యనను యిపుడు
సతతంబును రాజులనందరిని సమ్మతి జూచితిని
మతిమంతుల మిమ్ము జూడగవలెనని మరియిపుడంపితిని
అసియీరీతిని వ్రాసి పంపుము వినయము రంగపిల్ల

అననాతడుజాబునవ్రాసెనువిని యాసంగతులెల్ల
జాబుతెచ్చిహర్కార్పాపయ్యతో సవిస్తరముగాను
బాబువారిగాతెలియజెప్పియాట పంపువేళలోను
యేనూరామడదూరనుచెంజికి యీఢిల్లీకినిపుడు
పూనితపాలాగట్టుములేనూర్ పొందుగనుంచుకొని
మరిచెంజికిపోవోయినీవిప్పుడు హరకార్పాపయ్యా
చెంజికిపోయిశూరసింగునిటు తేవలెవడిగాను
రంజితమ్ముగాపోయినీవిటు రమ్ముజల్దిగాను
తడయకహర్కార్పాపయ్యప్పుడుతపాలమార్గముగా
వడిగానప్పుడుపాతచెంజికిని వచ్చెనువేడుకగా
శూరసింగుడునుకొత్తచెంజిలో సొంపుకొల్వులోను
ధీరులయినతనమంత్రులగూడుక తేజమలరగాను
ఉన్నకొల్వునకుహర్కార్పాపయ తెప్పునదావచ్చి
సన్నుతుడగుయాశూరసింగునుచయ్యాననటుగాంచి

(హర్కార్పాపయ్యశూరసింగునకుజాబుయిచ్చుట.)

వినయముతోహర్కార్పాపయ్య వేడ్కసలాంజేసి
చనువుతోడయాశూరసింగునకు జాబంతటదీసి
సొంపుగనిచ్చినహరకార్నప్పుడు శూరసింగుజూచి
పెంపుతో యెవ్వరుబంపవచ్చితివి చెప్పేరేమనలేచి
అప్పుడుసలాముచేసిపల్కెను హరకార్పాపయ్యా
చెప్పెదనిప్పుడుసంగతులెల్లను చెలువుగవినవయ్యా
హెచ్చుగఢిల్లీపాచ్ఛామిమ్మున యిపుడుచూచుటకును
అచ్చటికినిమిమ్మునుతెమ్మనగా వచ్చినానునేను
జాబుచూడగానన్నిసంగతులు సవిస్తరముగాను
బాబువారిగాదెలుసునుమీకు బరమముదంబునను
అనినతమ్ముడగుధరణిసింగును నంతతానుపిలిచి

తనచేజాబును చదివి తెల్పుమని తమ్మునిచేనిచ్చి
ఇచ్చినజాబును చదివిసంగతు లేర్పడదెల్పగను
ముచ్చటపినియాకొలువునజనములు మురియుచువినగాను
తనమంత్రులజూచప్పుడుబల్కెను ధనరచోద్యముగను
వినరయ్యావోమంత్రులారయీ వివరముజెప్పెదను
ఘనుడగుపాచ్ఛావునుజూడగను గడుప్రీతినినేను
మనమలరగయాఢిల్లికిపోయి మరలిటువచ్చెదను
వచ్చుదాకయీరాజ్యముమీరే వదలకచూచుకొని
మెచ్చగనిచ్చటికార్యములెల్లను యింపుగానుపూని
చేయుచునిచ్చటిసమాచారములు శీఘ్రంబుననాకు
వ్రాయకప్పటప్పటికితెల్పుడు పరగనేనుమీకు
చెలువుతోడనాసంగతులెల్లను తెలియగజేసెదను
యెలమితోడనేపోయివచ్చెదను యింకవేడ్కగాను.

(సూరసింగు తనభార్యవద్దికిబోవుట.)

అనితనమంత్రులసమ్మతిపరచి యంతతానులేచి
మనమలరగయానగరుకునేగి తనసతినటుగాంచి
సతివినుమొక్కటినేనుచెప్పెదను చయ్యనరాంబాయి
హితమతితోడనునీకుదెల్పెదను యిప్పుడురాంబాయి
రయమునఢిల్లీపాచ్ఛానన్ను రమ్మనెజల్దిగను
నయముతోడనేబోవలెనిప్పుడు నచ్చటికినియికను
ఇచటభద్రముగనుండుమునీవు యిప్పుడురాంబాయి
అచటికిబోయిజాబువ్రాసెదను యిచటికిరాంబాయి
పరగబోయివచ్చెదనని చెప్పిన ప్రాణనాథుతోను
సరగునరాంబాయిచింతనొందుచను చయ్యనసిట్లనెను
దేవరవారికినేనుయిప్పుడు తెలియజెప్పగలన
సావకాశములేదికప్రసవసమయంబిదియునిన

కరుణతోడ రాంబాయినిజూచి కలకలనవ్వుచును
మరినీకేమిటతక్కువయున్నది మగువరో యిచ్చటను
పాయక దాదులతోడనుండుము భద్రంబనిలేచి
పోయివచ్చెదనితమ్మునినంతట పొందుగానుజూచి
వేయుగుఱ్ఱములతపాలుంచుము వేగధరణిసింగు
చేయవలసినజాగ్రతలెల్లను జేయుధరణిసింగు
అనినతమ్ముడునుశూరసింగుడు నంతజల్దిగాను
ఘనసత్వములౌహయములనెక్కి కదలిరంతలోను
త్వరలోఢిల్లికివచ్చిచేరిరి తపాలమార్గముగా
ధరలోగల్గినరాజులెల్లను తప్పకవచ్చిరిగా
పాచ్ఛాకొల్వులోశూరసింగుడును బహుధైర్యముతోను
అచ్చాయనుచును పాచ్ఛాకుతా నపుడుసలామనెను
బదులుసలామును చేసిచూచెను పాచ్ఛావప్పుడును
మదిసంతసమునశూరసింగునకు మర్యాదలతోను
వచ్చినరాజులెల్లకొలువులో వరుసనుండగాను
అచ్చటగూర్చుండగనియమించె నయంబుగనిద్దరను.

{ ఢిల్లీ పాచ్ఛా శూరసింగునకు మర్యాదలుచేసి
పిలిపించిన కార్యమును దెలుపుట. }

శూరసింగునిపాచ్ఛావంతట చూచిపల్కెనపుడు
వారకనందరురాజులువినవొక పలుకుబల్కెనాడు
వినుడో దేశాధీశులారయొక వివరమునిప్పుడును
పనివడిమిముబిలిపించిన కార్యము బాగుగదెల్పెదను
దేవలోకగుఱ్ఱంబొకటిక్కడ తేజరిల్లుచును
యీవసుధనుగలగుఱ్ఱంబులలో నిదియెక్కువగాను
ఉన్నదిదానినెక్కినవారికి నుచితంబుగనిపుడు
మన్ననచేసివారిపాళెమును మరియిచ్చెద నేడు

కొన్నియునామములతోడనువారికి గుఱ్ఱమునిచ్చెదను
యిన్నికార్యములుగలపిక్కడమీ యిష్టమేమనెను
ఆమాటలువిని రాజులందరును అతిమోదంబునను
ప్రేమతో గుఱ్ఱము నెక్కడికొరకై తాములేవగాను
ఘనశౌర్యులునగు నా రాజులగని కలకలనవ్వుచును
కనుగొని వారలపాచ్ఛా వప్పుడు గ్రక్కుననిట్లనెను.

(ఢిల్లి పాచ్ఛా రాజులతో ప్రతిజ్ఞ సేయుట.)

ఏనొకమాట చెప్పెదవినుడీ యిపుడు రాజులార
పూనిగుఱ్ఱమును యెక్కినవారికి పొసగ రాజులార
ఘనముగుబహుబహుమతులనునిత్తును మనమలరగనేను
ఘనులనివారిని మెచ్చిప్రియంబున కౌగిట జేర్చుదును
ఆగుఱ్ఱముపై నెక్కనివారని అతికోపముతోను
వేగముగానై జేండ్లదాకను వేతుఖైదులోను
అనగావినియా రాజులందరు నపుడు సమ్మతించి
మనములసందేహించుచునుండగ మరిపాచ్ఛా లేచి
వచ్చెను రాజులతో గూడుకొని చెచ్చెరనంతటను
అచ్చటబారాహజారిగనుగొన నతిభీకరముగను
అంతటబారాహజారిగర్జిల నష్టదిగులు జెంది
గంతులువేసినమాత్రములోన కడుభీతియునొంది
మిన్నువిరిగిపైబడినటు రాజులు మేదినిపైబడిరి
కన్నులు చెదరగతలలువంచుకొని కడువడిచింతిలిరి
గడగడవణుకుచుమూర్ఛలదేలుచు కాళ్లునుకడువడిగా
తడబడనందరుయేమియుదెలియక తారుమారుగా గా
అప్పుడుపాచ్ఛావునుగనుగొనివా రందరిట్లనిరి
చెప్పలేముయీగుఱ్ఱముమహిమను అప్పయేమొయనిరి
ఇప్పుడుమహరాజీగుఱ్ఱముమే మెక్కలేముయికను

తప్పక యెక్కిన ప్రాణము నిలువదు తడయక మాకీకను
దేవలోకగుఱ్ఱముపై నెక్కను దేవతలే గాని
యీ వసుధలో గలవారికి దగునా యీ గుఱ్ఱము పూని
ఎక్కితేము యీ గుఱ్ఱముపైని నిక్కముగా మేము
గ్రక్కున ప్రాణంబులతో నైనా ఖైదుననుండెదము
అను నా మాటలు తావిని పాచ్ఛా వంతట నవ్వుచును
ఘనముగ భూమీశులతో పల్కెను వినుడనుచును తాను
ఎంతో శూరులరనుచు మిమ్ము నే నిచటికి రప్పిస్తి
యింతటి ధీరులరగుట వహ్వా మీ చెంత నే సరిచూస్తి
నక్కకైన మీ యంతటి శౌర్యము లెక్కింపగ రాదు
దిక్కులేని పాడూరికి నెన్నగ నక్కపోతు రాజు
మేకపోతు గాంభీర్యంబని నే మేదిని వినియుంటి
చాకలాయనా మాట యిపుడు మీ దాపుగ నేగంటి
పురుష చిహ్నములు దాల్చి వషండుడు పొలతుల నేలుటయున్
అరయ నటుల నగు మీరీ బారాహజారి నేలుటయున్
బిడ్డయు నైనను జూచి మీ యటులు భీతియు జెందదుగా
తెడ్డయినను యీ తేజి గర్జనకు దిగులిటు నొందదుగా
అని యిటు లోకులు పల్కెడు వాక్యము లవి వృథ గావయ్యెన్
చెవకి చూడగా నిది తెరగని మా చిత్తముగ నయ్యెన్
బలే బలే వస్త్రాదులు మీ రే వహ్వా రేయనుచు
చలో చలో తుం ఖైదుకు నిపుడే శీఘ్రము బొమ్మనుచు
వరుసగ రాజులరెల్లరు నైదు వత్సరంబులిటను
సరవితో ఖైదులో నుండి వెనక నిరు సంవత్సరములును
ఊరక నిచ్చట నుండియు నావల వూరికి పోవలెను
నా రెకు పాచ్ఛా యిట్లని పల్కిన సమ్మతి నందరును
నిండు ఖైదులో నుండి వారల నెలవుకు జాబులును

ఖండితంబుగా సంగతులెల్లను కనుపడ్రవ్రాయగను
వెతలబొందుచును వేవిధంబులను విధిగడుదూరుచును
అతివ్యసనంబునగుందుచునుండిరి అప్పుడానందరూన
అటులనారదుడు దెల్పగనింద్రుం డత్యద్భుతముగను
పటుతరముగ మునినాథ చెల్పితివి పరమమోదంబునను
అవతలివృత్తాంతంబేమాయెను నారదనాకిటను
ప్రవిమలముగనది దెల్పుమన్నను పరమమోదమునను

{ ఇంద్రునకు నారదుడు
చెంజిపట్టణవృత్తాంతము దెల్పుట. }

వినుసురనాయక చెంజిపట్టణపు వృత్తాంతంబికను
ఘనముగనీకే దెల్పెదనిపుడు కలవృత్తాంతమును
చెంజివిడిచియాశూరసింగడు చేరగఢిల్లికిని
రంజితముగనటమేడునాళ్లకు రాముబాయికిని
పుత్రోత్పత్తియు గలిగిననందరు భూరిసంతసమున
నేత్రోత్సవముగ పట్టణమెల్లను నెరిశృంగారమున
భేరీభాంకారాదివాద్యములు భోరుకొల్పగాను
వారటుచక్కెరపంచిరప్పుడు వరుసతోవీధులను
పరమముదంబున వచ్చినవారికి బహుమతులనుయిచ్చి
యరయగకొలువుననున్నజనులకు నటయినాముల్చిచ్చి
పుత్రునిజూచిసంతోషంబున పొంగెనురాంబాయి
గోత్రరక్షకుండితడని తాను కోరెను రాంబాయి
బాలుడు పుట్టినయిరువదిదినముల పరగఢిల్లినుంచి
చాలతపాలలోవచ్చినజాబును చయ్యాననటుగను
శూరసింగుడు ఖైదులోపడ్డ సొబగులుతలపోసి
సారెకువగచుచు విధినిదిట్టుచును సతిపతిదలచుచును
కూరిమిపుత్రుడు కలిగినప్పుడు మీరులేకనిటను

తారుమారుగానున్నది గాదా తగుపనిజరుగకను
పురుషుడు లేనియిల్లేటికికా పురమిక నేమిటికి
పురుషుడులేనిసొబగేమిటికి మోదంబేమిటికి
పురుషుడులేనివిభవంబేటికి భోగంబేమిటికి
పురుషుడులేనిపురమేమిటికి పుత్రుండేమిటికి
పురుషుడులేనిజీవనమేటికి భువిబ్రతుకేమిటికి
పురుషునిబాసినజన్మమేటికి శిరులుండేమిటికి
బాలునిముద్దులపలుకులువినగను పరగప్రాప్తిలేక
బాలగచిన్నికుమారునినెత్తుక సరగగాంచలేక
ఈతనయునిదాకండ్లజూచునో యెటులున్నదోకాని
ధాతవ్రాలుయీతీరుననుండిన తప్పనెవరికిని
మంచిదికానీయెట్టులనైనా పతియువచ్చుదాక
మించినవేడుకనీకుఱ్ఱనినే బెంచుచుందుగాక
అనుచును రాంబాయివ్యసనమువదలితనయునిజూచుచును
ఘనమగుసంతోషముతో బెంచుచు కడుప్రీతిగదాను
జాబుబ్రాసెనువిభునకునప్పుడు చయ్యనఢిల్లీకిని
జాబుచూచుకొని శూరసింగుడు సరగవ్యసనమూని
ఉండగ చెంజిలో దేసింగుబాలుండొప్పుగ వేడుకను
రెండుమూడునాళ్లైదునెలలునటు నిండినయంతటను
బోర్లబడుచును జరుగుచునంతలో పొర్లుతప్పడిలుచు
మెల్లనెనడుచుచుదుముకుచుబ్రాలుచు మేలుగపరుగిడుచు
కుప్పిగంతులనువేయుచు సఖులతో కూడిచదువుకొనుచు
అప్పుడుతల్లిదగ్గిరకొచ్చి యాకలాకలనుచు
పాలుచక్కెరతెమ్మనితల్లిని పలుమారడుగుచును
పాలుపాలనితల్లినిజేరె పయ్యెదపాకుచును

చన్నానసంగుమాయమ్మాయనిబల్ సద్దులానర్చుచును
క్రన్ననరంతులుచేసిముదంబున చన్నులుద్రాగుచును
మేలుగతనసమసఖులతోడను మెలగుచుతిరుగుచును
వాలాయంబుగమహమత్ ఖానుని వదలకగూడుచును
తల్లిదగ్గిరకు జేరియమ్మమా తండ్రేడీయనుచు
మెల్లనలేచివెలపటికొచ్చి మేటపనులుగనుచు
అల్లకల్లోలముజేయుచునూరిలొ నెల్లవారికలచు
సల్లలితంబుగనీతివిద్యలు చయ్యానచదువుచును
సహజముమహమత్ ఖానుతో గుఱ్ఱపు సవారిచేయుచును
కహకహనవ్వుచుకన్నతల్లినటు కన్నులజూచుచును
అంతటమహమత్ ఖానునిగూడి యటవయగెత్తుచును
చెంతనున్నకొండలపైనెక్కియు చయ్యనదుముకుచును
పంతములాడుచుగుండులనెత్తి పరగరువ్వుచును
గంతువేసిసింజేటిలొనావలి గట్టుకుదాటుచును
పందెముచేనొకగుక్కకుమూడు పయువులుచాయుచును
సందేహించకపెద్దగ్రామాకులను సరగునపెరుకుచును
పులులసింహములనెదిరించుకొని పొడిచియుచంపుచును
తలచుకనొకదినమందునతండ్రిని తల్లినివచుగుచును
ఇటువలెనైదేండ్లాపుచునొకనాడింపుగతల్లితోను
పటుతరముగమాతండ్రిడేయేడీయని పలుమారడుగగను.

(దేసింగుతల్లియతనితో శూరసింగువృత్తాంతముదెల్పుట.)

తనయునెత్తుకొనిముద్దుబెట్టుకొని తానిట్టులననిరెక
వినుకుమారమీతండ్రిశూరసింగని తెల్పగదొణగెక
పనిబూనియుమీతండ్రినిఢిల్లీ పాచ్ఛావచ్చటను
వినుమేడేండ్లటుఖైదులొబెట్టిన విధమునుదెల్పెదను
దేవలోకమందుండియచటికొక తేజిరాగనాడు

యీసభనుగల రాజులనెల్లను యెలమిబిలిచినాడు
ఈగుఱ్ఱంబును యెక్కినవారికి యినాములిచ్చెదను
బాగుగనెక్కనివారిని ఖైదులో పరువడినుంచెదను
అనిచెప్పినయా రాజులు బారా హజారినటుజూచి
ఘనమగుభయమును జెందుచు మనముల గడుచింతిలిచూచి
సలామయ్యబహుసలాము పాచ్ఛా సలామయ్యామీకు
బలే గుఱ్ఱమిది యెక్క గూడదు భయముకలిగె మాకు
అనగా పాచ్ఛా రాజులనందర నటఖైదులోనుంచెఁ
మనమునబొక్కుచు తనయునిగని యొక మాటనుందలించెఁ
వినతండ్రియు మీతండ్రియునిద్దరు వినుము నాటనుండి
తనయా ఖైదులోనున్నారనగా తానటుకోపించి
పండ్లుపెటపెటనికొరికెనప్పుడు బాలుడు దేసింగు
కండ్లువురుముచును కోపము చేసెను ఘనుడగు దేసింగు
రెండుగడియలకు లోపల ఢిల్లిని పిండిగ జేసెదను
దండియైనయా గుఱ్ఱము నెక్కి దవుడాయించెదను
అనుచు తల్లికి కనిదండము బెట్టి యమ్మా యిప్పుడును
ఘనముగ నాకును మంచివుత్తరము గ్రక్కున నీవలెను
ఇప్పుడు ఢిల్లికి వడి నేగయు నే నెక్కియు గుఱ్ఱమును
తప్పక తండ్రులనిద్దర దెచ్చెద తల్లీ వినుమ నెను
జల్దీజల్దీ వుత్తరమిమ్ము జల్దిగాను తల్లి
జల్దిగాను నేబోయి వచ్చెదను సెలవొసగుము తల్లి
అనిచెప్పినయా తనయునిజూచి యంతవ్యసనమునను
విన రా ముద్దుల తనయా తనయా మరినీ విటులబల్కితేను
కనిపెంచిన నాగర్భము చల్లన గాంచు టెట్టులికను
నినువిడిచియు యరగడియైన నే నెటులనుండగలను
అనుచు చేతులు పిసుకుకొనుచు తా నంతమూర్ఛజెంది

ఘనశోకంబున నేలబొర్లుచును కడువ్యసనమునొంది
ఉన్నతల్లిని దేసింగుడూ తా నొప్పగానుజూచి
కన్నమూసె నాకిదిసమయంబని గ్రక్కునతా లేచి
సరగశంకరాభరణమేటిలో స్నానంబును జేసి
పరువడిరంగేశునిసన్నిధికి భక్తితోడవచ్చి.

(దేసింగు శ్రీరంగనాథునిస్తుతించుట.)

పన్నగశయనా పంకజలోచన పద్మనాభ రారా
చెన్నుగనిను నేనమ్మితినిప్పుడు శ్రీరంగా రారా
కరుణాకర శ్రీనరహరిరంగా కామితఫలవరదా
కరిహాహరియని మొరలిడవినిచని కరుణింపగలేదా
మునుప్రహ్లాదుని నేలినకరణిని బ్రోవగదయరాదా
ఘనముగనలనాడాధ్రువుగాచిన గతినేలగరాదా
అనాథరక్షకా దీనజనావన సనాతనా నిన్ను
వినాగవేరేదిక్కులేదునా మనవిని వినినన్ను
ఘనంబుగను నాయండనుండుమని గ్రక్కున వేడితిని
మనంబునను నినుముదంబునను నే మరిమరిమ్రొక్కితిని
రంగనాయకా నేను ఢిల్లికి రయమునపోవలెను
సంగతిమీరగ ఢిల్లిలోగల జబురు స్వారిచేయవలెను
తండ్రులఖైదులోనున్నవారిని తడయక తేవలెను
తండ్రీనీవనినమ్మితి నాపై దయయుంచగవలెను
సమ్మతిమీరగ నాకుసహాయము సరగునరావలెను
నమ్మినిమ్ము నేఢిల్లికిపోయెద ననుచువేడగాను
చయ్యన దేసింగునితో రంగ స్వామియిటులనెను
అయ్యా వినరా దేసింగా నీ కతిసహాయముగను
వచ్చెద పోయిరమ్మని చెప్పిన ముచ్చటతోడుతను
హెచ్చుగ మహమత్ ఖానునిజూచి యచ్చటివిధములను.

(దేసింగురాజుమహమత్ఖానునితోగూడి ఢిల్లికిపోవుట.)

తప్పకచెప్పియువనమిద్దరము తగఢిల్లికినేడు
తెప్పునబోవలెనన గామంచిది దేవరయన్నాడు
మనకు రెండుగుఱ్ఱంబులదెమ్ము మహమత్ఖానుడనేడు
మనఖర్చులకునురొక్కముతెత్తుకొ మహమత్ఖానుడనేడు
అనుచును దేసింగుడుబల్కగనా మహమత్ఖానుడును
వినయంబున నా కార్యములన్నియు విశదరీతిగాను
తడయకనప్పుడుతనమదిబొంగుచు తయారుచేయగను
వడిగలగుఱ్ఱములెక్కియిద్దరును వడిగాపోవగను
పదిదినంబులకు జేరిరిఢిల్లీ పట్టణమప్పుడును
పదిలముగానా పాచ్ఛాకొలువులొ వచ్చినిల్చిరటను
మండివేసుకొనిసలాంచేసెను మరిపాచ్ఛాపుకును
పండితుడగుబాలునికిని పాచ్ఛా బదులుసలామనెను
రాజాధిరాజులందరు రయమునజూడగను
తేజంబునుగలరాజసింహునిని ధీరునిబాలకుని

(పాచ్ఛాదేసింగురాజువృత్తాంతమును విచారించుట.)

పాచ్ఛావప్పుడుచూచిబాలుని పరమాశ్చర్యముతోను
అచ్ఛాబహాదర్తుంకోనన గానట దేసింగుడును
సారెకుపల్కెనుపాచ్ఛాతోను సరగచెంజియేలు
శూరసింగునితనయుడనేను సొంపుగనామేలు
తప్పకవినునే దేసింగుడమా తండ్రులునిద్దరును
యిప్పుడునీఖైదులోనున్నారని చెప్పగనిటనేను
వచ్చితిబారాహజారినెక్కగ వచ్చితినిటనేడు
చెచ్చెరగనునాప్రతాపమిప్పుడు చేజేతనెచూడు
చెప్పనేలయాబారహజారిని శీఘ్రమెతెచ్చినను
తప్పకస్వారీచేసియునీమది మెప్పుజేతుననేను

అవనామాటలువినియాపాచ్ఛా యాశ్చర్యముజెంది
కనసామాన్యపుగుఱ్ఱముకాదది కటకటయానిగుంది
లేచివచ్చియాబాలునిప్రియమున జూచిముద్దుబెట్టి
యీచిత్రముదానేమనిచెప్పుదు నెంమగానపట్టి
ఐదుయేండ్లయీబాలుండెంత యారాహాయెంత
కాదువీనిచేనెక్కుటకరిమశ కాంతరమిదివింత
పిల్లమాటగాదోచలేదుమరి పెద్దమాటగాదు
కల్లమాటగాదోచలేదునిక్కమ్ముదోచలేను
ఈబాలకునివాక్యంబిప్పుడు యిదినిజమనియెంచి
ఆబారాహజారినిచ్చట నారయరప్పించి
చూచినంతయీగుఱ్ఱముదాని చూచియుకేమన్ననో
బాపురేచూపకనున్ననప్పుడీ బాలుండేమనునో
మించినచింతతో పాచ్ఛాయిట్టుల నెంచెనుతనలోన
మంచెయికంకణమరయుటకున్నిట ముకురముకావలెన
చల్లకొనంగనువచ్చిముంతదా చంగనేలమనకు
కల్లనిజంబులురెండునిప్పుడే గనెదక్షణంబునకు
అనియిట్టులనా యాపాచ్ఛావప్పుడు నాదేసింగునకు
ఘనగుఱ్ఱముచూపించునంతలో తనతనయునిపలుకు
అన్నియానవాలన్నిసంగతు లన్నితానుదెలిసి
చెన్నుమీరయాశూరసింగుదే సింగునినటుగదసి
ఏరాచిన్నికుమారానీవిట కేలవచ్చితౌరా
వూరకెనిన్నుమీతల్లిటువిడిచి యోర్చియున్నదటరా
నాకులదీపమనాసుకుమారా నాదుతండ్రిరారా
నీకైదేండ్లకుయిచటికిరాగా నేకతముండెనురా
అనినతండ్రితో దేసింగుడుతా నప్పుడిట్టులనెను
ఘనముగబారాహజారినెక్కియు గ్రక్కునమిమునేను

చెరవిడిపించిపిలుచుకపోవను మరివచ్చితిననియు
సరసంబుగనిటుపల్కి తండ్రితో జనపతిగనుగొనియు
ఏలయ పాచ్ఛామఱచితిరేమో యింతలోమీమాట
కాలయాపనము చేసుటమేలా కనుమిక నామాట
నాపరువునుయాబారహజారి పరువు నెఱుగలేక
యీపట్లనుమీకింతయోచన యెందుకు యిందాక
ఆరయ శునకములెన్నియును హరికినిసమమవునా
బారహజారులెన్నియునా బాలాసమమవునా
బక్కగుఱ్ఱమును పెట్టుకనేమో నిక్కెదే బహుశా
చక్కనిఘోడాయైతేచూపుము యెక్కెదభూమీశా
అందరమోసంబొందించినయా చందంబిదిగాదు
ముందుగగుఱ్ఱముజెప్పించుమునా ముందరనికమీదు
తెప్పించకనుండితిరేనికనీ దేశాధీశులకున్
అప్పుణయిచ్చినయాజ్ఞ యెవరిదో యారయదేవరకున్
పరిపరివిధములబాలుడుపలికిన పాచ్ఛానవ్వుచును
సరగున నెల్లరగూడకనాహాయ శాలకరుగగాను
చూడగగుఱ్ఱముగర్జనచేసిన సొంపుశబ్దమునను
తోడనె రాజులగుండెలుపగిలెను పోడిమిచెడిమాటను
కోటయిడిసిపడినట్టులుండెను వీటివారికపుడు
సాటిగ మేఘంబులగర్జనవలె సరగదోచెనపుడు
చెవులుఘుమ్ముఘుమ్మనగా రాజులు చయ్యనమూర్ఛిలిరి
దివులుజెడి దివాకందరపుడమిని తెలవచేపడిరి
శూరసింగుమనతనితమ్ముడును సొలసితలలువంచి
బీరముచెడిబల్ బెడగుననప్పుడు బెదరియుండజూచి
తెంపునమహమత్ ఖానునిజూచి దేసింగుండనెను
తెంపుమగాడిపిచాడిగుఱ్ఱమును తెమ్ము వేగమునను

తెప్పునగుఱ్ఱంబునకుబంగరు జీనివేసితెమ్ము
తప్పకవజ్రాల్ చెక్కినకళ్లెము త్వరగవేసితెమ్ము
అనిచెప్పినయామహామత్ ఖానుం డట్టులచేసితేగాను
తనమదిబొంగుచు దేసింగుడు తేజిని తట్టిపట్టివేగా.

(దేసింగురాజు బారాహజారి నెక్కుట.)

కనకనమనుచునుగర్జనచేయగ కదకికళ్లియమును
ఘనశౌర్యంబునబట్టిగుఱ్ఱమును కడువడినెక్కగను
సింగమువలెతానెగసెనంతదేసింగుండంతటను
భంగముప్రాణులనొందించెడిపులి భంగనెక్కెనటను
బాలుడైనదేసింగుడుహయమును వడిగనెక్కజూచి
జాలిజెందుచునుతహతహపడుచును చాలచింతవగచి
శూరసింగుడుతమ్మునితోడను సుతునొద్దకువచ్చి
బారహజారినెక్కుటజూచి పనువడినెదమెచ్చి
మన్ననతోడకుమారునిగనుగొని మనమునగుత్సించి
కన్నులనీరునునించుచునప్పుడు కటకటపడిజూచి.

{ దేసింగుబారాహజారియెక్కగా నతనితండ్రియు
పినతండ్రియు దుఃఖించుట. }

తనయానీవీగుఱ్ఱమునెక్కగ తగదికనిటరారా
చనువుతోపాచ్ఛాచేసెలవునుగొని చనుదమిపుడురారా
అనినతండ్రితోదేసింగుడుతా నప్పుడిట్టులనివె ౹౹
ఘనమగుగుఱ్ఱమునెక్కగభయపడకైదులామిమ్మిపుడు ౹౹
పెట్టియుండనేనెక్కియుగుఱ్ఱము ప్రీతితోడమిమ్ము
దిట్టముగావిడిపింపగవచ్చితి తివిరినేడునమ్ము
ఊరకెపోయిననవ్వరెశూరులు పొసగతండ్రులారా
నేరకగుఱ్ఱమునెక్కకవదలను నిజముతండ్రులారా
సవ్వారీచేసివచ్చిననన్ను చక్కజూడరయ్యా

పారించకుడీగుఱ్ఱముచేబడవగవనేలనయ్యా
మించిమనంబునచింతిలవలవదు మీరుతండ్రులారా
మించినవారీచేయగవలెనే నెంచతండ్రులారా
పుట్టినప్పుడేచావునిజంబని పొసగతండ్రులారా
దిట్టముగామీమనములనమ్ముడు తెలిసితండ్రులారా
అనియిటుపల్కిసలాముచేసి యపుడునిలిచినాడు
పనిబూనియుగోవిందాయనుచును పరగజూచినాడు
అంతలోననాశూరసింగుడు నటుతనయునిజూచి
యింతచేసుటకునేలపుట్టితివి యిపుడనిమదివగచి
తొలుతనుబుట్టినయప్పుడెచచ్చిన దుఃఖములేదయ్యా
యెలమితోడమీతల్లి యిపుడని న్నెట్లువదలెనయ్యా.

(దేసింగుడు గుఱ్ఱమునెక్కిదవుడాయించుట.)

కలతజెందియేమవ్వెనోయనగా కదలిచెతేజీనివేగా
జలిదియనుచుదవుడాయించెను చయ్యననటుబాగా
పటపటపటపటపటపటయనుచును పరువులెత్తెనపుడు
చిటచిటచిటయనియెడమకాలికి చిమటయిచ్చినాడు
షోయెషోయెననిరాజులందరును పొక్కుచుజూడగను
వోయయ్యానీవెందుబోయెదని యొప్పుగబిలువగను
వాయుమార్గమునన నెగయగనప్పుడు వదలకగుఱ్ఱమును
పాయకమేఘమండలమందు పారెడుగుఱ్ఱమును
నారాయణగోవిందాయనుచును కోరిపట్టెనపుడు
వారిజాక్షహరివరదాయనుచును వడిగవిడిచెనపుడు
గరుడునివలెనాగుఱ్ఱముపాడవుగ కడువేగమెనడిచెన్
పురువడికలిగినవాయువువలెనే వొప్పుగానుపరచెన్
కొండలనెల్లనుమెండుగదాటుచు గొనకొనియెగయుచును
చెండువిసరుచుగంతులువేయుచు చెలగముదుంగుచును

అడవులదిరుగుచుగ్రామములద్రోయుచు కడువడిదాటుచును
తడవుగదిరుగుచుతలక్రిందుగబల్ ఘాటిగబరచుచున
గాడుపడియుటసింహములెల్లను గదలకదిగబడివెన్
గూడులనుండకపక్షులెల్లను గోబగోబయనిపరవన్
సుగలెల్లనుదేసింగుపరాక్రమ మొప్పుగగాంచుచును
సరగునబారాహజారిపరచెడి చతురతమెచ్చుచును
అంతటగుఱ్ఱమునాలుగుదిక్కుల వింతగానుతిరిగి
పంతంబుననాడేనూరామడపరగదిరిగితిరిగి
ఇటువలెగుఱ్ఱంబైదుదినంబులు మెచ్చుగానుచెలగి
తటుకునబాలుపరాక్రమంబును తనమదిలోనెరిగి
ఈబాలునిచేబలహీనమునాకిపుడుగలుగుననుచు
స్వాభావికమునువిడిచిమాయలో సంచరింతుననుచు
మేరుపర్వతముచెంతనువీనిని మెలగత్రోతుననుచు
సారెకుతెలచియువెతలబెట్టగా చయ్యనతాగనుచు
నివిరినిద్రయాహారములేకను దినంబులైదయ్యెన్
దివమునురాత్రియునొక్కటదిరుగుట తేజహీనుడయ్యెన్
కన్నులుగిరగిరదిరిగిశోషచే కడుభీతినిమూలెన్
పన్నగశయనునిరంగనాథుని పరువడిదలచెనుజాలిన్.

{ దేసింగుబారాహజారిని వంచుకోజాలకడస్సి
రంగనాథస్వామిని ధ్యానించుట. }

కళ్లెముగట్టిగబిగబట్టుకొని గడుసుతేజిపైని
మెల్లనమెడతనచేతులజుట్టియు మెదలకపండుకొని
రక్షింపుమురంగేశాననుసంరక్షింపుములోకేశా
పక్షివాహనాపరమపవిత్రా పన్నగశయనసురేశా
వారిజనాభజనార్దనాచ్యుతా వాసుదేవశౌరీ
సారెకుభయమునుజెందినిన్నునే సన్నుతింతుకోరీ

భజియించెద రక్షింపుము నన్ను పరమపావనివినుతా
గజవరదా నను బ్రోవవె స్వామీ కారుణ్యముచేతా
జయజయ భక్తజనావన బ్రోవుము జయజయ శ్రీరంగా
జయవిజయీభవ దిగ్విజయీభవ జయజయ గరుడతురంగ
సుజనగణావన దుర్జనమర్దన సుందరతరవదనా
విజయహృదయకమలాంతరవాసా వేదవేద్యసదనా
దశరథనందన దశముఖభంజన తాటకసంహరణా
పశుపతివందన పన్నగశయనా పంకజమృదుచరణా
శరణుజొచ్చినను యరమరచేతుర సరగుననిటు రారా
శరణు శరణయా కరుణాసాగర కరుణింపగ రారా
బిరాన రారా వరాలొసగ శ్రీకరాయిటుల రారా
పరాకేల రాపరాపరా శ్రీధరాయిటుల రారా
సకలచరాచరసముదయములకును సముడనగనుబరగి
సకలేశుడవై సర్వాత్ముడవై యకలంకుడవై చెలగి
లేదా దయయిక రాదా శ్రీదామోదర యిటురారా
వాదా బ్రోవగరాదా నీచేగాదా రఘువీరా
ఏవయ నీదయ యేదయ రాదయ సాదరముగ రారా
వో దాశరథే యోదయానిధే యోకృపానిధే రారా
మోసబుచ్చియీహయమెచ్చటికో తీసుకపోదలచి
వాసిగనున్నదియిదుగోనిను సేవరుసగ మదిదలచి.
(రంగనాథస్వామి దేసింగునికి ప్రత్యక్షంబై రక్షించుట.)
భజనసేయుచున్నాననివేడగ భక్తపరాధీనుండు
విజయముచేసి దేసింగునితో వెరవకుమనియపుడు
గజిబిజిబారెడిగడుసుహయంబును కడువడిబోనీక
హాజకత్పౌరుషమిక జెల్లదునీ యహమదంతుగాక
చిన్నబాలుని చిక్కులబెట్టెడి చెడుగుతురంగమయిప్పుడు

మన్నించి మునీయున్నతినణచి తిన్నగనడుమిపుడు
పన్నగశయనుండనినన్నెరుగుము పలువయనుచునపుడు
సన్నుతమునివరుడగురంగేశుడు చెన్నుమీరనపుడు
కన్నులుచెదరగపెటుపెట్టినను ఘనముగఖడ్గంబు
మిన్నువిరిగిపైబడ్డటునిలిచెను మేటిధాటిగఖడ్గంబు
బాలునిబారాహజారినీవిటు భంగపెట్టదగునా
చాలుచాలునీజవముదెలిసెనిక చనగానిట్లగునా
బాలునినీవుఢిల్లికిదీసుక పరువునబొమ్మికను
బాలకుండునాభక్తునివీని భయపరుపకనికను
కొన్నిదినంబులకీబాలునిచే గోర్కెదీరనీకు
సన్నుతమాయుద్ధంబునాదవును చయ్యననటనీకు
మోక్షమిచ్చెదనుజల్దిగపొమ్ము ముదమొదవగననిన
నాక్షణంబుననుఢిల్లిసమీపం బౌమాగణముగనిన
బాలునిలేపిరంగనాయకుడు పటుదయతోడుతను
మేలువరంబులొసంగియుధైర్యము మెప్పుగజెప్పగను
అప్పుడుదేసింగుడురంగేశున కతివినయంబునను
తప్పకసాగిలిమ్రొక్కిమిక్కిలి ధైర్యంబునతాను
నరహరిశ్రీహరిమురారిశౌరీ నన్నిప్పుడుచేరీ
వరలిచితెచ్చితిమార్గముదప్పక మధుకైటభహారీ
శరణుశరణునినినమ్మితినయ్యా శరణురంగనాథా
కరుణతోనీదాసునిననుబ్రోవుము శరణురంగనాథా
అనినుతియించినదేసింగునితో నపుడుస్వామియనివెళ్ల
ఘనుడగుఢిల్లీపాచ్ఛానిప్పుడు కడువేగమెకనివెళ్ల.

(దేసింగు రంగనాథునియనుగ్రహంబున ఢిల్లి చేరుట.)

మనమలరగబహుమతులుగైకొని మరితంద్రులతోను
వనముచెంజికనిరంగస్వామి చయ్యనబోయినను

అప్పుడు బారాహజారి పాదుషా హజారమటు జేరి
తప్పక గర్జన సేయగ నందరు తడబడి యట జేరి
చిన్ని కుఱ్ఱవాగుఱ్ఱంబును గని కన్నుల నీరుంచి
అన్నరార నామున్ను వేగనా కన్నరార మించి
శూరసింగుడు బిడ్డని ముద్దిడి చుంచుదువ్వగాను
హారతులెత్తి దృష్టితీయుడని యానందముతోను
ధీరుండగు బాలుని తాఁగనుగొని దృఢమతితో పాచ్ఛా
కోరికె లడుగుము నిన్ను మెచ్చితి కూతుఱా నీకు నేడచ్ఛా
మ్లేచ్ఛుండనినన్ మెచ్చకనుండకు మేలౌనతుఱా చాలా
స్వచ్ఛంబౌ నీచరితము మేలు సమకూర్చును బాలా
నీశౌర్యంబును నీబలమును నే నిప్పు డెరింగితిని
కేశవభక్తుల కెప్పుడు భీతియు లేశము గలగదని
పాచ్ఛా పలుకుచునుండగ తనమది పరమాశ్చర్యమునొంది
స్వచ్ఛంబౌ సత్కీర్తిని గాంచిన సజ్జన పెనుపొంది
ఉండుము నీవని శూరసింగుడును ఒప్పుగ దీవించి
దండిమీరగా నందను నెత్తుక తనతొడపైనుంచి
నేను చేసిన పూజలన్నియును నేడుగ ఫలమయ్యెన్
కానరాని యాపదలు వచ్చియు కడగ తొలగిపోయెన్
అనగా నచ్చటి రాజులెల్లను అతిమోదమును జెందన్
ఘనుడగు పాచ్ఛా కుమారుపై కడు సంతసమందెన్
మేలని బాలుని సింహాసనమున మెలకువతో నుంచెన్
చాలగ నాలింగనమును జేసి చయ్యన లాలించెన్.

ఢిల్లి పాచ్ఛా దేసింగు రాజునకు
బహుమతులు చేయుట.

రాజసింగ బాబును నట చూచి రయమున నిట్లనెను
రాజసింహుడౌ దేసింగునకు వాజులు లక్షయును

మూషికణజముల రొక్కము నిటకు ముందుగ దెప్పించు
యేడులక్షలమద వేనుంగుల నిప్పుడురప్పించు
సకలసేనలను దాసీజనముల చయ్యాననిప్పించు
ప్రకటితముగ భూషణవస్త్రంబుల పరగనందునుంచు
అనియీతెరగున నాజ్ఞాపించగ నప్పుడు వేగముగా
చనియెను రాజలింగబాబు తా సరగున కొల్వుకు బాగా
దేసింగునికి పాచ్ఛా చెప్పిన తెరగున రొక్కమును
వాసిమీరగుఱ్ఱంబులు గజములు పరగనందునుంచు
దాసుల దాసీజనముల భటులను తగురథకోటులును
వాసవలోకలోకపుగుఱ్ఱంబులుమరి వరవస్త్రంబులును
అప్పుడు తెచ్చిప్పించిన పాచ్ఛా యతనిజూచి మెచ్చి
తప్పక చెంజియి నాముయేలుమని యప్పుడె సెలవిచ్చి
నవరత్నంబులకంఠహారములు నతని మెడను వైచి
ప్రవిమలరత్నకిరీటము నప్పుడు బాగుగ నిప్పించి
బహుమతులున్నతి నటువలె జేసి పట్టుశాలువలను
సహజంబగు ప్రేమంబున నిచ్చియు చాలా మెచ్చియును
తనగుఱ్ఱంబగు నీలవేణిని తటుకున దెప్పించి
ఘనుడగు మహమత్ ఖానునకప్పుడు కన వడినిప్పించి
కొన్నియినాములు మహమత్ ఖానుని కోర్కెదీరనిచ్చి
మన్ననచేసియు నిద్దర జూచి మరిమదిలో మెచ్చి
చయ్యన రాజలింగబాబును నెయ్యముదవ జూచెన్
వొయ్యనపుడాతనితో నాతడు వోహో వినుమనియెన్
రమ్ము వీరితోగూడిపోయిరా రాజలింగబాబు
రమ్ము చెంజికి సేనలనంపుము రాజలింగబాబు
రాజులందరును చాలాదినములు రాయిడిబడి చెడిరి
తేజినెపంబున గావున వీరిని తెప్పనవిడుజారీ

అనితమతమమే లేటిపరగణా లయిదువత్సరములు
యినాములిదిగా ననుభవింపుడని యిమ్ముపుత్తరవులు
వెరవుమీరగానిటువలెజెప్పగ సరగునవాతడును
పరువడినట్లనే చేసెనుపాచ్ఛా వహ్వాయనగాను.

దేసింగురాజు తండ్రులనుబిలుచుకొని బారాహజారితోడ చెంజికివచ్చుట.

మరిదేసింగుడు తండ్రులతోను మహమత్ ఖానునితో
త్వరలోదమతమగుఱ్ఱములెక్కియు తరలిరి సేనలతో
పదిదినములలో చెంజికి జేరిరి బహువేడుకగాను
మదిసంతసముగ నూరివారలు మరియుపొగడగాను
వచ్చినబాలునిజూచుచునుండిరి వరుసగనందరును
ముచ్చటతో దేసింగునితల్లి ముదముమీరగనేను
ఎత్తిప్రీతితో ముద్దులాడుచును యేమిరనాతనయా
చిత్తమెప్పుడునుసీపైనుండెను చిన్నినాదుతనయా
ఇన్నిదినంబులు నెచ్చటనుంటివి వేమిరసుకుమారా
చన్నులపాలుచేపెనిప్పుడు చయ్యనసుకుమారా
అనుచును తునకుహారతులెత్తెను అప్పుడు రాంబాయి
చనువునదృష్టిదీసెనప్పుడు సరగునరాంబాయి
ఆదేసింగుడునందరగూడుక యంతఃపురమునమిన్న
ఆదరమొప్పగతల్లి చెంతను మోదముతోనున్న
యువరాజుగనా దేసింగునివా గొప్పగరావించి
ప్రవిమలకీర్తియొసంగ వెలయుమని పట్టముగట్టించి
ఏకొదవలులేకను వారుండగ నేడోవర్షమున
ఆకుమారునితల్లి గతించిన నంతటదుఃఖమున
పొగలుచుపరలోకక్రియలెల్లను బుధులుమెచ్చగాను
తగనొనరించెను దేసింగుండును ధర్మనీతిగాను.

బాలునికష్టమవత్సరంబున పరమపదంబునకు
కాలవశంబునశూరసింగుడు కడగిపోవనటకు
చుట్టములెల్లనువచ్చివగవగా శూరసింగునకును
అట్టియెునర్చెనుపరిలోకక్రియ లందరుమెచ్చగను.

(దేసింగురాజురాజై రాజ్యపరిపాలనంబుజేయుట.)

సరగునదేసింగునకప్పుడుపుర జనులునుమెచ్చగను
ధరణిసింగుడుపట్టముగట్టెను తద్దయుప్రియమునను
చనువుజనములపరిపాలించెను చయ్యనరాతడును
ఘనమతిదేసింగునిభూషింపగ గడగిరమెల్లరును
ఇటులకొన్నిసంవత్సరంబులును యేగగనంతటను
తటుకునధరణీసింగుడుమంత్రుల తాబిలుపించియును
ప్రభునా దేసింగునకునుపెండ్లి పరగజేయవలెను
సభగలవారలునందరుగూడి చయ్యనసిప్పుడును.

{దేసింగురాజునకు ధరణిసింగు
వివాహంబుచేయించుట.}

ఆలోచనలును సేయగవలయున్నతిగూఢంబుగను
బాలుండయ్యెనుబుద్ధిమంతుడు పరగజూడగాను
మనదేసింగుకుపెండ్లిచేయవలెమంత్రులారమీరు
మనపట్టణమునుశృంగారింపుడు మంత్రులారమీరు
ఇప్పుడటంచునుధరణిసింగుడు హితవుమీరగాను
తప్పకపల్కగనట్లొనర్చిరి యొప్పుమీరగాను
సరగనప్పుడేచారులవలనను ధరణిసింగురాజు
అరయగనా దేసింగునిమామను ధరణిసింగురాజు
విహితముగారప్పించియునప్పుడు వేడ్కమీరగాను
మహినొప్పుగమనదేసింగునకు మదిమోదమొదవగను
పెండ్లిసేయగావలెనని మేము పెద్దలగూడుకొని

పెండ్లికూతురుయెవరనిమనముల పెరతలపులువాని
మీపుత్రికనుతెచ్చివివాహము యేపుమీరజేయఁగ
యీపట్లనునిశ్చయముచేసితిమి యికనాలోచనసేయఁగ
మీరుచెప్పినమేరకుజేయఁగ నేముసిద్ధముగను
చేరియున్నారముయిప్పుడుమీ కోరికేమియనను
వినియునాతఁడునందునకొడబడి వేడ్కఁతోడనపుడు
తనపురంబునకునరిగియావృత్తాంతంబులెల్లనపుడు
ఎల్లవారికినితెలియఁగజెప్పి యుల్లమలరగాను
సల్లలితంబుగపుత్రినివోడ్కొని చెంజిచేరగాను
అకలంకంబగుప్రీతినియెదురుగ సకలబాంధవులును
సకలజనంబులుసంతసించగా సవరించంతటను
నడువగధరణీసింగుడువచ్చి విడుదులుజూపించి
కడుమేలుననగుసుముహూర్తంబునకల్యాణంబొనరించి
బంధుమిత్రులబ్రాహ్మణజనముల బహువిధములమన్నించి
సైంధవమ్ములుగజములురథములు సరగవారికిప్పించి
మరియునుగల్గిననటభటాదులను మరిమరిప్రియమందగ
సరగనొనర్చియుధరణీసింగుఁడు చాలవేడ్కనొందగ
దేసింగునిమామయుతానంతట దివ్యరథంబులును
వాసిమీరగుఱ్ఱంబులుగజములు వరుసధేనువులును
కూతునకరణంబిచ్చియుతనదగు గృహంబుజేరుటకు
ఖ్యాతిగనేగెనుబంధులవీడ్కొని కడువడిపురమునకు
అంతసంతసంబునదేసింగుడు నార్యులగొలుచుచును
పంతముమీరగపరిపాలించెను బంధులమిత్రులను
ఈరీతినిసుఖమొందుచుచెంజీలో సారెకునందరును
భూరిసంతసంబొందుచుండిరని నారదుడనగాను
వినిసురనాథుండతిమోదంబున వేడ్కలుప్పతిలగా

ఘనుడగువారదుజూచిపల్కెను కడుప్రీతితో వేగా
అవలికథయేమాయెనుడెల్పుము అనిబోనముసామి
సావధానముగ జెప్పెదవినుమా సకలముజేజేసామి

{ ఢిల్లిపాచ్ఛా తనకొమార్తెను సాదుల్లాఖానునికిచ్చి పెండ్లి చేయించుట. }

సంతోషంబునఢిల్లీపాచ్ఛా స్వంతకూతుకిని
అంతటపెండిలిచేయగవలెనన యాదటవలచెనుమదిని
తనప్రధానియారాజలింగని తప్పకప్రుడుచూచి
ఘనముగపెండిలిసేయగమనమున కడునిశ్చయముంచి
ఉన్నవాడనుపట్టణమెల్లను వొప్పుగవేడ్కగను
యెన్నోవిధములశృంగారింపగ యిపుడుబంపుమనెను
కనకమయంబులుమణిమయములునై కడుశోభిల్లగను
దినకరుతేజముమీరుకాంతిని తేజరిల్లగను
వాద్యఘోషములుమ్రోయుచునుండగ వరుసవీధులందు
చోద్యముగానగకెల్లనుమరిమరి సొగసుజేసియందు
సాదుల్లాఖానసాహేబునప్పుడు చయ్యనబిలిపించి
మోదముతోదనపుత్రికిపెండిలి ముదముతో చేయించి
అల్లునికినికూతురికినియిప్పుడు అధికధనములిచ్చి
కొల్లలుగానేనుంగులుహయములు కోర్కెదీరనిచ్చి
కోరినవస్త్రంబులుభూషణములు కొంతసైన్యములును
వారికిదాసీదాసజనంబులు వరరత్నంబులను
వ్రాసియిచ్చెనుఫరమానాయొక రాజ్యమేలుమనుచు
వాసిగకూతురికల్లునకిచ్చియు వరుసవేడ్కజూచు
నూటయెనిమిదిపాళాల్తుకుడీ సేటుగజేయించి
వాటంబుగతనకూతురికరణము దీటుగనిప్పించి
సాదుల్లాఖానుండగుతనయల్లుని చక్కగానుజూచి

మోదముతో నార్కాడు మేలుమన ముదముతో డవచ్చి
సాదుల్లాఖాన్ సాహేబు మెంతో సంభ్రమంబుతోను
ఆదరమునదనవారితొ గూడి యార్కాడ్జేరగను.
(సాదుల్లానుడు ఆర్కాడుయిలాకాకు ప్రభువగుట.)
ఏడులక్షల పఠాణీలను యేరుపరచె నపుడు
వాడిమిగల తేగా బరిశీలను నాకికిచ్చెనపుడు
భావస్యమీరులనురప్పించియు పట్టముకట్టించి
భావశ్యంబైనట్టి కేతనము తప్పకనెత్తించి
భాల్లేయులేరహిమాన్ తురుపులు భర్తీచేయించి
ముల్లాశాస్త్రముపద్ధతివారికి మూలముజెప్పించి
సమ్మకహరాంనైకర్నాయని నమ్మికపుట్టించి
ఉమ్మరుఖాన్ అనియెడివానిని వుజీరుగానుంచి
బారకాసుబంగాళాలయనులు బాగుగగట్టించి
చారుఘనాపరిచేరిగోడలు చాలుగ బెట్టించి
ఢిల్లీమకాన్దర్వాజాలు ఠీవిగనేర్పరచి
ముల్లాఫకీరుహిమామొద్దు మూలలగావించి
తఖ్తుమహలుబల్శాడీమాడీ దర్బారుగనుంచి
యుక్తముగానుదివానుఖానా లూజీతంబుజేసి
వీధివీధులనుమసీదులెల్లా వెలుగుచుండగాను
బాదరువుంరాపూఖ జీల్ నమాజుజేయుగాను
యగఫరుఅల్లాఖుదాయటంచు నచటవేడగాను
నిగనిగమనికందీలుగుళ్లోబులు ధగధగ వెలుగగను
భాటిగనవలాక్ తోటబెట్టేబా హాటముగాగాను
సేటుగతానుకోటజేరిబల్ వాటముమీరగను
రోజీనాలుకై జీతములు రూఢిగనిచ్చుచును
ఆజూబాజూపల్లెలయందు అముల్దార్లనుంచుచును

సుబాయారికాడేలుచునుండె నబాబుసాదల్లా
సభామధ్యమున తాగూర్చుండి జాగ్రతతో నల్లా
కిల్లేదారులజాగ్రతజూచి కిలకిలయనినగుచు
బల్లేయినాములపుడిప్పించి బైటోజీయనుచు
తాజీతవాజములివ్వగాను తానేప్రభువుగను
నాజర్ మొదగునుద్యోగస్తులు నయముగగొల్వగను.

(సాదుల్లాఖానుడుపరగణాలెక్కలుతనికీజేయుట.)

సౌకర్లనుజూచప్పుడుపల్కెను నబాబుదొరగారు
తీకావటుయాముసద్దీలను లెక్కలడిగివాడు
సీమామూలపుజమీన్దారుల సెల్లుబాకీలేమి
జామలోపలతయారుచేసుక జాగ్రతగారమ్మి
తుదమొదలుగలెక్కలుతానెరుగును తోండ్రమల్లోజీ
ముదమునబిల్వగబంపుండనగను ముందుగానుఖాజీ
చోప్దారులనుగనుగొనియప్పుడు జోరుగనాతనిని
మాప్దలలేదుతోండ్రమల్లోజీ మలగకువేగమని
తోడుకరండనిసాదుల్లాఖానుడు తుర్యముగానపుడు
పోడిమితోడుతబల్కగవారలు పోయిపిల్వనపుడు
తమకంబునజోడంగిల్దాటిగియు తలపాగాబెట్టి
నమూదుగైనాజల్తరుపటాక నడికట్టుగగట్టి
కొలువైయున్ననబాబుకడకు గొబ్బునవచ్చియును
సలాముచేసిభయభక్తులతో చెంగటనిల్వగను
తొండరవలదికబైటోబైటో తోండ్రమల్లోజీ
ముందుగానుపాళెంబులబాకీ మొత్తములేర్పరచి
అరనిమిషములోబాకీలెక్కలు మెరుగజెప్పతరిచి
దొరతోనప్పుడుమనివిజేసెనా తోండ్రమల్లోజీ.

తోండ్రమల్లోజినబాబుకి స్త్రీవసూలు లెక్కలు
వివరముగా జెలుపుట.

తప్పక లెక్కలు శోధించితిమి తహశీల్ వారిగను
యిప్పుడు నెంబరు చొప్పున మీకు యిక వివరించెదను
చేతిపట్టు దావుత్ఖాన్ బాకీ చెల్లియున్న దిపుడు
పాత పాళెపు జహగీర్ దారుడు బాకీలేదిపుడు
కళ్లకురంజిఖాన్ సాహేబు కాసు బాకిలేదు
కళ్లికోట మహమత్ ఖాన్ బాకి చెల్లుబెట్టినాడు
అరియలూరి పాళేగార్ బాకీ యరకాసును లేదు
తిరుణామల మేల్ సుఖంగదొరయును తెలియ బాకిలేదు
దిండికల్లుకోలు మొక్తాన్ భాకి తెచ్చి చేర్చినాడు
బండికోట జాగీర్ దారుడు బాకి తీర్చినాడు
చెంగల్పట్టు జమీన్ దార్ బాకీ చెల్లిపోయె నేడు
మంగళపేట సుభేదారుడు మన బాకియిచ్చినాడు
వెంకటగిరి బంగారు నాయుడు యింక బాకిలేదు
శంకలేక మళయాళపు రూకలు సరిగవచ్చె నేడు
కలవకోట మేల్ సుబేదారుడు కాసు బాకిలేదు
చెలువు తోకాళహస్తి పైకము చెల్లించిరి నేడు
తిమిరికోట మేల్ షేకుమహమ్మదు తీర్చివేసినాడు
అమరిన కార్వేట్రాజువారును అరయ బాకిలేదు
ఆరణి వేంకట్రాయలవారును అరయ బాకిలేదు
నారగంటి పాళెంబున బాకీ యారయంగ లేదు
మొగరాల్ పాళెపుకి స్త్రీ రూకలు ముందే చెల్లినది
మొగలి పాళెగార్ పైకము మనకు తగరారన నేడి
నిలిచిన పాళాల్ పైకము బాకీల్ నేటి వరకు లేదు
చెలువుగ కిస్తీ కట్టలేదు దేసింగు రాజువారు

చేయుచుపంౘ్రెండేడులనుండియు చెల్లించదుపైకమును
యీమెడవానినిమట్టుబెట్టుటమె హితమనియనగాను
కన్నులమిక్కిలినిప్పులురాల్చుచు యున్నతుడై యంత
పన్నగసాదుల్లాఖానుడుఉగ్రుడై పలికెవానికంత
శాబాస్‌వహ్వాబాగజెప్పితీ సారిపల్కవోయి
యీబాకినిక్షణమైనాసేనట యికనునిల్పనోయి
అనుచుమీసముల్‌దీటుచుహూంకా నప్పుడుపట్టుచును
కనుబొమలదరగభుజములుగదలగ ఘనముగబల్కుచును
గుప్పుగుప్పుగుప్పునితనకన్నుల నిప్పులురాలగను
అప్పుడుపండ్లనుపెటపెటపెటపెట యనుచునుగీటుచును.

{ సాదుల్లాఖానుడుతోండ్రమల్లునిసైన్యసమేతముగా
చెంజికోటకుబంపుట. }

మనకునుపైకముకట్టకయుండే మదగర్వంబేమీ
తనకునుచెంజీకోటయినాము దక్కనయికనుసుమీ
అనుచుమంత్రియాతోండ్రమల్లుని కనుగొనితానపుడు
దినములుమూడునుగడువిచ్చితిమి తీవ్రమనుగానిపుడు
చెంజికోటకునుపోయిపైకమును శీఘ్రింబుగదెమ్మి
పంజమైనదేసింగునినీవిటు పట్టికట్టితెమ్మి
అనికోపముతోనబాబుసాదుల్‌ ఖానుడుపల్కగను
వినియునుతోండ్రమల్లోజప్పుడు వినయముతోడుతను
పూనిసలామటుచేసినబాబును పొడగనియిట్లనెను
పూనికతోడుతచెంజికోటకును పోయివత్తుననెను
మూడువేలగుఱ్ఱంబులరౌతుల నేడుపటాళముల
వాడిమిగలతేగాబరిశీలను జోడాభేరులను
ఏనుగులుఔవిల్బండ్లునొంటెలును హెచ్చువాద్యములును
సేనాధిపులుఖజానాదారులు నానావిధములను

సకలమైనసంభారంబులును చాలరొక్కములును
నొకటియుతక్కువలేకుండగనా కొప్పగనిచ్చినను
శీఘ్రముగాను చెంజిలోమనకు జేరుపైకమంత
జాగ్రతగాగొనివచ్చెదజూడుడు చాలగనొకవింత
పట్టికట్టెదను దేసింగునిబల్ పారాలుంచెదను
గట్టిగనిర్బంధంబుతోడను ఖడిదీచేసెదను
మించినయధికారము వానైనడిపించెదనచ్చటను
మించియున్ననొకవేళలోవానట ద్రుంచెద తెగతోను
ఇటులపల్కనతోండ్రమల్లుని యింపుతోడజూచి
చటులపరాక్రములయినబలంబులసరగనివ్వలేచి
తోడుగూడుకొనిసలాముజేసి తోండ్రమల్లోజీ
వేడుకతోడను త్తరమివ్వగ విడిధికినతడొచ్చి
నిలువంగిట్ దొడిగియుతలపాగా నేర్పుగానుజుట్టి
జలతరుపేటుధట్టీనడుముకు చక్కగానుగట్టి
తళతళమను బేష్కబ్జానంతట ధట్టిలోన జెక్కి
నిలువుటద్దమునుజూచిమీసముల్ నెరయదీటినిక్కి
చేతులబత్తీసాయుధంబులను శీఘ్రముగాబట్టి
ఖ్యాతిగనేనుగునెక్కి సేనను గదలగనిలబెట్టి
పెంపుగధణధణధణధణయనగను భేరీవేయించి
గుంపుగపటపటపటపటయనగను గుఱ్ఱాల్నడిపించి
కత్తులుధగధగధగధగయనుచును కాంతులుశోభిల్ల
తత్తరమందుచునెల్లజనంబులు తరుచుగభీతిల్ల
ఇలాతలంబిట్టట్టుగదలగా సొంపుమీరవేగా
కలకలకలకలకలకలమనుచును కాల్బలములురాగా
వేంద్రంబుగబలములనడిపించెను తోండ్రమల్లోజీ
తీంద్రించుచునుగదలెనప్పుడా తోండ్రమల్లోజీ

అనినారదమునివరుడప్పుడుతా నానతియ్యగాను
వినిదేవేంద్రుండతనితోడుతను వెరగుననిట్లనెను
మునినాథావినవింతగనున్నది ముచ్చటజూడగను
పనియేమీయూనబాబుచెంజికి పైకమడుగుటకును
కోరిఢిల్లిలో దేసింగురాజు గుఱ్ఱముపైనెక్కి
సారెకుస్వారీచేసినప్పుడు చయ్యానమదిసొక్కి
తెగువతో పాచ్ఛా చెంజియినాము దేసింగునికిచ్చి
తగపంపగనా దేసింగుడుతా మగుడచెంజికొచ్చి
యేలుచునుండగయీనబాబునకు యిపుడుబాధ్యమేమి
మేలనిచెంజీపైకమునడుగగ మేరమీరనేమి
కారణమున్నదికడువడిదెల్పుము నారదమునివర్యా
కోరెదవినగా వారిచరిత్రము గొనకొనిధీవర్యా
చెప్పుమన్ననాయింద్రునిజూచి యప్పుడిట్టులనియెన్
తప్పకనారదుడావిధమెల్లను తడయకవినుమనియెన్
సురనాయకయాఢిల్లిపాదుషా సొంపుమీరగాను
గరిమెతో చెంజినిదేసింగునికి వరుసయినాముగను
ఇచ్చిమరచియునల్లునికినినూ టెనిమిదిపాళెములు
మచ్చికతోఫర్మానావ్రాసి మరియునిచ్చెమేలు
ధర్మమునెంచకతటుకుననప్పుడు తనమదిమూఢతను
ఫర్మానాలోజేర్చెనుచెంజియు పదపడిజూడగను
గరిమెతోసాదుల్ఖానుడుపైకము కట్టలేదటంచు
అరయగదేసింగునినడుగుటకా దరువిదియేయనుచు
నారదుడిట్లనిచెప్పినయాపా కారిమదినియోచించి
సారెకునల్లునికెటువలెనిచ్చెను చయ్యానపాచ్ఛామెచ్చి
మరిచెప్పెదవినుసురనాయకయా తురకదొరతనమున
మురుకునదగులుట తెలియగలేరు యెట్టిదొరలునైన

అని చెప్పినమునివరుమాటలువిని యంతనింద్రుడనియెఁ
చనైనుగదాయాతోంద్రమల్లుడా పనియేమిగనయ్యెఁ
యూథనుగా దెల్పుమునీవనగా ద్రుహిణపుత్రుడనియెఁ
గాథముభేరీశబ్దనుతిమిరికి కడువడివినబడియెఁ.

(తిమిరికోట శేఖుమహమ్మదుతోంద్రమల్లునిజూచుట.)

తిమిరికోటయేల్ శేఖుమహమ్మదు దిగులుజెందిలేచి
క్రమముదప్పిపరులెవ్వరోయనపై గదసిరనుచుచూచి
మూడువేలగుఱ్ఱంబులనప్పుడు మోహరంబుజేసి
తోడనైమున్నూర్ పఠాణిరౌతుల తోడుగానుజేసి
కత్తికట్టుకాల్బలములనెల్లను క్రమముగానునుంచి
బత్తీసాయుధములుతానప్పుడు భత్తిగధరియించి
తానొకబారాహజారిసైక్కక దండునుగదలించి
పూనికతోజనితోంద్రమల్లుని పొందుగానుజూచి
ముందుసలాముచేసియునిలిచి యందుసేమమడిగి
తొందరసేయగవలవదటంచును తోంద్రమల్లునడిగి
మొన్నటివరకునుబాకీరూకల ముడుపంపితినిన్న
నిన్నటిలెక్కలుయివెనన్నిప్పుడు మన్నించగదన్న
యిదియునుగాకనునాపైతప్పులు యేమియున్నవన్న
కదలియిపుడునాకోటపైకిరా కారణమేమన్న
అనియీవిధముననడుగుచుభయమున నడుగులుతడబడను
కొనియాడుచుమరివేడెడితిమిరి కోటమహమ్మదును
గజిబిజిమాన్పితోంద్రమల్లుడు గ్రక్కననిట్లనెను
నిజముగశేఖుమహమ్మదువచ్చుట నీపైగాదనెను
చెప్పెదవినుముచెంజియేలుదేసింగురాజుమనకు
తప్పకపంద్రాడెండేండ్లపైకము నిప్పుడుకట్టుటకు
మొండొడ్డియునున్నాడిపుడాతని మేరదెలియనేడు

దండుదీసుకొనిపో మెదనికనా తమాషైనజూడు
అనవిని శేఖుమహమ్మదుడంతట నతిభయమొందుచును
ఘనుడగునా దేసింగుప్రతాపము వినుమికజెప్పెదను
బలమున నెక్కువగలవాడయ్యా బాలుడు దేసింగు
మెలమిని నెదిరించిననిమిషంబున నణచువానిపొంగు
కత్తిచేతబట్టినజగమెల్లను గడగడమనివడకు
మిత్తిరీతి వైరులతాబట్టి మెలగనీకచెణకు
కండ్లనురిమిచూచినమాత్రంబున గరుగుగర్భమన్న
పండ్లుపటపటనికొరుకునంతలో పరువెత్తుదువన్న
దుడుకదురా జితసింహంబనదగు తోండ్రమల్లన్న
కడిమిని దేసింగుని యెదిరించుట కార్యముగాదన్న
అనవినితోండ్రమల్లోజప్పుడు యేలయింతమాట
అనవచ్చునె నాముందర శేఖుమ హమ్మదునీవిచట
వినెదవుగానే చెంజికిపోగా వీనులపండువుగా
కనెదవునీవీమార్గంబుననే కదలిరాగబాగా
వట్టిప్రతాపము లేటికిపోయి వచ్చెదనిదె వేగా
అట్టెదండునడిపించెదనంచును ఆరణిమార్గముగా.

{ తోండ్రమల్లోజీ తిమిరికోటనుండి ఆరణికిపోయి రణభేరి వేయించుట. }

పోయియారణిపొంతకుజేరి పొసగభేరివేయ
మాయురెయీధ్వని యేమటంచును మనమునదిగులొలయ
రయమున వేంకట్రావును శ్రీధర రావునునచ్చటను
నయమున శ్రీనివాసరావుతో నచటదురుండియును
పిడుగురీతినున్నదియీనాదము ఫెల్లుఘోరముగను
గడగడవడకెడుకాళ్లుచేతులును కడుభయమొందెడును
కారణమేమో తెలిసియువేగమె కట్టాయత్తముగా

బారహజారులగొని తెండిప్పుడె పటురయమునబాగా
అనియిట్లారణివేంకట్రాయులు తనపరివారముకు
చనునటులాజ్ఞ యొనర్చియు తానుచయ్యానకోటమహాల్కు
శ్రీధరరావు మొదలగువారితో శీఘ్రింబుగ నెక్కి
యీధరబగులగ భేరివ్రేయుచును యేపుమీరనిక్కి
చూచుచుదిక్కులుపిక్కటిల్ల గా సొంపుతోడనపుడు
యేచివచ్చు సేనలధైర్యంబున జూచివారలపుడు
పరాయి రాజిదెవచ్చెనుకోట పైకిచూడుడనుచు
పరాకు లేకను బారహజారులబిరాన తెండనుచు
అప్పుడందరుతమతమగుఱ్ఱము లలఘువనెక్కియును
తెప్పునబలములు తముగూడుకొని తేకువనడువగను
పదివేల్ రౌతులగూర్చుకబంచో బస్తీగాను తాను
కదసియు వేంకట్రాయులుతనచే కత్తిమెరయగాను.

(ఆరణి వేంకట్రావు తోండ్రమల్లోజినిపొడగాంచుట.)

ఎదురుగబోయితోండ్రమల్లుని యేమరకనుజూచి
యిదియేమీయిటు రాకారణమని యిపుడనుచునుజూచి
తుదమొదలేమోమీవచ్చుటకును తోండ్రమల్లోజీ
సదయత జెప్పుముసంగతులెల్లను చయ్యానమల్లోజీ
అనుచును వేంకట్రావునమస్కారంబు చేయగాను
వినయముమీరగతోండ్రమల్లుఁడును వేగమె యంతటను
బదులునమస్కారము తాజేసియు కుదిరికెతోడుతను
చెదరకనిల్వగ వేంకట్రాయులు ముదముననిట్లనెను
నిన్నటివరకును లెక్కలుతీర్చియు నేనుబంపినాను
యెన్న నేటిపైకంబుముల్లెయును నేడేపంపెదను
ఇటులనుండగా భేరీవ్రేయగ నేమికారణంబు
తటుకున దెల్పుము తోండ్రమల్లన దాచకనునిజంబు

తోరంబుగ నాతనికిట్లనియెను తోండ్రమల్లోజీ
వేరేమేమువచ్చినవిధము వేంకటరావోజీ
చెప్పెద నేనుసవిస్తరంబుగా చెంజికోటలోను
గొప్పగపంద్రెండేండ్లపైకము వున్నదియచ్చటను
కట్టలేదు దేసింగుడుమనకు కాసైననుయిప్పుడు
మట్టుమీరియున్నట్టివానిదగు మదగర్వము నేడు
చూచిపైకమునుదెచ్చుటకై నే సొంపుగపోయెదను
నీచుడైన దేసింగునిబట్టియు నిటకుదెత్తునేను
ఆమాటలువిని వేంకట్రాయులు నాతనిచర్యలును
సామాన్యంబని యెంచగతగదిక చయ్యనజెప్పెదను.

{ తోండ్రమల్లోజికి ఆరణి వేంకట్రావు
దేసింగురాజుప్రభావమును దెలుపుట. }

తల్లిదండ్రులేడెనిమదియేండ్లకె చెల్లిపోయినారు
పిల్లవానిపినతండ్రియుసాకి పెండ్లిచేసినారు
ఇరువదిరెండుయేండ్లవాడయా యిప్పుడు దేసింగు
సతియగుదురెసుందరమునభువిలో చక్కదనాల్రంగు
గరిమెతో వానిపరాక్రమములనీ కెరుగజెప్పెదను
యిరువుగ దేసింగునకునుసరిశూరెవరులేరుయికను
పదివేల్తులములయెత్తుకత్తిచే పదిలంబుగదాల్చు
పదపడియెనిమిదివేలతులంబుల బాలాధరియించు
ఘూడామణుంగులఫేష్కబ్జాతన మొలదట్టినిజక్క
గాఢంబగువృక్కజిరాదొడుగుక రూఢిగానసిక్క
ధరగలవస్త్రాదులలోపలను తనరుమేటివాడు
అరుదుగదేశాధీశులకెల్లను అరయపోటువాడు
ధిక్కరించిచూచినమాత్రంబున నుక్కగుండ్లుపగులు
చక్కగనిలిచినవీరులగుండెలు ప్రక్కలుగానాగులు

దేవలోకమందుండివచ్చిన తేజతనికిగలదు
ఆవిధమంతయుచెప్పెదనెచ్చట సేవినకనలేదు
గోగుపక్కిరిఢిల్లినబాబుకు గుఱ్ఱముకొనితెచ్చె
బాగుగనాగుఱ్ఱంబిగలించిన తూగిసేనవిచ్చె
పాచ్ఛావప్పుడుమూర్ఛతెప్పరిలి పక్కిరినిజూచి
అచ్ఛాబహదర్ ఘూడాతుంకో అనగవాడులేచి
సలాంమహరాజ్ పాచ్ఛాయిదిగో సలామయ్యానీకు
హలేమాకు తుర్పిచ్చెదబహుమతి యానతీయుమాకు
రహిమీరగబహుమతిపక్కిరికి రాజలింగబాబు
సహజంబుగనిప్పించివేడ్కతో సరగునపనిచెనబాబు
వాసిమీరనీగుఱ్ఱమునెక్కను రాజలింగబాబు
దేశాధీశులబిల్వబంపుము రాజలింగబాబు
అనియిటుపాచ్ఛావానతీయగా రాజలింగబాబు
పనిచెనుహర్కారులదేశములకు రాజలింగబాబు
అప్పుడువచ్చిరిపాళెగారులాహయమునుజూడగను
వొప్పుమీగగావచ్చియువారా మెప్పులగుఱ్ఱమును
తప్పకచూచియుదానిగర్జనకు తగభయంబుజెంది
చొప్పడదీగుఱ్ఱముమాకెక్కను యిప్పుడనుచుగుంది
మొగములువెలవెలబారగనందరు మోదంబులుదరగి
వగలబొగలగారాజలింగబా బగణితముగనెరిగి
పదిలుడయినదేసింగునితండ్రిని పరగబిల్వబంప
కదలెనుధరణీసింగునిగూడి కడుముదముజనింప
చేరఢిల్లిలోతేజినిజూచి చేతగాకనెక్కుటకు
వారిరువురుఖైదులోపడిరైదు వత్సరములవరకు
తెంపుతోడనై దేండ్లబాలుడా దేసింగుమహరాజు
సొంపుమీరతేజీపైనెక్కెను చోద్యముగారాజు

లందరుజూడగమటుమాయంబై నైదుదినంబులకు
పొందుగదవుడాయించియునలసట పొందికనలనటకు
తనకులదైవంబగురంగేశుని దలచియురాగాను
చనువునస్వామియఢిల్లిలోతేజితో చక్కగవిడువగను
ఉన్నబాలునిచోద్యమువదిలో సన్నుచుతేజీని
పన్నుగపొచ్చాయినామిచ్చితా బంపెనురాజీని
ఆగుఱ్ఱముపైనెక్కక దేసింగంతచెంజిజేరి
భోగంబునదేవేంద్రునితీరై పొంగినాడుమీరి
దుడుకండాగుఱ్ఱముపైనెక్కిన తోండ్రమల్లన్న
గడగడవణకునుయీజగమెల్లను కదలవలవదన్న
ఉసురువున్నవుప్పమ్మవచ్చును వూరికిపోవన్న
రసికుడయినయీదేసింగునితో రచ్చలువలదన్న
ప్రత్యక్షంబుగరంగనాయకుడు పలుకుచుండునన్న
నిత్యముతిరుమణిధారులగన్నను నీతివినయుడన్న
తోడనేయీమాటలువినినవ్వెను తోండ్రమల్లోజీ
వేడుకమించెనునీమాటలచే వేంకట్రావోజీ
తిరుమణివేనుధరియించుకొని దేసింగునిగాంచి
వెరపులేకవానినియిటదెచ్చెద వేగమోసగించి
పోయివచ్చెదనుచెంజికనుచుతా ప్రేయించెనుభేరి
పాయకతిత్వరితంబునచెంజి పట్టణంబుజేరి.

(తోండ్రమల్లోజిచెంజికోటనుజూచి విస్మృతినొందుట.)

కోటలుప్రాకారంబులగడ్తలు గోపురంబులును
వాటమయినమహడీలునుమఱియు మేటొపడగలును
రచ్చతిన్నెలుసలువచప్పరాల్ రాజవీధులును
హెచ్చుగబ్రహ్మక్షత్రవైశ్యులు మెలమినిశూద్రులును
తీవిమీరగావీధులదిరుగువి టీవిటజనములను

భావమురంజిలజేసెడివేశ్యా భామాజనములును
దేవాలయములుదివ్యతీర్థములు తేజరిల్లగాను
కోవిదులచ్చటశాస్త్రాగమముల గోష్ఠినల్పగాను
ఘాటిమీరనుద్యానవనంబులు తేటతటాకములు
పాటిగశుకపికకలరవంబులును పారావతములును
తేజమలరనవరత్నపుకాంతులు దీటుగవెల్గగను
రాజధానియొప్పుగవిలసిల్లెను రంజితంబుగాను
చటులతరంబగుదుర్గంబును తా నటుగనితలయూచి
తటుకునవేంకట్రావుదెల్పిన దాఖల్మదినెంచి
ఇటువిలసిల్లెడుకోటజూచితా నెచ్చుగగొనియాడి
పటుతరముగనేవిధమునసాధిం పగలనెవరిగూడి
దండునుదేవనూరిదగ్గిర నుండగానుబంచి
ఖండితముగదేసింగుతోడను కదసిపల్కవెరచి
తయ్యాక నాలుగుదినములదాకా నయ్యెడనుండియుచ
చయ్యనబోవుటకునుతానంతట సందేహించుచును
భేరీవ్రేయించెనుమరునాడా భేరీశబ్దమును
సారెకునప్పుడుపాతచెంజికిని చయ్యనవినగాను
తడయకదేసింగునిపినతండ్రి ధరణిసింగుడపుడు
గడగడకాళ్లునుచేతులువడకగ కడుమోసమునేడు
ఎప్పుడులేదీభేరీశబ్దము యిప్పుడునిచ్చటను
తప్పకగలిగినవిధమేమోయని తడబడుచునుతాను
సూటిగమోజాపైనెక్కియుతా జూచినంతలోను
మేటిగట్టునదిగనదండును మేర్పడగనుగొనెను
త్వరితంబునతనతనయునియొద్దికి తర్లివచ్చువేళ
గురుతరముగదేసింగుదురంగని కోరిపూజచాల
చ్చేయుచుండెశ్రీహరినారాయణ శ్రీశపద్మనేత్రా

తోయజనాభజనార్దనకేశవ కాయజహరమిత్రా
భావజజనకాపరమపురుషహరి పార్థమిత్రశౌరీ
సేవితమానిజనావనమురహర చేదినాథహారీ
అనుచునుతనపాలిటిరంగేశుని మనమలరగనతడు
ఘనముగప్రార్థనజేయజూచెను వినతండ్రియనపుడు.

{ తోండ్రమల్లుడుదండెత్తివచ్చినసమాచారము దేసింగునకు ధరణిసింగుదెలుపుట. }

తనయుడయినదేసింగునిజూచి తానుబల్కినాడు
అనఘాపుత్రకవినుమొకవింత కనులుదెరిచిచూడు
కనగానప్రళయంబుగనున్నదియీ కరణిజూడనేడు
అనిజెప్పినవినకున్నతనయునికి మనవిజెప్పినాడు
ఘనిబూనియునీపూజలేమిటికి బాలుడదేసింగు
మనము యేమరియుండినందునను తనయా దేసింగు
మనకోటకునిపుడపాయమువచ్చెను తనయా దేసింగు
అనయమురంగనినర్చింపగఫల మేదయదేసింగు
దేవనూరిలోభేరీశబ్దము ధింధిమిధిమియనుచు
దావాదంబుగనబాబుదండు దడయకున్నదనుచు
మునుకొనినాలుగుదిక్కులదండుముట్టడివేయగను
మనమిప్పుడు యేమరియుండుటయిది మర్యాదాయనేను
బహుపూజలుజేయుచువినైనప్పుడు బాలుడుదేసింగు
సహజంబుగకనుదెరిచిచూచెను చాలగదేసింగు
రాముగామునేదేవామీకు రాంతండ్రిగారు
రాముగామునేతండ్రీమీరు యేమిచెప్పినారు
ఇందుకునేనుభయపడనయ్యా యిపుడుతండ్రిగారు
సందేహముమీకేలనిప్పుడు చాలతండ్రిగారు
అనుచుపకపకనవ్విపలికెను అంతటదేసింగు

ఘనసింగమువలెగర్జనసేయుచు కనుగొనిదేసింగు
మన్ననతోనామనవివినవయా పిన్నతండ్రిగారు
పన్నెండేండ్లపైకయిక్కడను పిన్నతండ్రిగారు
పన్నెండేండ్లగుండుమందును పిన్నతండ్రిగారు
పన్నెండేండ్లుగ పెరిగినకసువు పిన్నతండ్రిగారు
పెంపుగరంగేశునికృపగల్గగ బెదరనేలమీరు
యింపుగరంగేశునిపూజించుచు యిపుడుతండ్రిగారు
రామరామయనునంతకాలము రాజ్యమేలుదాను
యీమహిరాజకులాగ్రణిశూరత నిపుడుహెచ్చినామ
తగుననబాబుదండుతీసుకొని తానువచ్చినాడా
తగవుబెట్టుకొనినన్నెదిరించెడి మగవాడైనాడా
పొందగువానిపరాక్రమమెల్లను భూమిపాలుగాను
పొందజేసెదనుక్షణములోనమీ రందరుజూడగను
పులినోటనుబడిబ్రతికినవారీ భువిలోనున్నారా
తలగకమదమేనుగుతోపోరి తప్పిపోయినారా
పట్టుగపట్టికట్టెదనిప్పుడు దిట్టముగనువాని
మట్టుమీరినయిట్టటుకదలక కొట్టించెదగాని
కదలనీకవానినియెదిరించెద ఖండితంబుగాను
యిదిగోనాబలమెదిరిబలంబును యికజూడంతయును
కానినబాబునెచటనిప్పుడు కదలనీయనయ్యా
పోనీయనుయార్కాటికిప్పుడు పొందుగపిన్నయ్యా
సారెకుయుద్ధంబునుచేయుటకే సందేహములేదు
నూరులాచావునారులాచావు తీరితేనువిడదు
ఘడియసావకాశముచేయుడుకని పల్కెదనంతయును
తడయక దేవరపూజకువిఘ్నము తగదుచేయగాను
అనిదేసింగుడురంగనాథునకు నర్చనజేసియును

ఘనముగధూపదీపాదులును కడువడినొసగియును
సరసంబుగనై వేద్యములొసగియు హారతులిచ్చియును
పరమభక్తినుపచారములన్నియు పరగగజేసియును
పట్టుసరిగెబల్ జామానీమా బాగుగధరియించి
దిట్టముగాజల్తరుపేటంచు ధట్టిగట్టిలేచి
సరిగెబుట్టాల్ పాగాబాగా శిరమునందుబెట్టి
కరములనవరత్నంబులుజెక్కిన కంకణములుబెట్టి
వెలలేనిరవలంటుజోళ్లును వేడ్కచెవులమెరయ
చెలువుమీరగారత్నహారముల్ సరసకాంతినొరయ
పచ్చలకల్కితురాయిదాల్చెదా నచ్చుగశోభిల్ల
ముచ్చటవేళ్లకునుంగరములుబల్ హెచ్చుగవిలసిల్ల
శృంగారించుకదేసింగుడుబల్ సింగమువలెనపుడు
మంగళకరముగభారీకత్తిని మరియుదాల్చినాడు.

(హర్కార్లద్వారా దేసింగుతోండ్రమల్లునిబిలిపించుట.)

తనకొలువులోనుండెడిహర్కార్లనుతప్పకజూచియును
కనులెఱ్ఱగజేయుచుకోపంబున కదసిబల్కెనటను
ఏమోయీహరకారులారమీ రిప్పుడువినరోయి
నామీదికిదండెత్తివచ్చిన యాతడెవ్వడోయి
పోయిశీఘ్రముగవానిసంగతులు పొసగదెలిసిబాగ
నాయెడకునుదోడ్కొని తెండన్నను నంతవారువేగ

(హరకారులు తోండ్రమల్లోజినిబిలుచుట.)

చనిధీరతతోతోండ్రమల్లుని చయ్యనవటుజూచి
ఘనుడగుదేసింగుడుమిముచెంజికి గ్రక్కునరాబనిచె
వచ్చినారమికలెండులెండని వారుబల్కవేళ
నచ్చటనిలబడిగడగడవడకుచు నదరుచునటచాల

పలుకక యుండినతోండ్రమల్లును పరుషంబునజూచి
నిలువగూడదికచలో భాయియన నేర్పుతోడలేచి.

(తోండ్రమల్లోజిదేసింగురాజుకడకువచ్చుట.)

పూనిమెంగిలియమిసిసున్నమున పొసగనామములు వేసి
మేనుగనెత్తురునడిమినామముగ మానితముగ వేసి
భయముతో చెంజికిపోయెనుతోండ్రమల్లోజటు వేగ
ప్రియముతోడరంగేశునిమనమున పెంపుదలచిబాగ
తొందరతో యేనుగుపైనెక్కెను తోండ్రమల్లోజీ
కందుచుమనమునజాలిజెందుచును కడువడిమల్లోజీ
చెడలెనుదేసింగునికొలువునకు విహితరీతిగాను
తడయకవచ్చుటదేసింగుండును తటుకునప్రియమునను.

(దేసింగుతనకొలువుననుండువారలబిలిపించుట.)

పొందుగగొందరహర్కారులను పురుషుడురప్పించి
యందుమీదటనువారనిజూచి యరసిమీరుమించి
జయరాంగంగారామునితెండిక జల్దిగకొల్వుకును
రయముగపిల్వుడుగోపాల్‌సింగును రత్నసింగులాను
రామసింగులక్ష్మణసింగులను రమ్మనుకొల్వుకును
ప్రేమమీరగాహీరాదాసును పిలిపించుండికను
ధరణిసింగునుమానీసింగును కరుణసింగులాను
త్వరలోలక్ష్మణదాసుహుసేనుని తడవుసేయకికను
పేటసిపాయిమహామత్‌ఖానుని పిన్నయ్యనువేగ
నాటంకముసేయకతెప్పించుడి యరనిమిషములోగ
ఉన్నంతటహరకారులువేగియు నందరిబిల్వగను
విన్నంతటవారందరువచ్చిరి వేడ్కకొలువునకును
కొలువువచ్చినజమేదార్లను కోటసుబేదార్లు

చెలువంబగు దేసింగు రాజునకు చెంత జేరవార్లు
రాంరాంరాంరాం రాంరాంరాంరాం రాజా దేసింగు
షేంరాగలయీకార్యము నెరపుము షేలగు దేసింగు
సామజవరదుండగు శ్రీరంగ స్వామియు దేసింగు
ప్రేమతో నీతో పలుకున్నాడురు పెంపుగ దేసింగు
అనగా వారలకెల్లను రాంరాం అనియెను దేసింగు
తనమదిగనలుచునట్టే చూచెను తనరగ దేసింగు
దుడుకున నేనుగనప్పుడు దిగమెను తోండ్రమల్లయ్యా
గడగడ వడకుచు రంగేశానను కదసి బ్రోవవయ్యా
కమలనాభ శ్రీహరి నారాయణ కంజనేత్ర శౌరి
అమరవందితా యనాథరక్షక యనుచు మదినికోరి
ఉన్నవాడను నన్ను బ్రోవుమో పన్నగేంద్రశయన
కన్నతల్లి తండ్రి విని వేనా కెన్నగ నెవ్వడన.

(దేసింగు తోండ్రమల్లునిపై కోపము చేసుట.)

పొంగుచు తోండ్రమల్లోజిని దేసింగు రాజు చూచి
రంగుమీరనా కోటమీదికి రావడమేలమదించి
ఎన్నడు నీవీ ద్వారి మెరుగవివు డేలవచ్చినావు
నిన్నెవ్వడు పంపించినవాడు నేరక నెవ్వడవు
నబాబు దండిటు గానేమిటికి నాద కోటకెన్న
సబబు జెప్పుమునిక జంపుదునే సబబు జెప్పకున్న
ఇది గాక సురణభేరి వేయగా నేమి కారణంబు
పదరక దెల్పుము బ్రతుకవలసినను పరగ నీనిజంబు
పరువెరుంగక నుపలువానంబున బపిశివాలినీవు
తర మెరుంగకను చెడుతలంపుగోని తప్పు చేసినావు
అరనిమిషంబున నీతల దునుముదు నంచితంబుగాను
సరగున నన్నిట్టు బంపినవానికి బలము గ్రుంగగాను

అనిదేసింగుడుఘనకోపంబున కనులనిప్పులొలుక
కనుగొనిమునునాతోంద్రమల్లునికదసియంతనలుక
గర్జనతోక త్తిఝళిపించిన గడగడవడకుచును
మజీఁతెలిసి మురంగేశునితా మదిమదిపొగడుచును
ఈకరణినినాపైకోపమునీ విట్లుసేయమున్న
సాకినవారలుచెప్పినపనులను జరుపకెట్లగును
రాంరాంనాదగుమనవివినుమయా రాజాదేసింగు
నామీదనుకోపముసేయకను ప్రేమదయనొసంగు
కొంచెముగానామాటలువినుమీ వెంచగనిప్పుడును
మించినబాబుకునూటయెనిమిది మేటిపాళెములును
కిస్తీరూకలుకొదవలేకప్రశస్తతనందరును
సుస్తిచేసియాచెంజికోటలో దస్తునిలుపగాను
యెందుగబాకీరూకలుయిరువది రెండేండ్లవికలవు
దండిగపాతచెంజికిపోయి తడయకిపుడునీవు
బాకితెమ్మనిసాదుల్‌ఖానుడు పంపినాడునన్ను
తేకువచెడినీమరుగుజొచ్చితిని దేసింగుడనేను
సంగమువలెకనుబొమలుగదలగా చీదరగొట్టుచును
బంగరువారపైచెక్కినరత్నాల్ బరువడిమెరయుగను
తేగువమీరినకత్తినిదూసిన దేసింగునిచూచి
తెగవుమానియాతోంద్రమల్లుడు తప్పకపుడులేచి
శరణుశరణునను కాపాడుటకిది తరుణముమహారాజా
గురువటంచునీమరుగుజేరితిని ధరణిసింగురాజా
అనుచునుధరణీసింగునిమరుగున కరుగగానుజూచి
పినతండ్రినిశరణంబువేడెనని పెనుకోపమునడచి
దుర్బుద్ధీనిటుపల్కగనగువా తోంద్రమల్లన్న
నిర్భయంబుగాయెదుటనీవు నిట్టులాడుచున్న

తొడరిచంపకగా పాడుదునా తోండ్రమల్లన్న
తొడిబడిమాపినతండ్రిమరుగుజన తోండ్రమల్లన్న
చావకబ్రతికితివీసమయంబున చక్కఁగవినుమన్న
అవలిసంగతిజాబువ్రాసెదను తీసుకపోవన్న

(దేసింగురాజుసాదుల్ ఖానునికిజాబువ్రాసియిచ్చుట.)

నీవలెసాదుల్ ఖానుడువచ్చిన నేడుచచ్చునన్న
సావకాశమువలదునబాబును చక్కఁరమ్మనన్న
ధైర్యముగలిగినమానవుడైతే తర్లిటురమ్మనుము
శౌర్యముగలిగినశిపాయిగాయితే జల్దిగరమ్మనుము
మీసముగలిగినమగవాడైతే వాసిమీరమనుము
దేసింగునికత్తిమొనరూకలు తీసుకపొమ్మనుము
కినిసినచేపలనమ్మెడిలబ్బెకు కిస్తికట్టఁలేనో
మొనసిసుబేచాళ్లేకడనైనా ముల్లెలంపఁనెనో
ఈసారికిపోయినసారారికె వెలమిపండినాది
తీసుకపోవచ్చునుయీకసువు వాసిగనున్నాది
కోటకువెలుపటగుండురాళ్లను గొంచుకపొమ్మనుము
యేటియిసుకయున్నది యెంబెలపై నెత్తుకపొమ్మనుము
వరదవచ్చినప్పుడుయీయేటిలో బురదనిలిచెమెండు
పరువునకపదగనెండిచెక్కలై పడియున్నవిగొనిపొండు
పరుసగవెడ్లనుగో నెలమోఫుల నొప్పుగగొనితెండు
పెరికెలునిండించుకపోవచ్చును త్వరగుమిగూడుకరండు
అనిపలికియుకలకలమనినవ్వుచు నప్పుడుదేసింగు
పనివడిజాబటుల్వ్రాసియిచ్చెను పటుగతిదేసింగు
దుడుకునవ్రాసినజాబుతీసుకొని తోండ్రమల్లుడును
గడగడవడకుచుమూర్ఛజెందియక్కడనుశవమువలెను

పడిమూర్ఛిల్లియు తెప్పరిల్లుకొని బహుశోభీతిగను
విడిచియుచట నేనెప్పుడు నేగుదు పుడమీశునికడను
కనలుచున్న దేసింగుని మోమును కనుగొనియంతటను
మనమలరగ శ్రీరంగేశాచ్యుత మాధవయిప్పుడను
రక్షించిన నేబోయెదగదలీ రంగనాథస్వామీ
లక్షవిప్రులకు నన్నము బెట్టెద రంగనాథస్వామీ
రంగుమీరగోదానములిచ్చెద రంగనాథస్వామీ
అంగముతో నార్యాడు జేర్చును రంగనాథస్వామీ
శృంగారంబగు వస్త్రములిచ్చెద రంగనాథస్వామీ
మంగళకరవ శుభూషణమిచ్చెద రంగనాథస్వామీ
ప్రాణాలుడిగెనిజీవమాయెను రంగనాథస్వామీ
ప్రాణములను కాపాడుమిప్పుడు రంగనాథస్వామీ
ఇటు ధ్యానించినతోండ్రమల్లుని గనెనంతట పేమిణ
పటుగతిపకపకనగ దేసింగుడు పల్కెనపుడు కూమిణ
మకరాంకునిజనకనిదలచగనిను మనిచెతెలియుమనేను
యికనొకమాట నేను చెప్పెదను యింపుమీరగాను
నీవువచ్చినటునచాబువచ్చిన నేపోనివ్వనురా
కావునవానికి నేభయపడరా కాసీరమ్మనురా-నీ
నెత్తితిరుమణికిభయపడితిరా నిన్నునేనుయిపుడు
మొత్తికాలుబట్టీడ్చి వేతురా నెత్తిపగలనేడు
జోకతోరంగస్వామినిదలచగ సాక్షి నిలిచివారా
లేకుంటేనీ ప్రాణముతీతును ప్రాకటముగపోరా
అప్మాటలువినితోండ్రమల్లుని కప్పుడడగెపొంగు
రాంరాంరాంరాం రాంరాంరాంరాం రాజాదేసింగు
రయమునవానిపైకోపగించకు రాజాదేసింగు
భయమునుజెందియున్నాడయ్యా బలియుడదేసింగు

(తోండ్రమల్లుడు చెంజినుంచియార్కాడుకు బోవుట.)

పోమెదనయ్యా కోటవిడిచియిం పొందగాను వేగా
నాయెడనున్న జమేదార్ల తానంతజూచిబాగా
ఏనుగుపైనిగుఱ్ఱపైని యెక్కలేనుసుమీ
కూనకనార్కాటికిపోవుటకై పాలకీని తెమ్మీ
మునగమూడుదినాలపైనమై వస్తిమి చెంజికిని
ఓరుసుగానుయీరాత్రికినార్కా డురువడిగనవేని
ఒప్పుడునామదిత్రిప్పలబడి యెడి నోరలజొచ్చె వేను
యిప్పుడె ప్రాణము వెడలునటంచని యెన్నుదునగను
పన్నుగనాతండంతటవడిగా పరువిడదొడగగను
క్రన్ననసాయంకాలంబునకును కదళీనసేనలను
వన్నెమీరనార్కాడుచేరెను వరుసగనంతటను
నున్నతమగునార్కాడుచేరగా జరచిరిభేరియను
భేరీశబ్దమువినెన-తటను నబాబుసాదుల్లా
వారాబంగార్నాయనిజూచియు మరిమదిఁలసిల్ల
పరువడిచెంజిరూకలువచ్చెను బంగార్నాయుడా
పరిపించుముచౌకముజను కానా బంగార్నాయుడా
పరగసరాబునుబిల్వబంపుము బంగార్నాయుడా
పరికింపగదీపాల్ శెట్టింపుము బంగార్నాయుడా
అనగా బంగార్నాయుడుకడువడినట్టెయెునర్పగను
తనమిత్రులతో గూడఁక్రపియమున తగు వేషముతోను

(తోండ్రమల్లోజి నబాబువద్దికివచ్చుట.)

చదురుతీరికూర్చుండెనబాబు సాదుల్ ఖానూడు
కదసితోండ్రమల్లోజివచ్చియటు యెదుటనిలిచినాడు
కోడసెసలాంజేసెనబాబుకు తోండ్రమలన్న
వేడుకబదులుసలాముజేసెను వెలయనబాబన్న

ఊలవలుదంచినరోకలివలెనే యూరకనిలుచున్న
తలచినకార్యంబేమాయెనుయిక తప్పకబలుకన్న
చెంజిరూకలుయేమిచేసితివి చెలువుమీరనిపుడు
పంజన్నైనదేసింగుడేమని పలికినాడుయిపుడు
చెప్పుము వేగమె తోండ్రమల్లనా చెలువుమీర నేడు
తప్పకమీదటికార్యమునేను తలచెదనికజూడు
రూకలులేదుకాసులులేదు రూఢిగానునచట
తేకువతో దేసింగునిసరియా ధీరులులేరచట
నూటయెనిమిదిపాళెగాండ్రను నేటుగజూచితిని
పోటరియగుదేసింగుచెభంగ పాటులుగంటీని
భళిభళియేమనిచెప్పుదుచచ్చి బ్రతికివచ్చినాను
తులువన్నైనదేసింగునిచేతను తొందరబడినాను.

(తోండ్రమల్లయ్యనబాబుకుజాబుయిచ్చుట.)

జాబువ్రాసెనీపేరనిదేమో నబాబుసాదుల్లా
బాబువారిగాజూడగదెలుసును నబాబుసాదుల్లా
దుడుకుననిట్లనిజాబుయిచ్చెను తోండ్రమల్లోజీ
బడేకర్ణమురంగపిల్లను తడయకపిలిచెనుఖాజీ
వ్రాసియిచ్చినజాబుజూడుమో రంగనాథపిల్ల
వాసిగజాబునుచదివిచెప్పుము పరుసనర్థమెల్ల
అనవినికడువడిరంగపిల్లతా నపుడుజాబుచూచి
కినలుచుతోడనెతలవంచుకొని తనదగుమైమరచి
ఇటువలెనుండినరంగపిల్లను యెలమితోడగాంచి
తటుకునదెల్పుముజాబుసంగతిని దాచవలదుమించి
రెండుగడియలకులోపలచెంజిని పిండిగజేయింతు
దండియైనదేసింగునిపట్టి తలతెగనరికింతు
అంతఃపురకాంతలనేబట్టి యాటచెరవేయింతు

పంతంబున నాపోటరులను నే బద్ధుల గావింతు
జాబునందే వర్తమానముల సవిస్తరంబుగను
బాబూరె తెల్పుము రంగపిల్లయిక పటుతరంబుగాను.

(రంగపిల్ల జాబునందు సంగతులు వివరించుట.)

అనిన నబాబుతో రంగపిల్ల తా నప్పుడిట్టులనియెన్
వినుమిక జాబునగల వృత్తాంతము విశదంబుగననియెన్
నీవు వచ్చినటు నబాబు వచ్చిన నింక బ్రతుకడన్న
సావకాశమిక వలదు నబాబును చక్కరమ్మనన్న
ధైర్యము గలిగిన మగవాడైతే తర్లి వేగరమ్ము
శౌర్యము గలిగిన శిపాయివైతే జల్దిగ నిటురమ్ము
మీసము గలిగిన రోసరివైతే వాసిమీర మనము
దేసింగుని కత్తిమొనరూకలు తీసుకదగబోమ్ము
కనిసిన చేపలనమ్మెడి లబ్బైకు కిస్తీకట్టవలెనో
మొనసిసు బేదార్లెక్కడనైనా ముల్లెలంపగనేనో
ఈసారికి పోయిన సారారికె లెలమిని పండినది
తీసుకపోవచ్చు నియాకసువును వాసిగనున్నయది
కోటకు వెలపట రాళ్లుగుండ్లను కొనివేగ మెపోమ్ము
యేటియిసుకవున్నదివాం టెలపై నెత్తించుకపోమ్ము
పెం కెలునిండించుకపోవచ్చును సరగున వచ్చినను
స్థిరముగనున్నది యీపదార్థములు చింతలేలకొనను
ధీరతలేని యాడదివైతే ఢిల్లికి వేగమెపోమ్ము
వారకయీ భావము నాజాబున వ్రాసితి నురమ్ము
అచ్చుగ నామాటలు విని నాడా నబాబుసాదుల్లా
హెచ్చిన కోపముతో డమండుచును నచ్చటివారెల్ల
వినగా బంగార్నాయనిజూచి కనుబొమలదరగను
కులనెల్లగను తాపగప్పగను కడువడి పదరుచును

తనమదికోపము తారసిల్లగా తానపుడిట్లనెను
వినుమోబంగార్నాయడయిప్పుడు వేగిరంబుగాను
అనికీవలయుపనులెల్లనిపుడునాయత్తముతోడుతను
కనుగొనువారలగుండెలదరగా కడుకోపముతోను
పరగగుఱ్ఱములరౌతులదెమ్మను బంగార్నాయడా
బరువడిఫంకాప్రేయబంపుము బంగార్నాయడా
రంగగుర్ఝండాలెత్తుమిప్పుడే బంగార్నాయడా
పొంగణంచెదనుదేసింగునినే బంగార్నాయడా
అనియిటుబల్కుచునబాబప్పుడు అతివేగముతోను
ఘనమగుకోపముకడువిస్తరమై కారుగ్రమ్మగాను
అంతటకత్తినిమూసిపట్టెదగనబాబుసాదుల్లా
పంతముతోమీసంబాడవేసెను భయపడప్రజలెల్లా
పటపటపటయనిపండ్లుకొరికెను బరువడిజనులదర
చటులకోపమునకన్నులనిప్పులు చటచటమనిచెదర
ఆసమయంబునబంగార్నాయం డతనిచెంతజేరి
వాసిమీరనేనేమేపాళాల్ వారిబిలుతుమీరి
నూటమెనిమిదిపాళేగాళ్లను సేటికొల్వునకును
వాటముగాబిలుపించువేగమే ధాటిమీరగాను.

(బంగారునాయడు పాళేగాండ్రకుజాబువ్రాయుట.)

అనవినిబంగార్నాయడప్పుడా హరకార్లెల్లరను
పనిచెనుబొమ్మనినూటమెనిమి పాళయమ్ములకును
నిమిషములోహర్కారులుపోయట నెరుగించగవేగ
క్రమమునజాగీదారులప్పుడు కదలిరాగబాగ
తప్పకమందుగుండుదండు తయారుతోడుతను
తెప్పునవచ్చిరియెల్లపాళేగాండ్లప్పుడుకొల్వునకును
చేతిపట్టుయేల్గంగేరామటు చేరెనుకొల్వునకును

యాతిరుణామలసుభంగిధొరతా నప్పుడు కొల్వుకును
తిపుతికోట మేల్ శేఖుమహామ్మదు తిరముగ కొల్వుకును
నమరివాల్ కోటబ్దుల్ ఖాదర్ నడిచెనుకొల్వుకును
ఆరణివేంట్రాయుండప్పుడు వచ్చెనుకొల్వుకును
వారకరియలూర్ పెద్దధొరయును వచ్చెనుకొల్వుకును
చెంగల్పట్టుసుబేదారుడు చేరెనుకొల్వుకును
మంగళపేటజమీన్దారుడు మరియటకొల్వుకును
అచ్చినాయుడు బొమ్మినాయుడు వచ్చిరికొల్వుకును
హెచ్చుగనగరార్పాళెగాడును వచ్చెనుకొల్వుకును
మరియునుగలపాళెగాండ్రందరు మచ్చికమీరగను
తరిమెరింగతామప్పుడెయార్కాడ్ సరసజేరగాను
పెంపుగఢణఢణఢణఢణయనుచును భేరివ్రేయగాను
సొంపుగనబాబుపిసేనాశబ్దము నింపుమీరగాను
వచ్చినవారినిగనుగొనియప్పుడు వరుసగకొలువెల
నచ్చికంబుననులేవగముదమున నబాబుసాధుల్లా

{ నబాబు బంగార్నాయాని సేనలనున్ను రస్తులనున్ను తయారుచేయుమనుట. }

ముచ్చటమీరగబంగార్నాయని ముందుగరప్పించి
హెచ్చుగమందుగుండును మూడు నెలలకునిప్పించి
తడయకరస్తుజమీన్దార్లకును తయారుచేయించి
వడిగలయార్నూర్ఫిరంగీలను వరుసగనెత్తించి
ఎనభై వేలబారుతుపాకుల యిప్పుడు తెప్పించి
ఘనముగనందుకుమందుగుండు గ్రక్కుననిప్పించి
సరగునయేనూర్ జమీన్దార్లకును సంగతిదెలిపించి
బరువడిరస్తునుసుబేదార్లకును భర్తీచేయించి
తీపిగపచ్చనితెల్లనివన్నియు డేరాలెత్తించి

లావుగసేనభై వేలసిపాయిలనీవిటురప్పించి
లెక్కలేనికాల్బలములనెల్లను చక్కగబిలిపించి
మక్కువయిరువై వేలేనుంగులనిక్కడజేర్పించి
లక్షగుఱ్ఱములపదివేలోవొంటెల లక్షణంబుగాను
నీక్షణంబుననుహాజరుజేయుము యింకవేగననెను.

{బంగార్నాయడు దండునుతయారుచేసితిననినబాబుకుచెప్పుట.}

ఆమాటలువినిబంగార్నాయడు అడ్డియుసేయికను
సీమామూలపుబలములనెల్లను జేర్చిశీఘ్రమునను
బంగార్నాయడుసలాముచేసిన బాబుకిట్టులనెను
సంగతులన్నియునెలవుచొప్పునను జాగ్రతైనదనెను
ఇంతమాటలుసాదుల్ఖానుం డింపుమీరవినితా
నంతలోనజల్దీజల్దనుచును అంతిపురముజనితా
జామానీమాచొడిగినాడయా సాదుల్ఖానుండు
సాముగపట్టుధట్టిగట్టెను సాదుల్ఖానుండు
జదీబులేదార్పాగాజుట్టెను సాదుల్ఖానుండు
జరీబనారసుపచ్చడమందెను సాదుల్ఖానుండు
సరవిగకల్కితురాయిదాల్చెను సాదుల్ఖానుండు
సొరుగపట్టాకత్తినిబట్టెను సాదుల్ఖానుండు
అప్పుడుపట్టపుయేనుగుదెమ్మనె నబాబుసాదుల్లా
తెప్పునదెచ్చెనుమాష్టీవాడును తేజముల్లసిల్ల
శృంగారంబగుయేనుగునంతట జూచిసంభ్రమమున
బంగారంబారీపైనెక్కెను రంగుచెలంగగను.

(నబాబుసేనాసమేతుడై చెంజికియుద్ధమునకుబోవుట.)

పాళెగాండ్రనుగూడిచెంజికిని పైనంబౌవేళ
చాలగభేరీవ్రేయించుటకై సాటెరిపులుదూల

భీకరంబుగను ధణధణధణమని భేరీ మ్రోగగను
ప్రాకటంబుగను ధగధగ మెరసెను పట్టాకత్తులును
కణకణకణకణకణమని తంబుర క్రక్కున మ్రోగగను
పనివడి దళబడమని గుఱ్ఱంబులు బారుతీరగాను
సరగున ఝల్లంతాజాతమ్మెట సన్నవాద్యములును
దురుసుగ బూరుగ కాహళంబులును తోడనె చెలగగను
అరుదుగ నవాబు దండు నిలిచె పది యామడపరువునను
గరిమతోన నవాబు యేనుగు నెక్కియు క్రక్కున రాగాను
ముందు కటికముల్ [illegible]కనుచును మొనసి పొగడి నిండ
నందును వింజామరలు కుంచెలు నందివీచుచుండ
పట్టుగొడుగులు సరిగపడిగెలు దిట్టముగా రాగా
చుట్టును బేదార్లందరు యెంతో మట్టుమీరి బాగా
రాజితముగ నూగంజ వేసినను రాలదు దండునను
భూజనులందరు జేజేయనుచును పొగడుచు నడువగను
పెంపుగ తిమిరీకోటదగ్గరను భేరీ వేయించి
తెంపున వచ్చి డేరా వేసి దిగిన దండుజూచి
నయముతో బంగార్నాయని జూచి నవాబుసాదుల్లా
ప్రియముతో దండుకు రస్తుకట్టును పేమిష్ వారికెల్లా
అనినప్పుడె యా బంగార్నాయం డందరికిని వేగా
పనిబూనియు నడిపించెను రస్తు బాహాటముగాగా
అంతట కడువడి బయలుదేరె దం డారణిమార్గముగా
కొంతదూరమున కేగియు డేరా కొట్టియటు వేగా
ఆరాతిరి యచ్చట నుండెను దం డంతట మరునాడు
భేరీ వేయుచు దేవనూరిదరి జేరి విడిసినాడు.

సబాబు బంగారునాయునికి దేవనూరి యేటిగట్టున
దండును నిలపవలసిన క్రమము దెలుపుట.

ఏటిగట్టువను డేరా వేసి యంతదండు డించి
పాటిగ సాదుల్ ఖానుండప్పుడు బంగార్నాయని జూచి
పరగ దండునకు సంభారంబులు బంగార్నాయడా
పరిదురస్తు జేయించుమిప్పుడు బంగార్నాయడా
పటాళములన చటచట నిల్పుము బంగార్నాయడా
పటాణిరౌతుల నాకచో నిల్పుము బంగార్నాయడా
రంగుగ గుజ్జాల్ డేరా చుట్టును బంగార్నాయడా
సంగతి దెలిసియు సెలువు భద్రముగ బంగార్నాయడా
పారాచౌకీలేర్పరచుమిక బంగార్నాయడా
భారీజండాలెత్తించుము మరి బంగార్నాయడా
సూటిగ బారుతుపాకికత్తులు షేటిరౌతులాను
వాటముగా నందందు నిల్పుము తేటమీరగాను
హెచ్చయిన ఫకీరంగుల మోజా లెత్తించుము యిపుడు
మెచ్చవచ్చిన ట్లెల్ల బలంబుల మెరయజేయుమనుడు
బంగార్నాయడు పటుజాగ్రతతో పాళెపట్టులెల్ల
రంగుగ నాకచో మొనలుదీరియు రయముగ శోభిల్ల
ముచ్చటతోడను మొనగాండ్రందరు ముందరగా నిపుడు
అచ్చట కడుజాగ్రతతో మీరు యెచ్చరికలుగ నుడు
అనుచును బంగార్నాయడు మొనలను ఆరసి నేర్పునను
కనుగొను పగర కడు వెరపొదవగ కావించెను త్వరను
ఇటులన బాబు పాళెంబులను యేరుపరచి యంత
పటుకున భేరీ వ్రేయించెను ధం ధణమని యాచెంత
భేరీశబ్దము పాత చెంజికిని సోకిన గాను
కప్పుబారుగ నిధరణీసింగుడు గడగడ వణుకుచును

ఇంతలి దేమోకలిగెనటంచును వేగ మొబురుజెక్కి
అంతనబాబుదండునుజూచి చింత చేతసొక్కి.

(ధరణింగు దేసింగునకు దండువచ్చినసంగతి దెల్పుట.)

తడబడుచును దేసింగునివద్దికి కడువడిబడిరాగా
కడు వేడుక దేసింగుడురంగని యడుగులపూజను నేగా
ధరణిసింగుడురంగనాథుడు తనరునాలయముకు
పరువడి నేగిత దేకనిష్ఠుడై భక్తియొనర్చుటకు
పాయక నారాయణహరికేశవ పద్మపత్రనయనా
తోయజనాభ జనార్దనాచ్యుతా దుష్టగర్వహరణా
మాధవదైత్యవధూగళసూత్రసు బాధితశత్రుకరా
శ్రీధరణీధర శార్ఙ్గధనుర్ధర సేవకసౌఖ్యకరా
అనిరంగేశునిపూజయొనర్చుచు వినుతులు సేయుటకు
మనమునగుత్సించుచు దేసింగుని ఘనతను మెచ్చుటకు
ఒప్పకనిట్లనె ధరణిసింగుడు యిప్పుడుసుకుమారా
చెప్పర మొదవెను దేవపూజలు తీర్పగతరిమేరా
ఈపూజలచే ఫలమేమిప్పుడు యెన్నగసుకుమారా
యేపునపొదలుచు శత్రుసైన్యములు యెదిరించెకుమారా
చేరెనబాబుదండును దేవ నూరిపేటవద్ద
పూరకెకన్నులుమూసుక పూజలు సలుపువారుకద్ద
చాలుచాలుబాగాయెనుపూజలు బాలుడ దేసింగు
యేలయింకయీదేవునిపూజలు చాలుర దేసింగు
పిట్టపిడుగుబడ్డట్టులెదండిదె చుట్టెర దేసింగు
కట్టిపెట్టుమీ దేవపూజలు ఘనమతి దేసింగు
తలక్రిందిగుండాయెనబాబు తనయా దేసింగు
యెలమితోడమన మేమరియుండుట వలవదు దేసింగు
అనియిటుపల్కినతనపినతండ్రి వచనములను వినెను

కనులువిచ్చియాధరణీసింగును గనుగొనియిట్లనెను
పెంపుదూలిభీతిల్లగనేటికి పిన్నయమీకిపుడు
యింపుగ దేవరపూజకువిఘ్నం బీవుసేయకిపుడు
ఈయెడనొకక్షణమిచ్చటపూజ సేయవలయునేను
పాయకదండునుభేదించెదను పదరకపొమ్మనెను
పిరికితురకలనుజూచిమీరలిటు బెదరుజెందవలెనా
నరికెదనిపుడాతురకలనందర నాకుజెప్పవలెనా
సంగతిదెలియకయిటుబెదరుటలు సాహసములుగాదు
కొంగలగుంపులజూచిబెదరునా కొదమసింగమరుదు
చింతనొందగాదగదిప్పుడుమీ రెంతధైర్యమునను
సంతోషంబునుజెందుడీయనగ సంతసమలరగను
సంగతిదెలిసియూరకుండెను సరగధరణిసింగు
మంగళకరమగుననిపూజించెను రంగనిదేసింగు.

{ సుభంగిధొరనబాబును దేవనూరిపేటను కొళ్లయివ్వమనుట. }

నబాబుదండులోతిరుణామలమేల్ సుభంగిధొరగారు
నబాబుతోడనుయిట్లనిపలికెను సుభంగిధొరగారు
ఇచ్చటదండుకుకొళ్ల దేవనూరిప్పించగవలెను
హెచ్చుగసేనకుసంతోషంబును యేరుపరచవలెను
అనిననుసాదుల్ఖానుండుత్తర మప్పుడివ్వగాను
మిన్నుచెదరగాభేరీవ్రేయుచు మేటివీరులాను
సొంపుగసుభంగిధొరనటుగూడి తెంపుతోడలేచి
గుంపులుగూడిదేవనూరిల్లో కొళ్లపెట్టదలచి
కొంతసొమ్ములుకొంతవస్త్రములు కొళ్లపెట్టిరపుడు
కొంతరొక్కముల్కొంతరత్నములు కొళ్లపెట్టిరపుడు
కొంతధనములునుకొంతధాన్యములు కొళ్లపెట్టిరపుడు

కొంతపశువులునుకొంతపేయలును కొల్లపెట్టిరపుడు
చూరబడిస్త్రీలనుచెరలుబెట్టెను సుభంగిధోరయపుడు
చూరవెరిగయుమరివీరులదరిమెను సుభంగిధోరయపుడు
సరగునపురిలోకాపులందరును పశువులెత్తిరంత
బరువడిగాదేసింగునిగనుగొని మొరబెట్టిరికొంత.

(కాపులు దేసింగునిగాంచి మొరబెట్టుట.)

రాంరాంరాంరాంరాంరాంరాంరాం రాజాదేసింగు
రాంరాంమనవినివినగదవయ్యా రాజాదేసింగు
దేవావినుమదెనబాబుదండు దేవనూరిలోన
యావత్తునుదగకొల్లబెట్టెక యరయకనికిదగునా
కొంకకధనరాసులురత్నములు కొల్లబెట్టినారు
శంకలేకభూషణవస్త్రాదుల సంగ్రహించినారు
పట్టిరిస్త్రీలనుపురుషులనెల్లర పెట్టిచెరలోన
యిట్టటుకదలకకొందరుపట్టుక కట్టివేయగాను
యేమనిజెప్పుదుమయ్యామేము యిప్పుడుదేసింగు
నేమముపూజలుసల్పనుసమయం బిపుడేదేసింగు
కన్నులుమూసుకపూజలుసేయను కాలముగాదయ్యా
యెన్నగపూజలురాజ్యముగలిగితె యెన్నోకలదయ్యా
ఇంతబ్రతుకుబ్రతికిపుడవమానం బెంతపడితివయ్యా
యింతవచ్చుటలుతెలయకపోయెను యేమిసేతువయ్యా.

(దేసింగు కాపులనాదరించుట.)

అన్నను కన్నులుదెరచికాపులను మన్ననతోజూచి
తిన్నగబల్కెనువారలతోడను దేసింగుడుమించి
కాపులారమీరలుయీచెంజిలో కదలకుండుడోలి
యేపుమీరరంగనిపూజనునేనిపుడు జేసికదలి
వచ్చియుండెడినబాబుదండును మెచ్చటపోనియను

విచ్చలవిడి నేవారలద్రుంచెద హెచ్చుశౌర్యమునను
ఒక్క దేవనూర్కొల్ల బెట్టినారిక్కడతురకలను
చక్కగనబాబురాజ్యముకొల్ల సరగునమీకొసు
ఇప్పించెదమీకేలభయపడగ నిపుడుకాపులారా
నొప్పించెదమీసొమ్ములనేను పొందుకాపులారా

(దేసింగునివద్దికి ధనసింగువచ్చుట.)

అనియటుకాపులసమ్మతిపరచి యంతపూజసేయు
ఘనుడగుదేసింగునిదాయాదగు ధనసింగుడుడాయు
వచ్చిచూచి దేసింగునితోడను వదలకనిట్లనియెక్
హెచ్చుపూజలుయేమిటికయ్యా యింకనన్నవినియెక్
కొల్ల బెట్టియు దేవనూరిలో కొల్లగాకయిపుడు
మళ్లివచ్చిమనకోటకెక్కెను మరియుదండునేడు
రంగనాయకుని సేవలంబులో రంతులుజేయుచుమెండు
పొంగుచున్నతురకలుకోటనుముట్టడి పొసగవేసెదండు
కన్నులుమూసుకయూరకయుండుట ఘనులకుదగవగున
పన్నుగాననీవిప్పుడుకదనము పన్నివారిసేన
బడలువడంగనుచారిసమరియాట బలుకీర్తినిగనుము
జడునిపోలికనుయిట్లుండుటను కడుదీనతవినుము
అనియిటుధనసింగుడుతాబల్కగ మనమునగోపించి
ఘనుడగుదేసింగుడురంగేశుని కడువడిబూజించి
కన్నులుదెరచటుధనసింగునితో కనలుచునిట్లనెను
యున్నిచేసినసబాబుదండును యికవిడువను నేను
పొందుగతురకలుగుళ్లోజొచ్చిన పూజలింక సేల
అందునబాబునరికెపూజనే నిందుజేతుచాల
అనుచువిచిత్రపుశాలకువచ్చెను అప్పుడుదేసింగు
పనివడికాలికిపరాయిదొడిగెను బాలుడుదేసింగు

నిలువంగీలు దొడిగినాడయా దేర్పున దేసింగు
జలతరుపట్టు ధట్టీ గట్టెను జల్దిగ దేసింగు
సరిగబు టేదార్ పాగా జుట్టెను చక్కగ దేసింగు
పరువడి బురుసా శాలువ గప్పెను బాలుడు దేసింగు
కలికితురాయి నికట్టెను నెత్తిని గ్రక్కున దేసింగు
చిల్కతాళిహారమ్ములు వేసెను శీఘ్రము దేసింగు
పదివేల్ తులముల యెత్తు కత్తిచే పట్టెను దేసింగు
యిదిగాకే ద్వేల్ తులముల బాలా మెత్తెను దేసింగు
మూడుమణుంగుల పేష్కబ్జాను ముదమున దేసింగు
గాఢంబుగ ధట్టీలో జెక్కెను కదలక దేసింగు
సింగమువలె గూర్చుండె నప్పుడు సిపాయి దేసింగు
పొంగుచు యుద్ధము గలిగెనేడను చెలంగుచు దేసింగు
సంగతి హరకార్లను తా బూచి చయ్యన నిట్లనెను
సంగమీర సరదారుల నెల్లను రమ్మను కొల్వకును
పినతండ్రైన ధరణిసింగుని బిరబిర కొల్వకును
పనివడి రత్నసింగుని యటగో పాలసింగతోను
రాముసింగు నాలక్ష్మణసింగును రయమున కొల్వకును
రాముడాకని లక్ష్మణదారిని రమ్మను కొల్వకును
మానిసింగును గిరీపుసింగును మరిమరి కొల్వకును
సేన జేర్చుకొని రమ్మనుడిప్పుడు శీఘ్రము మీరగను
అనగా హర్కార్లా మెయినందర నప్పుడు బిల్వగను
పనిబూనియు వారందరు సేనలు మునగొని వచ్చియును
రాంరాం జయసీతా రాంరాం రాజా దేసింగు
రాంరాం యనగను బదులుకు రామనె రాజా దేసింగు
జమేదారులను కన్నుల జూచెను జల్దిగ దేసింగు
తమాష చేతను పకపకనగియెను తడయక దేసింగు

మనవివిషమయాయని దేసింగుడు పినతండ్రినిజూచి
వినయముతోడుతనిట్లనెనప్పుడు వేడ్కచేయిసాచి
మొనభై వేలగట్టాలున్నది యిచటనబాబుకును
ఆనయములక్షసియిలుగలరు గనుకనబాబుకును
మున్నూర్గుఱ్ఱములున్నదిమనకు పిన్నతండ్రియికను
మన్ననగల్గుసిపాయీలేనూర్ మందిగలరుమనకు
చాలుచాలుయీనబాబుగెల్వను చాలుతండ్రిగారు
యేలయింకనీసేనతోగెల్చెద చాలతండ్రిగారు
మలకనూరిలోవున్నాడయ్యా మహామత్ ఖానుండు
పిలుపింపుమునిమిషములోపలను పిన్నయ్యానేడు
మరిజల్దిగపంపుమూడామడ మలకనూరుయిటకు
త్వరలోబంపుమటన్ననుజూచి ధరణిసింగుడటకు

{ దేసింగు తనయిష్టసఖుండగు మహామత్ఖానుని బిలిపించుట. }

అంతటహర్కారులచేతగుజా బప్రుడుబంపగాను
గంతుతోమలకానూరిలో మహామత్ ఖానునిజూడగను
మంగళకరముగపందిటిలోపల మహామత్ ఖానుండు
శృంగారంబుగపెండ్లిపీటపై సొగసుగనున్నాడు
నాగస్వరములుమృదంగంబులును సంతఝల్లరులును
బాగుగభేరీనవబత్తులును పరగమ్రోగగాను
చేతనుకంకణమప్పుడుకట్టుక చెలువుమీరగాను
చేతులమంగళసూత్రమునెత్తి చెలగికట్టగాను
అల్లారేయల్లారేయనుచు నపుడుకట్టువేళ
ముల్లాశాస్త్రపద్ధతగాను మొనసికట్టువేళ
గోవిందాగోవిందాయనుచు కోరకట్టువేళ

ఆవేళలో హరకారులప్పుడు నతనిజూచిచాల
ప్రేమలరగహితుడగుదేసింగుడు పిలువబంపినాడు
యేమివ్రాసినాడోయీజాబున నింపుతోడజూడు
జల్దీజల్దీమహమత్ ఖానుడ జల్దిలేచిరమ్ము
జల్దిగరమ్మనెదేసింగుడునిక జల్దిగానులెమ్ము
అప్పుడుమహమత్ ఖానుడుజాబును విచ్చిచూచినాడు
తప్పకమంగళసూత్రముతట్టలో తానుబెట్టినాడు
ప్రాకటంబుగనుమహమత్ ఖానుడు పకపకనవ్వుచును
తేకువమీరగచెంజికిపోవలె తెప్పననీయెడను
నాకతిమిత్రుడుదేసింగుడుతా నలమటజెందుటకు
యీకంకణముపెడ్లిండికికాదు యెన్నకదనమునకు
యుద్ధమునందుశత్రులగెలిచి యూరటనొందియును
శుద్ధంబౌకీర్తినిసేపొందియు సూటిగపెండ్లికను
చేసికొందుననిమహమత్ ఖానుడు చెలగిమోహరించి
వాసిగతనబంధువులనెల్లను వడిగనపుడజూచి

{ మహమత్ ఖానుడుచెంజికిపోవుటకు
బంధుజనులను సెలవొసంగుడనివేడుగుట. }

తగినకొలందిసలాములుచేసి తడయకనందరికి
తగవుమీరగాతనమాటలువిన తనివిపుట్టియునికి
తెలిసివారలకుమహమత్ ఖానుడు ధీరతతోడతను
భళికేమీరలుసంతోషముతో బంపవలయునన్న
అన్నలారవో తమ్ములారమీ రరసిపెద్దలారా
పన్నుగమీరిచ్చుటనుండండో పఠాణిధొరలారా
సెనొకమనివిని చేసెదవినుడిది నిమ్మళంబుగాను
పూనినబాబుతో యుద్ధముచేయగ పోయిటవచ్చెదను

పగవాఁడైనబాబుచెంజికిని బలములతోరాఁగా
తగదికనిక్కడనుండుట నాకును ధర్మమ్ముచెడిపోఁగా
యెదిరియైననబాబుదండులో యిపుడు నేనుజొచ్చి
తుదమొదలిదియనితోఁచనీయక దునిమెదనెదమెచ్చి
అచ్ఛాబహదర్ మెచ్చితినిన్ను తుచ్ఛసైన్యములను
కచ్ఛతరాఁపుడుకడలిగలంచిన కరణినియిప్పుడును
కలచితివౌరాయనిమీరనగను కడువడిశూరతను
యిలగలవారలునెల్లరుమెచ్చఁగ నిటులసేయగాను
మహిలోనెవ్వరుచాలరంచుమీ రందరుననగాను
విహితంబుగసేబోయువచ్చెదను వేడ్కలుప్పతిలను
అనియిటుమహమ్మత్ఖానుడు వెడలగ నావృత్తాంతమును
వానితల్లివినివడిగావచ్చెను వలవదుడుగుమనను.

(మహమ్మత్ఖానునితల్లిపోవలదనిప్రలాపించుట.)

యెదురుగవచ్చికుమారునిముద్దిడి యేరా సుకుమారా
యిదియుద్ధమునకుతరియగునెయీ ప్రొద్దునిల్వగదరా
పదిమాసంబులు మోచికనిననను బాలుడవిడువకురా
అదిమొదలుగనిటఁ బెంచి దాన న్నడలగవిడువకురా
బుద్ధిమంతుడనినామదిలోను పొంగుచుంటిగదరా
యుద్ధముసేయగబోమ్మననామన ముప్పుమసుకుమారా
గంధముబూసుకయుద్ధముజేసిన కత్తినరుగతగులు
సుందరమగుకంకణముతోబోరన సూటిగుండుతగులు
పసుపువస్త్రములనానికననిపిన ఘుపరగగుండుతగులు
పసివాడవునీకేలనబాబుతో పరమవిరోధములు
పెద్దలమాటలువిననీపిప్పుడు పెండ్లికొగతదీర్చి
సిద్ధంబుగనీబంధులతోడను జేరిపించౌనర్చి

బహుమతులనుబహుమతులగుబంధుల బలుమన్ననశేసి
సహజంబుగవారలదమయూళ్లకు సరగననుపజేసి
ఈదినమిచ్చటనుండియునీవును యిరవుగాను రేపు
క్రోధముతోడనబాబుదండును కూల్చిరావునూవు.

(మహామత్ఖానుడు తల్లినిసమాధానముచేసుట.)

ఆమాటలువినిమహామత్ ఖానుండనేనుతల్లితోను
యేమమ్మానీవిటులపల్కెదవు యిపుడుచెంజిలోను
నన్నేలినదేసింగురాసెను నాకుజాబునేడు
సిన్ననబాబుదండునుగూడుక నెదిరించీనాడు
ఈవేళకునాచెంజిదుర్గము యేమాయెనోకాని
సావకాశముచేయగూడదిక చయ్యననేపూని
రెండుగడియలకులోననబాబు దండునరికీవేసి
ఖండితముగనార్కాడుకోటను కాల్చిపాడుచేసి
చెంజిరాజుకుపట్టముగట్టెద శీఘ్రముగానేను
రంజితముగసాదుల్ ఖాకూతురి రయముగనేలెదను
దండునగుండుతగిలిసిల్లినను నిండుపదవికద్దు
మెండుగముందరిపోటునబడితే దండిపదవికద్దు
సౌరుగభువిలోపుట్టినయపుడే చావునిశ్చయమ్మా
పోరిజయించినశాశ్వతకీర్తిని పొసగగందునమ్మా
కినిసిదండులోపోరితెగినను కీర్తిగలుగునమ్మా
వెనకడుగులుబెట్టుదురేశూరులు వింతలుకాదమ్మా
అనియీవిధమునతల్లికిసమ్మతి గనబడబల్కియును
చనిమెదనిప్పుడుచెంజికిజననీ చాలదీవెనలును
ఒసగుమటంచునుమహామత్ ఖానుం డొప్పుగనప్పుడును
పసగలసొమ్ములుపట్టువస్త్రములు సరువడిదొడుగుచును

{ మహామత్ ఖానుండు నీలవేణియనుగుఱ్ఱము నెక్కి చెంజికిబోవుట. }

మరిమరితల్లికిసలాముచేసి మహామత్ ఖానూడు
త్వరలోగుఱ్ఱపులాయంబునకును తానువచ్చినాడు
మూన్నూర్ గుఱ్ఱంబులలోపలను ముఖ్యంబాదవగను
పన్నెకెక్కు వగునీలవేణియను నాగుఱ్ఱమునటను
గట్టిగకట్టినయగాడిపిచాడీని ఖడ్గంబుననరికి
దిట్టముగనుపురజనులనుగనుగొని దీవెనలిమ్మనిపలికి
జల్దీయనుచునునీలవేణికిని జాగ్రతదెల్పుచును
జల్దిగనబాబుదండులోజొరబడి జయమునొందవలెను
పొందుగజనుమఃనీలవేణికిని పోషాకిచ్చియును
ముందుగనడువుమునీలవేణియని సందేహించకను
అల్లారేయల్లారేయనుచును అటధపుడాయించెక్
యెల్లవారుజూడంగనుచెంజికి నల్లననేత్రెంచెక్.

{ మహామత్ ఖానుడు వచ్చుచుండగా నబాబు సేననుపంపి యడ్డగించుట. }

ఆసమయంబుననబాబుసేనలు నతనిజూచివేగ
మోసము యెవడోవొంటిగుఱ్ఱమును వేసుకవచ్చెనుబాగ
శూరుండితడనితోచుచున్నయది జూడగానుయిపుడు
స్వారస్యముగాదికనిట్లుండుట సరగునరండనియపుడు
కొందలమందుచువారలుమున్నూర్ గుఱ్ఱములను దెచ్చి
సందులేకనడ్డముగానిల్చిన చయ్యనకోపించి
గిరగిరమనుచునునీలవేణితో గినిశితిరిగితిరిగి
పరువడిమారిమెసంగినరీతిని బల్మిబట్టిపెనగి
చురుకుచూపులను సేనలజూచి యొరనుకత్తిదెరికి
కరుకుకరుక్కనిహయములనెల్లను గజిబిజిగానరికి

పన్నగదిమగగగజ్జములెల్లను భయమునొందెనటను
వున్నసిపాయీల్కన్నులపడకను క్రన్ననపారిరిఘటను

(మహామత్ ఖానుండు దేసింగును జూచుట.)

మహామత్ ఖానుడుచెంజిలోరాజా మహాలుకేగిలోన
సహజంబుగదేసింగునిజూచి సలాంసలామనిన
బదులుసలాముచేసెనప్పుడు బాలుడుదేసింగు
అదిగనిమహామత్ ఖానుడుమదిలోనంతటనుప్పొంగు
కొనుచునబాబుసంగతినిన్నటి దినముదెలిపితేను
మొనలసభాసుజేసిదండును మొత్తివిడుతునేను
ఇత్తరియుత్తరవై తేనరికెద తుత్తుమురులుగాను
సత్తలేనికార్యంబిదియెంతటి దిత్తరిచూడగను
అనియిటుపల్కినమహామత్ ఖానుని మనసెరింగితేగను
తనరగపెండిలిపీటవిడిచిమొన దాకవచ్చుటకువగవ
ఆమాటలురుయింకేమియిప్పుడు అన్నాదేసింగు
నామాటలువినునబాబునిప్పుడు నణచివానిపొంగు
దండుహల్లకల్లోలంబుగను తాజేయుటగాక
చెండుచునాగ్రాక డెల్లనుపాడు చేసినయటువెనుక
వెలగినబాబుకోమాతేజనుపెండ్లి చేసుకొనెదజూడు
చెలువుతోమీరుపెండ్లికిరావలె సిద్ధముగానపుడు
అనదేసింగుడుమహామత్ ఖానుతో నప్పుడిట్టులనెను
చనిమనమిద్దరునబాబునిప్పుడు చంపగవలెనికను
సావకాశమునుచేయగూడదిక సంగతిజెప్పెదన
దేవుడైనరొంగేశునుత్తరవు దీసుకరావలెను
నగరుకేగినారాణినిజూచి తగవుబలికినేను
పగవాడైననబాబునుమనము పరగగెలువకను.

దేసింగు పినతండ్రితోడ తనభార్యను
జూడవలెనని యడుగుట.

నగరికిబోవుచుపినతండ్రితో తా నని యెనుయిట్లనుచు
పగనబాబుతో గలిగెనుగావున తగవును నేగనుచు
పోవలెయుద్ధంబునకటు గావున పొందుగనాకిపుడు
యీవలెను త్తరమిప్పుడు తడయక యీవలయును నేను
పోయిరాణినిపొడగని నేను పోయెదదండుకును
యీయెడనాలస్యముచేయగరా దెన్నగమనమునను
ఆమాటలువినిధరణిసింగుండపుడువ్యసనమునను
యేమిరనాయననీవిటుపల్కిన నేమి సేతు నేను
తనయా నీవునుశుక్రవారమున తగజనియించినది
ఘనముగ రాణియుశుక్రవారమున తనరగబుట్టినది
నీదుగుఱ్ఱమునుశుక్రవారమున నేర్పుగవచ్చినది
యీదండునునాశుక్రవారమున నెలమినివచ్చినది
వరుసగనీకునురాణికిహయముకు వచ్చినసేనకును
పరికింపంగనుజన్మవారములు వొకటిగనుండుటను
సరవినిశుక్రునివారంబెన్నగ సామిగవినునేడు
సరిగాదరుగుటకదనంబునకును చక్కగానుజూడు
నేడంతయునోర్చుక రేపరుగుము నేర్పుమీరగాను
కూండానెక్కికుజనులుబెదరగ కొడుకానీవనను
స్మృతినొందకదేసింగుడ్డుబల్ సాహసంబుతోను
ముప్తమగుశూరత్వముతోడను మెనలగలపగాను
తలచినన్కికినితరి మెరుంగక తారుమారుగాను
పలికెనుథీశీసింగుడటంచును కలకనొందగాను.

(ధరణిసింగు దేసింగునకు భార్యను చూడకూడదనుట.)

తెలిసియప్పుడా ధరణీసింగుడు దేసింగునిగాంచి
పలుకరించెదనొకరహస్యము బాగుగనూహించి
అదివినుమేమననొకటియున్నది యేజెప్పెదతెనయా
సదయులయినపెద్దలశాస్త్రంబులు చక్కగవినువయ్యా
భరణిపుబ్బయాశ్లేషయుమొదలగు దురితపుఁ జుక్కలను
విరిబోడులుఁ బుష్పవతులయిననుకొరవేననియందరును
చెప్పుచునుందురు గావుననీసతి చేటుగల్గుదినము
డెప్పరమగునీభరణీ తారను తెలియగానువినుము
మొదటిపాదమున మొదటిరజస్వల ముచ్చటగానయ్యెన్
అదికారణమీవికనార్నెలలు నతివజూడరాదయ్యెన్
నామాటలుఁ వినికొరతదినంబుల నయముగానుగడను
నీమదిదోఁచిన కార్యముశేపు నెరవుముమదివెరను
పుట్టుదున్నదినాదుకుమారిక పొసగవినుముమాట
పట్టపురాణినిచూచుతలంపును మానుముయిచ్చోట
అననా మాటనువినిదేసింగుడు నతికోపముతోను
తనపినతండ్రినిఁ జూచియిట్లనెను నయముగనంతటను
కామాతురుఁడును నేమవర్జితుడు ఘనదురవస్థలను
సోమసూర్యులున్నంతకాలమును చొక్కునరకమునను
నీమాటలనటులుండగనిమ్ము నిజముగానుతండ్రీ
నేమముదప్పనుకదనంబునకును నేనుబోదుతండ్రీ
ముందుజెట్టినయడుగును నేను మొనసివెనకనిడను
యిందుకుయోచనవేరేలేదు సందేహించకను
నాకొసంగుము సెలవువేగమే న్యాయముగాతండ్రీ
యీకార్యముకైయిపుడభ్యంతర మెనయనీకతండ్రీ

ఈరీతి గపలికినయాతనయుని యేపుమీరగాంచి
తీరుగనీకును రాణికినడుమను తెరమఱుగకట్టించి

(దేసింగుం డంతఃపురమునకరుగుట.)

మాటలాడవచ్చురతనయాయన మదిసంతసమునను
తేటగరాణినగరుకువచ్చెను దేసింగుండటను
వచ్చినకార్యముహర్కారులతో వదలకచెప్పినను
అచ్చటియంతఃపురవాసులతో నమరగదెల్పగను
దాదులుపోయిరాణితోబల్కిరి తడయకనప్పుడును
ఓ దేవీనీప్రాణనాథుడిదె వొప్పుగవచ్చెనుకనను
రమ్మనుమనిసెలవిచ్చెనువేగమె లెమ్మురాణియనను
సమ్మతించిసంతసమునలేచి కమ్మనిజలమునను
స్నానముచేసిచలువదుకూలము చక్కగసవరించి
మానుగపట్టుజిలిబిలిరవికెయు మమతతోధరియించి
పన్నీరత్తరుగూర్చినకలపము బాగుగానునలది
కన్నులకాటుకముఖమునతిలకము తిన్నగానుదిద్ది
కరకంకణములుకాళ్లగజ్జెలును కంఠసరంబులును
సరిపెణలును మెడనూలురాగడియు జడనుకుచ్చులును
బొగడలుకమ్మలుజుమికీల్ బేసరి బులాకునత్తులును
నిగనిగమెరిసెడియొడ్డాణంబును సొగసుమెట్టెలును
మొదలగునాభరణంబులన్నియును ముదముమీరదొడిగి
పదపదసొంపులుగుల్కెడిసొగసున పరిఢవిల్లికడగి
పొసగమల్లెలుమొల్లలుకొప్పున పొందుగానుముడిచి
ముసిముసినగవులతోడసఖ్యులగు ముదితలతోవచ్చి
తెరచాటునఘల్ఘల్లనినిలచిన దేసింగుండటను
సరసతగూరిచివాసిగనిట్లనె పరమదృఢంబుగను
మరువకవినునాప్రాణనాయకీ పౌరుషపషమును

సరసతలేకనబాబుసేనలను చయ్యానగూర్చియును
దండుచెంజిపైదెచ్చియిప్పుడు దలపడియుండగను
ఖండితముగసేనబాబుతోడను కయ్యముచేయగను
తెంపునబోవలెనిన్నుజూచుటకు సొంపుతోడనేను
యింపుగవచ్చితినికత్తుణమేనియు నిల్వగూడదిటను.

రాణిదేసింగుని యుద్ధమునకుబోవద్దని సంవాదముసేయుట.

అనదేసింగునితోడరాణితా నప్పుడుగ్రక్కునను
ఘనమగువ్యసనముతోడబల్కెను తనమదిబాగలగను
సబాబుతోడనుయుద్ధమువలవదు నాదుప్రాణనాథ
జబాబుసరిలేదనికోపించకు స్వామిమనవిబాధ
కలుగునటంచును తెలిసిచెప్పితిని యలసటనొందకను
వెలయుమునుదంబున నేనుచెప్పితిని విస్తరంబుగాను
ఆదరింపగావలె నాపలుకులు భేదముదలపకను
అదిదేవుడొసంగనిభాగ్యానంబరసిచేయుమికను
కోటక్కువెలపట యుద్ధముచేయగ వాటముగాదిపుడు
సాటిగాదుతురకలతోయుద్ధము స్వామిమనవియిపుడు
జగములనుమనకిప్పుడులేదిది ప్రియనాథావినుము
నయమునుమీరగాసంధిక్రియలను ప్రియముననొనరుపుము
ఇటువలెజెప్పినరాణినిగనుగొని యిట్లనియెనునపుడు
పటుతరమగుదండెల్లకోటపై పనివడిరాసిపుడు
కృపణతనూరకనేనుండినను గృపణుజనకేయిలను
అపకీర్తియయులోకాపవాదములు నరయగనాకగును
అనదేసింగునితోడరాణితా నప్పుడిట్టులనెను
మనమునగుందుచుపరితాపంబున తహతహనొందుచును
స్వామిమీరునన్నగ్నిసాక్షిగా చయ్యానచేపట్టి

ప్రేమనుసుఖములననుభవించకను పేనుదువతలబెట్టి
తెగువకుజోరగాతగవగునామీ మగటిమిజూపగను
తగుతరియిదిగాదనితోచెడునా దగుమనమందునను
ఇటుజెప్పినతనరాణితోడదేసింగుండిట్లనెను
పటుతరముగనేదండునజోరబడి పరులజయించినను
తటుకునవచ్చినిన్నెలెదనేతప్పకయిప్పుడును
చటులధైర్యమునశత్రులద్రుంచెద సత్యంబుగనేను
రాకదండులోనిల్గినస్వర్గము ప్రాకటముగగలదు
చేకొనిజయమునుచెందివచ్చినను చిరకీర్తియుగలదు
అనదేసింగునితోడరాణితా నప్పుడిట్టులనెను
ఘనవిక్రమమునదండుకుజొచ్చి గ్రక్కునమీరలును
నుందునరుకుననుపుడమినిబడినను ముఖ్యంబుగనేను
సందేహములేకనుజేసెదను సహగమనముతగను
వెన్నుపోటుచేధరగూలినమిము కన్నులతోగనను
పన్నుగానునేకట్టిడిప్పింతును పాతచెంజిలోను
అనిచెప్పినయారాణితోదేసింగపుడుయిట్టులనెను
ఘనతరమగునీవాక్యమునాకును కడుముదమొదవగను
ప్రీతియొనర్చెనుసొంపుగనైనను పిరితివియకనేను
ఖ్యాతిగయుద్ధముచేసిబిరుదులతో కడువడివచ్చెదను
నాదుపరాక్రమమునకునుదగినది నీదగుధైర్యమును
నీదుపలుకులకుసంతసించితిని నేనికపోయెదను
అనగారాణియునతిహర్షముతో నపుడుచెలులబిలిచి
ఘనతరవస్తుయుతంబుగవీడెము మనమలరగదెప్పించి
ఆతనిశత్రుజయింపగతాంబూలంబునిచ్చుచపుడు
బాగుగనాతనిచెయిశృంగారము తేరగుచూచినపుడు
పాటవమునసేనలనెల్లనుతా బడలుపరచునంచు

మేటివిలాసముతో డశత్రులను మృత్యువునొందించు
అనిసాముద్రికశాస్త్రము దెలిసిన ఘనమతిగావునను
తనమదినిశ్చయమాచరించెను తరుణీమణితాను
నాథునిశృంగారనుజూచుటకును నాకుప్రాప్తిలేదు
నాథునికూటమిలేదనిబ్రహ్మ నాకువ్రాసెముందు
కన్నులనీరునించుచుతనప్రియ కాంతునిచెయ్యటను
కన్నులనొత్తుచు సేద్యగ చెయితా గ్రక్కున వెనకకును
తీసుకొనియును తెప్పనాతడు తెలివిసివిలసిలుచు
వాసిగగుఱ్ఱముసెక్కుటకప్పుడు పరువడితోజనుచు.
(జేసింగుచోపుదారినిగుఱ్ఱమునుశృంగారించితెమ్మనుట.)
పసపడిగుఱ్ఱపులాయంబునకును పటుగతినరిగియును
అదలించియుచోప్దారినిబారాహజారిదెమ్మనెను
అప్పుడుబారాహజారినటచోప్ దారితేగజూచి
తప్పకశృంగారించుకతెమ్మని యప్పుడుసెలవిచ్చి
రంగులకల్లెముబంగార్జీనియు రంజితంబుగాను
శృంగారంబగురికావులనుబల్ సొంపుతో వెలయగను
చిల్కతురాయిశిరమునందును చెలువుమీరజెట్టి
తళుకులబంగరుబిళ్లలదండలు దనరమెడనుగట్టి
పట్టుకుత్తినీపచ్చడంబుబల్ పైకప్పునుగప్పి
దిట్టముబారాహజారిచోప్దార్ దెచ్చెమనవిజెప్పి
నంతటజేసింగుడుతనబారాహజారినటుజూచి
సంతోషంబునసుబేదార్లను సరగగజూచిలేచి
బారహజారిదగ్గరకొచ్చి పయినచెయ్యివేసి
యేరాబారాహజారినేను యీనబాబుగెలిచి
వచ్చినరత్నాల్భూషణములనీ కిచ్చెదవేడుకను
హెచ్చుధైర్యమునదండులోనీవు జొచ్చితిరుగవలెన

(బారాహజారి వ్యసనము జెందుట.)

అన్నను బారాహజారికంతట నతివ్యసనముదించి
కన్నులనీరటు కారుచుండ తన కాలుదిగువ రాచి
ధైర్యము విడిచియు తోక నెత్తికొని తలనేలకు వంచి
శౌర్యముదూలి నోటను రుగురా చప్పుళ్లను వైచి
ఉన్నఘట్టమును దేసింగుడుగని కన్నుబెట్టి జేసి
యెన్నడు నిట్టులనుండవు బారా హజారి నిను డాసి
కాఫాడిలీను మోసము జేయుట గలదె సమయమందు
సాపునకే తకుపదివేల్ వరహాల్ చని మొఖర్చులందు
పెంపుగ పూలపలు వలదని పైనగలు పెట్టిస్తి నేనీకు
తెంపుతో లేతకసువ మోపులను తెప్పిస్తి నేనీకు
నీళ్లకు బదులుగ సారాయ్ దెచ్చియు నీకును పోయిస్తి
వాళ్లికి మెత్తగ దూది మెత్తలు వోసరగ పరిపిస్తి
కళ్లెము మొదలుగ నవరత్నములతో ఘనపోషాకులను
చెల్లముగా చేయిస్తి నేనీకు చాలగ మోసమిపుడు
యేలచేసెదవు తెలిపిలేకనిక నే జెప్పెద వినుము
చాలగ ఘనవియీ జన్మమెత్తితివి మేలు కీర్తిగనుము
ఆరులో చావు నూరులో చావు అదినిశ్చయముగను
ధీరత యుద్ధములోన జచ్చినను చేరుదు స్వర్గమునను
పుట్టినప్పుడే చావు నిశ్చయము పురుషులందరికిని
గట్టిగ యిది నీ మనసున నిల్పుము కడు ధైర్యము పూని
అనవిని బారాహజారి యంతట నతిధైర్యము తోను
ఘనమగు దేహము ఝళిపించంతట గర్జన జేయుచును
ఉన్నఘట్టమును దేసింగుడు తా నొప్పగాను మెచ్చి
సన్నుతుడగు నారంగ నాయకుని సన్నిధి మాటజొచ్చి

{ దేసింగు రంగనాథుని వద్దికిబోయి యుద్ధము సేయుటకు సెలవడుగుట. }

తిరుమంజన స్నానము పుష్పములు దివ్యవస్త్రములును
వరమణియుత భూషణములు గంధము వాసనద్రవ్యమును
పరిపరివిధము లనైవేద్యంబులు బహుదీపాదులను
రంగనాథుని సన్నిధి జేర్చి రంజితంబుగాను
బంగరుపువ్వుల బూజించియును భక్తియుక్తముగను
రంగనాయకుల కెదుట నిలువబడి పొంగు మనముతోను
రంగుమీరగా దేసింగుడు శ్రీ రంగని ధ్యానించి
శృంగారంబుగ పూజలు జేయుచు చెలగిని వేదించి
వాసిగ నా దేవునికి నిమ్రొక్కియు పరమభక్తితోను
యీసమయంబున గా పాడగదే శ్రీశ ప్రేమతోను
నారాయణ శ్రీరంగ కేశవా ఘోరకలుషహరణా
వారిజాక్షు వైకుంఠనివాసా శూరదనుజమదనా
తల్లివి నీవే తండివినీవే దాతభార్తవీవే
యెల్లలోకముల కాధారంబగు యాదికర్తవీవే
కాచినప్రోచిన నా చెలికాడవు బ్రోచుదైవమువును
వోచక్రధరా నీవే యని నే నల్లము లోపలను
నమ్ముకన్నాడను యీతనినే నెమ్మదిలో నెంచి
కమ్ముకవచ్చునబాబుదండును కడువడి ఛేదించి
జయము నొసంగుము జలచరరూపక జలజపత్రనయనా
జయజయ శ్రీహరి శత్రుహరిభుజంగ రాజశయనా
అని వేవిధముల బొగడియు తనమది నపుడు ప్రశుతముగాను
ఘనమగుభక్తిని మిమ్మి మ్రొక్కుచు వినయము తోడుతను
బాగహజారిపై నెక్కియును బలిమిని దేసింగు
రాజ్యముగా జనవెంచియును తటుకున దేసింగు.

పూనినబాబుతో యుద్ధముసేయగ బోవుచునున్నాను
మానకజయముకలుగజేయుము మరువగవలదనేను.
(దేసింగు రంగనాథుని యెడల దుశ్శకునములుగనుట.)
తటుకునధారుణిగిరగిరదిరిగెను తారుమారుగాను
బటువగు దేవుని మెడలోహారం బటతెగిభువిపడెను
పటపటమనిగోపురశిఖరంబులు పడెనుభూమియందు
చటులతరంబుగ రాలెనుచుక్కలు తటుకునపగలందు
చుట్టుచీకటులుకమ్మెనప్పుడు జూచువారికెల్ల
అట్టియఖండములారెను దేవుని కణగెతేజమెల్ల
గ్రక్కునస్వామియుముఖమునుపడమటిదిక్కుద్రిప్పెనటను
అక్కడ దేసింగుమరోషంబున ననెనుస్వామితోను
యేమిరరంగానీవిప్పుడునన్నిటులసేయనగునా
స్వామియనుచునినునమ్మినందుకిటు జేయనీకుతగునా
గొప్పదేవళముప్రాకారంబులు నిప్పుడుకట్టిస్తి
తప్పకబంగరుధ్వజస్తంభము నిప్పుడుచేయిస్తి
కల్కితురాయికంఠసరంబులు కనకవైరముడులు
చిల్కతాళియుహారంబులుమంజీరకంకణములు
నిత్యపడితరముచేపారాధన నిత్యోత్సవములును
ప్రత్యేకంబుగపంచపర్వముల బ్రహ్మోత్సవములును
అరయగనీకొకతక్కువలేకను నడిపించితినేను
యిరవుగనాకుసదుత్తరమిప్పుడు నియ్యకనుండినను
ఇచ్చినపోయెదనింకమీదనీ వేమిజేసినాను
యిచ్చెనుధైర్యముదోలగదునాకు సేన్నికమీరగను
అనియటనిలువకచనియెడిరాజుతో నంతరంగడనెను
వినువాపలుకులు దేసింగుడనీ విభుమప్రియంబునను
ఘనతరబలముల గెలువగజనుము కడువడిదేసింగు

పెనకదీయకనువైరులగెలువుము వేగమెదేసింగు
ఘనముననీకునుకొదవయువలవదు బాలుడదేసింగు
పనిబూనియునొకముహూర్తమాత్రమే బాలుడదేసింగు
నీపాలిటనేనుండెదదండున నేర్పుగదేసింగు
సాపుగనరికియుసంహారింపుడు చయ్యనదేసింగు

(దేసింగు యుద్ధమునకుజనుట.)

అనగాసంతసమునరాజంతట హజారినెక్కికొని
తనసహాయులౌసుబేదారులను తానటబిల్వమని
చెప్పినరాంసింగ్లక్ష్మణసింగుల తెప్పుననప్పుడును
తప్పకహీరాదాసులక్ష్మణ దాసులనంతటను
ధరణిసింగునుమానిసింగును కరుణసింగులను
నరహరిసింగునారణసింగు మురారిసింగులను
రత్నసింగుగోపాలసింగును రాజాసింగులను
అతిత్వరపేటశిపాయీమహమత్ ఖానులనప్పుడును
రమ్మనిచెప్పినదూతలుజనివా రందరువిడుదులకు
సమ్మదమునజనితెలియజెప్పగను సాలుగయుద్ధమునకు
తమతమగుఱ్ఱములెక్కికత్తులు దాల్చినారలంత
అమితబలంబులజేర్చుకనప్పుడు అటనిలిచిననంత
సేనలగనుగొనిసంతసమునదేసింగుడుపొంగుచును
తానటుభేరీవేయించెనుధం ధణధణమనగాను
కరుకునదేసింగుడువచ్చుటను యెరుకసేయుకొరకు
సారెకునప్పుడుబంగార్నాయుడు జేరెనబాబునకు

{ బంగారునాయుడు దేసింగువిచ్చువిధంబు నబాబునకు దెలుపుట. }

సలామయ్యావోసలామునీకు సాదుల్ఖానుడా
బలేషూరుడై దేసింగుడుబహు బలముతోగూడా

సింగమువలెనే దేసింగుండును చెలగవచ్చెనిదిగో
అంగములదరగ పులిచొప్పున దేసింగుడెదిర్చెను యిదిగ
మదమేనుగువలె దేసింగుండును మరివచ్చెను నేడు
కదసీకృష్ణసర్పమువలెనిప్పుడు కదలివచ్చెజూడు
యిదె దేసింగునిదండువచ్చెను యేమిచేయగలము
చెదరియున్న దేమనదండెల్లను యిదిమనమునగనుము
ఇప్పుడు యోచనచేయగనాడను యేమియుతోచలేదు
చెప్పెదనొక్క యుపాయంబున్నది తప్పవేరెలేదు
మట్టిచెట్టుమునిగున్నదినీళ్లను మలయానూరిచెరువు
మిట్టుగ తాయానూరిచెరువులో మేటినీళ్లుగలవు
చెరువులు రెంటినుకొట్టిశంకరాభరణమేటిలోన
బరువడివిడిచిన దాటగూడదు మనుజులందులోన.

{ నబాబు బంగారునాయనికి చెరువులు తెగగొట్ట వుత్తరవొసంగుట. }

అనిచెప్పినబంగారునాయని యాననంబుజూచి
ఘనముగు చెరువులు తెగగొట్టుమని కడువడిసెలవిచ్చి
నంతటబంగార్నాయడు వేగమె నన్నూటికి జనుల
కొంతజేర్చుకొని రెండుచెరువులను కొట్టిననీళ్లెల్ల
నిండిశంకరాభరణమేటిలో మెండుగపొర్లుచును
చెండుచుబుసలుగొట్టుచువచ్చెడి సర్పంబులవలెను
వడిగాకొండలపొర్లించుకొని వచ్చుచున్నవేళ
తడయకబంగార్నాయుడుదండును దనరజూచిచాల
వ్యూహముచేసిదండునెల్లను వొప్పుజేయవలెను
మోహరమునకనములు యేర్పరచి ముందునిల్పవలెను
అనుచునబాబుతో బంగార్నాయుండపుడు చెప్పగాను
వినినబాబుయిదెయు త్వరమనుచును వేగజెప్పగాను

(బంగార్నాయడుబందోబస్తుగావ్యూహముకట్టుట.)

మొదటికనమలోసుభంగధోరను ముఖ్యంబుగనుంచి
గతియించబ్దుల్ఖాదరురెండవ కనమలోననుంచి
ఘనముగదావుత్ఖానునిమూడో కనమనునిల్పియను
మనమలరగఖాక్సాయబునాల్గో కనమయందునిడెను
అనయగగండికోటసుబేదార్ నైదోకనమకును
గురుతుగనారవకనమకుకలవ కోటసుబేదార్ను
యెన్నగనారణివేంకట్రావును యేడవకనమకును
పన్నియెనిమిదవకనమకుచెంగల్ పట్టుసుబేదార్ను
దురుసుగతిమిరీషేకుమహమ్మదు తొమ్మిదోకనమకును
అరయగపదియవకనమకుసాదుల్ ఖానునినిల్పియును
ఈరీతిగబంగార్నాయడుయేర్పాటటుగావించి
సారెకుతానునవ్యూహముచుట్టును స్వారిచేసివచ్చి

(దేసింగుతనసేనలకు దిట్టపరచుట.)

ఉన్ననచ్చటనుదేసింగుడుతా నున్నసుబేదార్ల
కన్నులగనుగొనియిట్లనిపలికెను కదసివారికెల్ల
ఆలుబిడ్డలబంధులమీదను ఆసగలిగియున్న
చాలగధనధాన్యంబులపైనా సలుమీకిపుడున్న
పొండిండ్లకునుధైర్యశౌర్యములు పొసగలేనివారు
రండుప్రాణములమీదదృష్టిలే కుండువారుమీరు
యుద్ధములోదెగపడ్డవారికి నొప్పుపదవికద్దు
యిద్ధరలోపలగెలిచినకీర్తులు నెక్కువగాకద్దు
అనిదేసింగుడుపల్కుచుబారా హజారిగదలించ
మొనసిసుబేదార్లంతగుఱ్ఱముల ముందుగనడిపించ
వచ్చిశంకరాభరణముగట్టున వరుసగానుసిలిచి
యచ్చటవచ్చెడిషినతండ్రిని తా నంతతిరిగిచూచి

(పినతండ్రిని దేసింగు వెల్లువ యెచ్చటనుండివచ్చెననుట.)

ఇంతకుముందుగ నీళ్లు లేవు యీ యేటియందు ముందు
గంతులు వేయుచువచ్చు ప్రవాహము గంటినిపుడు యిందు
అనిపల్కిన దేసింగునితోడను పినతండ్రియునని యెకా
ఘనముగ బంగార్నాయని సేతల తనయా యిటుల వ్యోకా
తాయమలయనూక్ చెరువులు రెండును తెగ తెగ కొట్టిపుడు
పాయక శంకరాభరణమేటిలో పరగ విడిచినాడు
తెప్పున రెండుఘడియలలోపల తీసిపోను వినుము
తప్పకనప్పుడు యాగట్టునకును దాటవచ్చు వనము
అనగని దేసింగుడు పకపకనగి యయ్యా వినుము నేడు
మనకును భయపడి చెరువులు త్రెంచిన మరినిలుతున చూడు
పన్నెండంకెలు గళిగినట్టి యా బారహజారియను
ఉన్నతమైన గుఱ్ఱముతో నే నొప్పగ ధుముకుదును
అనియప్పుడు తా బారహజారిని తనరగ తట్టుచును
ఘనధైర్యంబున దేసింగుడు తా కడువడి ధుముకగను
రామసింగుడు లక్ష్మణసింగుడు రత్నసింగుడూను
రామదారియును లక్ష్మణదారియు నంత గుఱ్ఱములను
మూనిసింగుడును పేటసిపాయి మహమత్ ఖానుడును
పూని గుఱ్ఱములతోడ నప్పుడు పొందుగ ధుముకగను.

సేనలు యేటిలో దిగి ముప్పది గుఱ్ఱములతో
యావలిదరి జేరుట.

గుబగుబగుబగుబగుబయంచును గుఱ్ఱంబులు ధుముక
తడబడనీదుచు నీరును నోట తీసి యుమియుచును బాగ
రెండు ఘడియల దూరమున్న యా నిండు యేటియందు
కొండలు దొల్లిన యట్టుల గొన్ని గుఱ్ఱంబులు నందు
పోయె పోయెనని యేటిలోనబడి పోయిరి కొందరును

ఆమెడమేటిలాదిగకనుకొందరు పోయిరియూళ్లకను
చిక్కినముప్పదిగుఱ్ఱములప్పుడు వెక్కిరియాకడను
తక్కినవారలు వెందరుపోయిరో లెక్కలేదువినను
సలాముసేయుచునిలబడియుండగ సరదార్లందరును
బలేహిమాషతో మహమత్ ఖానుడు పల్కె రాజుతోను

{ దేసింగును మహమత్ ఖానుడు యుద్ధము చేయుటకు ఉత్తరవిమ్మనియడుగుట }

మనవివినుము మహారాజా నేనొక మాటచెప్పుకొనెద
చనినబాబుతో మొదటియుద్ధముకు సైయనినేజనెద
పోవుటకును నాకిప్పుడియుత్తరవు పొసగనియ్యవలెను
దేవరవారలు సెలవొసంగుటలు సావకాశమేను
క్రమముగకనమలుగొట్టిదంపులో గ్రక్కుననేజొచ్చి
నిమిషమాత్రములోనన బాబును నేనునరికివచ్చి
మనవిజేసెదనుత్తర నొసగుము మన్ననతోడుతను
అనియడిగిననా మహమత్ ఖానుని యప్పుడుజూచియనెను.

{ మహమత్ ఖానుని దేసింగు ఒంటిగా యుద్ధమునకు బోవద్దనుట. }

పకపకనవ్వుచు మహమత్ ఖానుని బహుశక్తి మెచ్చి
యొకడేకొడుకవు తల్లికినీవు వొప్పదుయిటవచ్చి
పసుపువస్త్రములు కంకణంబుచే పరగబట్టియిటను
పసినాడవు వొంటిగ యుద్ధంబును పొసగదు చేయగను
నేనునీవునుగూడి యిప్పుడు నెరయదండులోను
పూనియుద్ధమున బాబుతోడను పొసగజేయదగును
అననిమహమత్ ఖానుండప్పుడు అనియె రాజుతోను
మనమిద్దరమునుగూడినబాబును మడియించిననిలను
నీకబ్బును చిరకీర్తివిశేషము నెచ్చుగ దేసింగు

నాకేకెత్తియుగలుగ నేరదు నయముగ దేసింగు
అనవినినవ్వుచు దేసింగుండా మహమత్ ఖానునితో
చనిముందుగ నీవిప్పుడు యుద్ధము సలుపుమనగ నెంతో
శౌర్యంబుననానీలవేణిని చయ్యాన తాటించి
ధైర్యంబుననానబాబుదండును తానుజూచిమించి

{ మహమత్ ఖానుడు ముందుసుభంగిధోర
నెదిరించియుద్ధముసేయుట. }

పటపటపటయనిధపుడాయించెను పరగనీలవేణి
చటులపరాక్రమమునతానాప్పెను చయ్యానటుపూని
వ్యూహముజేసుకనుండుదండుతా నొప్పగానుజూచి
మోహరంబుననుసుభంగిధోరను ముందుగనటుగాంచి
చాలగచిమటాయిచ్చెనప్పుడు నీలవేణికిని
మేలుగయెడమకాలికిచ్చెను నీలవేణికిని
ఇచ్చినబిరబిరనీలవేణియు జొచ్చెదండులోన
చొచ్చినజూచిసుభంగిధోరతా నచ్చటవేగమున
మూనువేలగుఱ్ఱంబులదెచ్చి మోహరంబుజేసి
తోచనె తానాకయేనుగునెక్కక తొడిబడనటడాసి
నిలిచినమహమత్ ఖానుండప్పుడు నీలవేణికిని
చెలువంబుగబొమ్మనిసెలవిచ్చిన చయ్యాననటుపూని
చొరబడిగుఱ్ఱంబులరౌతులను తరిమితరిమిదుటను
కరుకుకరుక్కనిసారకాయులను నరికినతీరునను
గిరగిరమనుచునుకత్తిద్రిప్పుచును కినిసిదండునెల్ల
సరగుననరికినమొండెంబులుధర నరుదుగబడెడొల్ల
ముందునరుకునశ్వమున్నూర్గుఱ్ఱము లందంబుగదెగియేక
కొండలమందగవెనకవిసరుకు కొన్నిగుఱ్ఱములుపడియేక
యేనుంగులగుఱ్ఱంబులభటులను హెచ్చగురౌతులను

మానకమహామత్ ఖానుండప్పుడు మడియ జెసియటను
తొడిబడ పేటసిపాయిసుభంగి ధొరనప్పుడుచూచెక్
తడయకనీలవేణికిసైగలు వడిగదిరుగుమనియిచ్చెక్
వచ్చెడిమహామత్ ఖానునియెదురుగ వైరులుజెదరగను
మెచ్చుగనిరుమూడ్వేలగుఱ్ఱముల నచ్చటనిలుపగను
నీలవేణినిధవుడాయించి వేలసంఖ్యలైన
చాలగకత్తితోతుండ్లుతుండ్లు గాకూలసేసిపైన
ఢీకొనివచ్చెడిదండునెల్లను తెగతొనరకగను
మోకరించెకొనిపడిరంతటను మొదటికనములోను
ఉన్నసుభంగిధొరసుకనుగొని కన్నులెఱ్ఱజేసి
యెన్నగగుఱ్ఱముతోడనువాని యేనుగుపైగదిసి
మహామత్ ఖాను సుభంగిధొరను మరినరికెదననగా
తహాతహబడుచును కాళ్లుబట్టుకొని దనరవేడెవేగా.

{ మహామత్ ఖానుని
సుభంగిధొర చంపవద్దనివేడికొనుట. }

అన్నామహామత్ ఖానుడనీవు నన్నువిడువవన్న
మన్ననజేయుమునీతమ్ముడను నన్నుగావుమన్న
తెలియకయుద్ధంబునకువచ్చితిని చలమువలవవన్నా
కొలిచెదనిన్నిప్పుడుదైవంబుగ కొట్టవలవదన్నా
తల్లియునీవేతండ్రియునీవే దాతభ్రాతవీవే
యిల్లునిలుపు నేపిల్లలవాడను యిచటదిక్కునీవే
అనినసుభంగిధొరనొకచెయ్యి నంతటబట్టుకొని
ఘనముగబలికెనుమహామత్ ఖానుడు కడునుగ్రతప్పూని
పోటరివలెయుద్ధంబునకొచ్చి పొంకముచెడియిపుడు
మాటలాడితేవిడుతునేనిన్ను మడియింపక నేడు
యింతపిరికిబంటయితేనీవును యింటనుండవలెను

కొంతసేనగొనియుద్ధంబునకును గొనకొనివచ్చినను
విడువనంచుయేనుగుపైనుంచి వేగదిగువఁద్రోసి
కడుపడికత్తితోఁ గుడిభుజంబును కరుకనితెగఁవ్రేసి
చంపఁబూనినమహామత్ఖానని చయ్యననటుజూచి
చంపవద్దనియెడమచేతితో సలామనుచువఁగచి
గోడుగోడనిసుభంగిథోరపడి యేడ్వఁగతానపుడు
వీడుకోసయనిమహామత్ఖానుడు విడువనంతవాడు
పరువడినొక్కచెయ్యితోఁవాడు పరుగెత్తెనంత
తిరిగటునీలవేణికిచిమటా మరియిచ్చెనుకొంత
బిరబిరదండులోఁజొరబడికత్తిని గిరగిరఁద్రిప్పుచును
తరుముచునఱకుచునురుకుచుబలములతడబడజేయుచును
పదివేల్గుఱ్ఱంబులనొకసారిగ పట్టియుతుండించు
గదియించియువాసేనలనెల్లను ఖండితముగఁద్రుంచు
పక్కలుపిక్కలుచెక్కలుముక్కలు వ్రక్కలుగావించు
అక్కడివీరులచక్కఁగబట్టియు డొక్కలువెగఁజించు
దండిగుఱ్ఱములమొండెంబులుగా ఖండంబులుజేయు
చెండుచునేనుగుతొండంబులను తుండ్లుతుండ్లుజేయు
మెడలుతొడలును కాళ్లుచేతులు కడువడినరుకుచును
వడిగలశూరులకడువడిబట్టి మడియఁగజేయుచును.

{ మహామత్ఖానుడు శేఖుమహమ్మదుతో
రెండవయుద్ధముసేయుట. }

వేయ్యేనుగులతో శేఖుమహమ్మదు వెలయుచుండఁగాంచి
యయ్యెడకునుయీమహామత్ఖానుం డటుబోవఁగదలచి
చాలగమహామత్ఖానుడుచిమటా నీలవేణికిని
మేలుగయెడమకాలికిచ్చెను నీలవేణికిని
యిచ్చిననీలవేణియప్పుడు నచ్చటనిలువకను

పశ్చిమదిక్కున శేఖుమహమ్మదు పరగదండములోను
వడిగాదూరుచుమహామత్ఖానుడు వదలకయేనుగుల
కడువడికండలుద్రెవ్వులుదప్పులు గాజేయుచుచాల
యేనుగగుంపులుకొండలువలెబడ నిలపొల్లగసేసెన్
పీనుగుపెంటలు గాగనుమహామత్ఖానుడు తెగగోసెన్
యిటులనుండనా శేఖుమహమ్మదు డేనూరేనుగల
పటుతరంబుగా ముందుబంపగని పటుకోపములీల
వచ్చునేనుగులమహమత్ఖానుడు వడిగాజూచుచును
హెచ్చినశౌర్యముతోడనప్పుడు నచటకత్తితోను
యెగబడినరుకుచు తెగబడిపోవుచు యేగునులన్నియును
ధగధగమెరసెడికత్తినిఝళిపుచు తెగువతోవిసరగను
విరిగినకాళ్లుతరిగినమెడలును వొరిగినమొండెములు
వెరగుబడియునే తెరవుగానకా తరినిలిచినభటులు
బిరబిరబారగనరుకలుబడియును ధరగూలెడివారు
పరువులిడుచునామహామత్ఖానుని తిరిగిచూచువారు
యుద్ధముజేయుటకునురాలేదని యొదిగిచూచువారు
బుద్ధిలేకవచ్చితిమయ్యాయని పొగలునట్టివారు
నిక్కంబుగమముజంపగవలదని మ్రొక్కివేడువారు
యెక్కడబోదము యేదిదిక్కుయని యిటులవగచువారు
యీరీతినినుండగదండెల్లను తారుమారుసేసి
వారకనీలవేణికిచిమటా వడిగానవుడిచ్చి
కదలిచిహయమును శేఖుమహమ్మదు కడకుబోవనిచ్చి
యొదలించినవానీలవేణియును నంతచౌక్రళించి
యేనుగుతలమీదను తనకాళ్లను యెగిరిపెట్టగాను
తానటుమహామత్ఖానుడుగ్రుద్దై దనరగబట్టియును
కత్తినీసుకొనిహుంకరించినను కనుగొనివాడంత

నెత్తికిసరిగా మహామత్ఖానుని నేయతప్పకంత
ప్రాణికోపముతో మహామత్ఖానుడు వానితలను చేత
మానకకత్తితో వేయదలచినను మరి వాడును కొంత

శేఖుమహామ్మదు మహామత్ఖానుని
చంపవలదని వేడుకొనుట.

లేయుచు గడగడ వణకుచు మరిమరి వేడుకొనుచు నేను
పో మొదవిడిచి పెట్టిన హజరత్ ప్రోవుమినన్ననను
కావుమనుచును కాళ్లుబట్టుకొని ఘనముగ నేడ్చుచును
సేవకుండను నీకును నేను కావు కావుము నేను
ఇల్లునువిడిచి బిడ్డలవిడిచి యిల్లాలిని విడిచి
వెళ్లివచ్చితి నీవూరకెనిప్పుడు వేడుకగా దలచి
వచ్చితి యుద్ధము జేయవచ్చిన వాడగాను నేను
యిచ్చుట ప్రాణము బోగొట్టకన న్నిపుడు విడువవలెను
తల్లిదండ్రి నీవని నేనిప్పుడు దనరగ వేడెదను
అల్లా సామి వినీ వేయనుచును ఆరసి కొలిచెదను
సలామయ్యా వో మహామత్ఖానుడ సలామయ్యా నీకు
బలేశూరుడని నిన్నుజూచుటకు మరి వచ్చితి నిటకు
ఇటువలె బలికిన శేఖుమహామ్మదు నటుజూచియు వేగ
పటుతరమైన వాక్యంబులచే పలికెనపుడు బాగ
ఇంతశూరుడవు యుద్ధానికిని వేలవచ్చినావు
వింతలయిననీ మాటలనిటనీ వెందుకు పలికెదవు
అనుచును శేఖుమహామ్మదునప్పుడు అంతకత్తితోను
తునకలుగా తెగవేసెను యేనుగు తోడనపుడు గాను
అలసిని నిలువగా నీలవేణియా మహామత్ఖానుండు
చల్ చల్ అనుచును చూపు మేరలో చెంజి జూచినాడు
అనియీ తెరగున నారదముని వరుడానతియ్యగాను

నీసి సురనాథుడు విస్మయమందుచు వేగనిట్టులనెను
మునినాయక యీమహమత్ఖానుం డెన్నియేండ్లవాడు
ఘనముగు జగడమునందు శూరుడై కడ/నిలచినాడు
పిమ్మట యేమి మొనర్చె దెల్పుము ప్రియముగ మునినాథా
సమ్మతితో విను చెప్పెదనిప్పుడు చయ్యన సురనాథా
మరిపదునెనిమిదియేండ్లవాడయా మహమత్ఖానుండు
స్థిరముగ యుద్ధమునిదివరకెన్నడు జేయలేదు వాడు
యెనిమిదివేలగుఱ్ఱంబులను యెచ్చుగా నరికి
పనిబూనియువెయ్యేనుంగులను బాగుగా ననరికె
మరలి తనదుహయమును గని వేడుక పౌరుషజన్మముసీది
పరమమోదంబున జేసింగునికన నరుగుముయిటమీది
వృత్తాంతంబె నానరగ జెప్పెద మెత్తబడగనేల
ఉత్తమాశ్వమాజరుగుమటంచని తత్తరమునచాల
తనరగ జెలువుచుతిరిగె దుమహమత్ఖానుడువేగమున
మనమున జేసింగునిజూచుటకై పరువిడుసమయమున

{ మహమత్ఖానుడు దేసింగునివద్దికిబోగా
బంగారునాయడుపోనీయక యద్ధముచేయించుట. }

చూచెను బంగార్నాయడు తనదగు సేనలు వచ్చుటను
యీసెడుమహమత్ఖానునివల్లను వచ్చెననుచు గను
చేయటువీచుచు గుఱ్ఱపురౌతుల చేర్చిగుంపుగాను
పాయక ముట్టడి వేయుడు కొట్టుడు పట్టుడు పరుగునను
అసితనసరదారులకు దెలుపుచును అట్టెతానువడిని
యినుసికై వడిని చురచుర మనుచును మొనసినబామముడిని
వేయుచు వేనూరుగుఱ్ఱపు రౌతుల వెలయగాను దెచ్చి
ఘురుఘురనుచు వారికి బంగార్నాయండు త్తరమిచ్చి

మొనలకు చుట్టును తన గుఱ్ఱంబును మోదంబున ద్రిప్పి
కనుగొని సేవల బారగ నీయక కాపు జేసి దప్పి
గొనిన వారలకు పై పువస్తువులు కోరినట్టు లిచ్చి
మొనలో ధైర్యము విడువకుట తగునా మనకని సెలవిచ్చి
దండనాయకుల గనుగొని పలికెను దాడి చేసి మీరు
కండక్రొవ్వు చేతరిగను మహమత్ఖాన నిరడి మీరు
చంపిన మీమీ జీతములెల్లను చాల హెచ్చు జేసి
పంపునటుల నేమని వ్రాసెదన బాబుతో దవాసి
మీరగ యుద్ధము జేయుండని వారల నెల్లను మెచ్చి
కార్యతంత్రములు మీరెరుంగరే కాల్చుడు దురమున జొచ్చి
మందుగుండులను కాల్బలంబులకు ముందుగ నిమ్మనెను
కొందలమంద గనిబ్బగంబునను ఖ్యాతిగ నుండనెను
అనితన సేనానాయకుడగు బంగారా న్నాయుడు దెలుప
మనమలరగ సేనలు దెలివొందెను మానుషంబు గొలుప
తోటాలెత్తిరి రౌతుల దరును పటుధైర్యంబునను
పటాలనుచును పంజ్లకొరికిరి పౌరుషంబుతోను
తుపాకులలో ఘోసగిపంపును తురగపు రౌతులును
సిపాయి బిడ్డలము మేమని వీరాలాపములాడుచును
సనియను గొసి గట్టించి తుపాకుల నాయత్తము జేసి
మొనలో సరదారుత్తరువునకై మోపు జేసి నిలచి
ఉండగ తంబుర వాగెను ముందగ జండాలటు వెనక
రెండు క్రోశములదూరము దెలియగ యెత్తిరి బలుకడక
ఫయురు ఫయురనుచును సిగ్నల్ జూపెను పరువడి మేజరును
హాయ ర్ప్రాయరనుచు యెత్తిరి చెవ్రులను హోయలు మీరగాను
పటపటపటపటపటపట యనుచును వడిగా శబ్దములు
చటచటచటచటచటచట యంచును చెలగెను పిడుగుర్రులు

గుప్పుగుప్పనుచుధూమంబెసగెను ఘోరంబుగనంతట
చెప్పశక్యమాసురపతియిప్పుడు తప్పకవినుమంతట.

మహామత్ఖానుడు రెండవతూరియుద్ధము
జేయుటకై రోసముగొనుట.

మహామత్ఖానుడుతుపాకిశబ్దముల మట్టెంతనిమెంచి
యాహామడంచెదనుతురకలనిప్పుడు నదియెంతనిమించి
నీలవేణిగుఱ్ఱంబునుద్రిప్పెను నీటుమీరగాను
కాలముదీరెనువీరికనుచును కడుకోపముతోను
బారుతుపాకులశబ్దమువినియా పౌరుషంపుహయము
వైరులచేదప్పించదలచియా వన్నెమిగులుహయము
మట్టికాలుతోవేసుకనిలిచెను మదముమీరగాను
పట్టుతుపాకులగుండ్లరవలుతమ తలపైనెగరగను
లేచెనుగుఱ్ఱమునడిచెనుకోపము రెపరెపమనగాను
కాచెనురౌతునుబ్రోచుకొనెనుతను రాచెనుకాళ్లటను
నాదౌరయగుమహామత్ఖానునిగొని మదమునమొనసొచ్చి
కదనంబుననాకడకజూపెదను గాకనుమదినెంచి
పొంగెనుమించెనుబలయుక్తులుగ గలంచెనీలవేణి
వంగుచులేచుచువాలుచుదుముకుచు వచ్చెనీలవేణి
బిరబిరనడుచుచునాటలాడుచును బారుదెంచెనపుడు
సురసురచూచుచుస్రుక్కుచునిలుచుచు సొరదిననడిచెనపుడు
ఇటువలెగుఱ్ఱమునిమిషమాత్రమున నటురయంబుగాను
చటులతరంబుగనబాబుదండులో నీటుగజనగాను
గుఱ్ఱపురౌతులుతోటాలెత్తుక కొరుకునంతలోనా
పుట్టెలదరగనుమహామత్ఖానుడు బారిగొనిమెనుతన్నా
రౌతులుజూచెడినంతలోపలను రయముమీరగాను
మోతుబరులపదివేవురనరికెను ఖ్యాతిమీరగాను

కరుకుకరుక్కని శబ్దమువినబడు నిరుప్రక్కలయందు
తెగిగినకూరాకులవలెప్రోవులు తలలుబడియె నందు
తలలులేనిమొండెంబులునిలబడి తాండవంబులాడు
మొలలూడినతలలౌడుగరచుచును మగ్గకనడయాడు
అప్పుడుకత్తినిఝుళిపించుచును మహామత్ఖానుండు
కుప్పించుచుతనగుఱ్ఱమువైరులకొప్పించకయెందు
కోపంబునఖడ్గంబునువిసరగ కూలుజనులలెక్క
యాపద్మాక్షునకలవియెచెప్పగ నాపదాతిస్రుక్క
మహామత్ఖానుడుచేసినయుద్ధము మరిచెప్పెదకొంత
యూహానుబుద్ధికితోచినంతలో హెచ్చుగవినుమంత
కత్తిచేతగొనిమహామత్ఖానుడు కాలునివలెనిలచి
మొత్తెనుమున్నూర్వేలగుఱ్ఱముల మూలమూలలరసి
సుబేదారులనుజమేదారులను మేజర్సుబేదాలన్
బాబువారిగాబిరుదులుగలిగిన బాబుసుబేదాలన్
యేబదియారుమందినిజంపెను యిభములునేనూరు
కబళించెనుతనదుకత్తికిని కసిమసంగివారు
తుపాకిమొనలనుముమ్మొనదీరిన తోరపుయీటెలతో
యీపాతకునిపొడిచెదమనుచును వేపరుగడనెంతో
కోపముతోడనునీలవేణినపు డాపురుషుడుడగ్గి
యాపదాతులనుపదివేవురను యపుడుసమరియగ్గి
దగిలినమూడుకొండలవడువున ధారుణిగూలగను
పగరెట్టింపగపట్టపగటిరవి వలెతామండుచును
యిరుచేతులకత్తులనుబూనియా పరసైన్యంబులను
పరుగిడనివ్వకకరుకుకరుక్కని వారియంగములను
చిదురుపలైభువిగూలగనేయుచు నీలవేణిజూచి
వదలకనావెన్నంటిరమ్మనుచు పౌరుషమునుగాచి

దేసింగునిజూడగబోవుదమని వాసిమీరగాను
గాసిజెందకనుమననుబయలుగా జేసినిలువగాను
చూచెనుబంగార్నాయండప్పుడు శూరవరునిసేత
పూచినమోదుగచెట్టురీతితన పోటర్లుండుటచేత
గనుగొనియరవైఫిరంగీలను పెనుపొందగదెచ్చి
పొనరగవిడువక కాల్చుండనుచును యాత్తరవులనిచ్చి

{ మహామత్ఖానుడు దేసింగునిజూడబోవుచుండగా ఫిరంగీలచే కాల్చుట. }

ఈసన్నాహముబంగార్నాయం డెరుపరచుచుండ
వెసనేమహామత్ఖానుండప్పుడు వీరుడగుచుకొండ
పైడీపంబై వెలుగుచునెక్కెను పరగనీలవేణి
నదెపదమన రాజునుజూడగని కదనమపుడుమాని
శంకరాభరణమనునదియొడ్డున పొంకముతో విడిసి
జంకకమహామత్ఖానుండనిలో శంకలేకవెలసి
దేసింగునిజూడనుగోరుచుబలు తెంపుతోడరాగా
యాసేననుథంథంమనశబ్దము వెసవినగనుబాగా
ఫిరంగీలశబ్దంబులటంచును పేమిఋనిపేటసిపాయీ
తురంగమునుగనిదురంబునకనవ సరంబుగనుభాయీ
జల్దిగదిరుగుముదండుదిక్కునను సాపుచేసిమనను
యొద్దికజనుదమటంచనిదెల్పగ తద్దయునాహాయము.

(మహామత్ఖానుడుగుండుతగిలి స్వర్గంబునకరుగుట.)

గిట్టునిదియగనబాబుదండులో ఫిరంగకాల్పనట
యెట్టగథంమనిగుండొక్కటిపడి వీపుగొమ్ము చాట
బ్రతుకికలేదనితెలుసుకమహామత్ఖానుండటువేగ
పతినిగనుటపూజ్యంబితనువుతో మదినికగుండట బాగ
అనుచున్నగుండుతగిలినరంధ్రము నందుగుడ్డలనుదూరిని

కనుగవకెంపులుచెదరనప్పుడు కనలుచుహయమునుతరిమి
చంపెనయిదునూర్వేలరౌతులను సంకోచింపకను
బొంపిరిబోవనిధీరశౌర్యముల బారిసమరెనటను
గుఱ్ఱంబులుయేనూరుమడిసెనా గురిపోటరిచేత
మిఱ్ఱుపల్లములుసమంబులాయెనా మొదముప్రోవుచేత
ఈరీతిగనొకగడియలోపలన నేకప్రజలవరికి
వీరుడుజీవమువిడువదలచితా వెసగుఱ్ఱమునురికి
పశ్చిమాభిముఖుడై గూర్చుండెను పాశంబులనడచి
నిశ్చలముగమదితనదైవంబును నిలిపిమోహమడచి
చేరెదదేవునిసన్నిధానమని శీఘ్రముకన్నులుమూసి
పారెడిమనమునుపట్టినిలిపితగు భద్రంబటుజేసి
కురానులోగలకొన్నివాక్యముల ఘోషించుచునుడివి
కరుణాకరనీపదముజేర్చుము కాలమాయెననిపనివి
అల్లారేఅల్లారేయనినాతండల్లననప్పుడును
తల్లడమునదేసింగుడుగుందగ రాజసైస్వర్గమునకును
అంతటఅలరులుగురిసిరిసురులు అతిమోదముతోను
వింతవిమానమువచ్చినిలిచెనా వీరునిగొనిపోను
నత్తరిదివ్యంబగునొకతేజము నతనితనువువెడలి
తత్తరమందుచుప్రజలుజూడగను తర్లెవిమానంబడలి.

(నబాబుమహమ్మత్ఖానునిగుఱ్ఱమును పట్టుకరమ్మనుట.)

మహమ్మత్ఖానుడుపడిననబాబు మదిలోహర్షించి
సహజంబుగనాబంగార్నాయని చయ్యననటజూచి
బంగార్నాయుడమహమ్మత్ఖానుడు మరినీల్గెనునేడు
శృంగారంబగునీలవేణిని సొంపుతోడయిపుడు
పట్టుకరమ్మీవేగమెపొమ్మీ బంగార్నాయడా
పట్టుపడునాపడదోమనకిప్పుడు బంగార్నాయడా

మూడు వేల గుఱ్ఱంబుల దీసుక మోహరంబుగాను
గాఢంబుగ గుఱ్ఱమును పట్టుకొని గ్రక్కన రమ్మనను
వేగమె బంగార్నాయుడు నాలుగు వేల గుఱ్ఱములతో
తెగువతో నీలవేణి నిబట్టగ జాగ్రతగా నెంతో
పోయి చూడగను నీలవేణియును పొందుగ నచ్చటను
పాయని శౌర్యముతోడ గుఱ్ఱముల పరువడి జూచియును
కనలుచు గర్జన జేయుచు నెగరుచు కదవడి దిరుగుచును
తన బలమున గుఱ్ఱంబుల నెల్లను తన్నుచు కరచుచును
గిరగిర దిరుగుచు బరువడి దుముకుచు కినిసియు నాడుచును
చొరబడి గుఱ్ఱపు గుంపులో ధూరుచు మరిమరి చంపుచును
కమ్మిన కాల్బలముల నెల్లను తన కాళ్లతో తన్నగను
దుమ్ములు మెగరగ గుఱ్ఱపు గుంపులు తుత్తుమురులు గాను
మిఱ్ఱుగ నిలచిన గుఱ్ఱంబులను మెడలన పుడుకొరికెన్
పిఱ్ఱవీగి వచ్చిన గుఱ్ఱంబుల వేగము గానురికెన్
అంతట నాలుగు వేల గుఱ్ఱముల వింత చావు జూచి
చింతతో బంగార్నాయుడు దొరతో చెప్ప వెసను వచ్చి
కని గుఱ్ఱము మనకలవి గాదని మనమున నెన్నుచును
ఘనుడగు మహమత్ఖానుని కేసరి గాకయన్న యెడను
ఇటులొనరింపగ నెవ్వని చేనగు తటుకున చూడగను
కటకట యేమనవచ్చును దీని పటిమ యటంచనను

(దేసింగు నీలవేణి వచ్చుట జూచి వ్యసనము నొందుట.)

నీలవేణియును వ్యసనము చేతను నిలచి జూచి వగచి
చాల దుఃఖముతో రాజు వద్దికిని చక్కరాగ జూచి
యేమి చేసితివి మహమత్ఖానుని యిపుడు నీలవేణి
యేమాయెను నా ప్రాణసఖుండత డిపుడు నీలవేణి
నెచ్చట మహమత్ఖానుడు బడ్డాడదియు జూపుమనిన

నచ్చటికినియా నీలవేణియును అరయగరమ్మనిన
పోయిశీఘ్రముగ మహమత్ఖానుని పొగలుచు తామించి
పోమెపోయెనా ప్రాణసఖుండని పొగడియునటు గాంచి
వాసిగనప్పుడు దేసింగుడు బల్ వ్యసనముతో దుఃతను
యీసుననిను నేవిడిచియుంటిగా నేటులనుందు నేను
నీవుముందుజని నాకొకజాగా నేరుపరచవయ్యా
నావకాశముకలేదునబాబును చంపివత్తునయ్యా
అనుచునుగుందుచునిట్టటుబడుచును నిలబడిపొర్లుచును
కనుగొనియేడ్చుచుకన్నులొమ్మోయుచు కడువ్యసనముతోను
మహమత్ఖానుకుగోరీయచ్చట మరియుకట్టుటకును
బహుశా పల్లముత్రోవ్వించెను నా పట్టునవయ్యానను
పల్లములో నా మహమత్ఖానుని పట్టియుంచగాను
యెల్లవారలునుజూచుచుండగా నెంతో తెగువతోను
వచ్చియుగుంటచుట్టుచుట్టుచు వడిగ నీలవేణి
యచ్చటనిలబడికన్నీరుంచెను నంతనీలవేణి
కనుగొనియప్పుడు దేసింగుడు తా ఘనశోకముతోను
మనమునగుందుచునీలవేణిని మహమత్ఖానునితోను
పనుపుట లెస్సనిఖడ్గముగొనితా పరగనరికెయంతా
ఘనమగుతేజినిపల్లంబునను కడగిచేర్చికొంతా
గోదానంబులుభూదానంబులు కోటిస్వర్ణములను
భూదేవతలకుసంతోషంబుగ పొందుగనిచ్చియును.

(దేసింగుమహారాజు నబాబుతో యుద్ధముచేయుట.)

తప్పక దేసింగుడును తనజమేదారులనటుజూచి
యిప్పుడు పల్కెదనన్నలారమీ రందరువినమించి
మహమత్ఖానునితోసగబలమును మాదగ్గను నాకు
సహాయంబుగ నాకేమిబలమును చయ్యానలేదిటకు

చయ్యనసిప్పాయిసనాబలంబుతో జేదండులోను
చొయ్యనజొచ్చినబాబునుపట్టి నేనునుచంపెదను
జాగ్రతతోడనురండుమీరలును జమేదారులారా
ఆగ్రహంబున నదండునమీరును జమేదారులారా
చొరబడిశూరులపట్టిచంపుడు గరిమెతో వారలను
నరుకుడు యేనుగుగుఱ్ఱములనుమరి యతిధైర్యంబుగను
పరుగిడువారలపరువిడిమీరలు పట్టవలదుసుమ్మీ
జరిగినవారలజడిసినవారల చంపవలదుసుమ్మీ
ఏమరియుండినవారలమీరలు నెఱపించగవలదు
మైమరచియులాహిరిచేనుండిన వారిజంపవలదు
అనుచును దేసింగుడుతనబారా హజారినటుచూచి
ఘనముగపంద్రెండంకెమ్ములుగల ఘనతేజినిగాంచి
చెలువుతో నెక్కిమీసముదీటి చేతకత్తిబట్టి
చల్ చల్ బాబాయనినడిపించెను గుఱ్ఱముచేదట్టి
సింగమువలెగర్జన జేసెనుదేసింగుండంతటను
రంగుగపులివలెరొప్పెనపుడు దేసింగుండంతటను
సబాబుకనుగొనిబంగార్నాయని నంతలోనబిలచి
దబాళువరుసగాఫిరంగీలను తయారుజేయించి
మనదండెల్లనునొక్కచోటను మరిమోహరముగను
ఘనముగబెట్టుముబంగార్నాయడ గ్రక్కుననిప్పుడును
శూరుడయినదేసింగుడువచ్చెను జూడుమిపుడువాని
బారహజారినెక్కుకవచ్చెను బరువడినిటువాని
అటులనుండినదేసింగుండును యాదండులొజొచ్చి
పటుశరంబుగనుచిమటాయిచ్చెను బారహజారినిమెచ్చి
యిటులహజారనిచిమటాయిచ్చిన పటపటపటయనుచు
పటుతరముగనిటువచ్చినగనుగొని వరుసఫిరంగిలిడుచు

ఒక్కఫైలీతో ధాంధామనుచును యక్కడకాల్చగను
చక్కగవచ్చియుగుండుసందులో గ్రక్కునదూరగను
బారహజారితోడనుపొగలో బడిబడిదూరుచును
మార్మార్మారని దేసింగుడువడి జేరినరకగాను

(దేసింగుడు దావుల్ఖానునితో బోరుట.)

చేతిపట్టు దావుల్ఖానుడు చెచ్చెరజొచ్చియును
ఘాతవేయుచును పెద్దఫిరంగుల కడువడికాల్చుచును
నంతరేకలాఫిరంగీలను గొంతకాల్చిరపుడు
నంతవెనక మేనూర్ గుఱ్ఱంబుల నమరబంపినాడు
మందుపోటుకును గుండుపోటుకును సందేహించకను
సందునబడిదూరుచు పైకెగరును సరగునహయములను
గరగిరద్రిప్పుచు నెగరవేయుచును కరికరి సేయుచును
పరగునదండుతండంబులస వ్యాపసవ్యములుగాను
తరుముచునరికెను దేసింగుండును కరుకుకరుకమనుచు
మరిగుఱ్ఱంబులతుండ్లుతుండ్లుగా నరికినరికివేసు
అరటికంభములనరికినకరణిని యంతదండునెల్ల
పొరకాయలతెగనరికినకరణిని పొరదిసేననెల్ల
జొన్నదంట్లతెగవేసినతీరున చౌరబడిదండునను
వున్నవారినటుచాపకట్టుగా నుక్కడంచుచూను
ఇటులజేయుగా దావుల్ఖానుడు చటులకోపమునను
పటుతరమగుపదివేలఫిరంగుల పదిలపరచియటను
ఒక్కఫైలీ తాతీచినాడయా వుద్దండంబుగను
చక్కగ పెట్ పెట్ పెటాలనుచును శబ్దంబుతోను
వచ్చేడిగుండుకుపైకినెగసెను వొప్పుగగుఱ్ఱమును
అచ్చటిపొగకునుపైకినెగసెను చెచ్చెరగుఱ్ఱమును
చిక్కనవారినిగ్రక్కునమారెను పెక్కువిధంబులను

నెక్కడజూచిన దేసింగునివలె నెక్కడనుండగను
మరుగుజేయుచును పరుగులెత్తుచును తిరిగిచూచుకొనుచు
విరిగినదండును దావుత్ఖానుడు వెసనుజూచివగచు
దండునెల్లనొకచోటనునిల్పి ఖండితంబుగాను
మెండుగముప్పదివేలతుపాకుల మేటిశబ్దములను
ఒక్కఫళీతాతీచిరనగుండ్లను వెక్కసంబుగాను
పెక్కువిధములై మండెడిమంటలో పేర్చియగుఱ్ఱమును
యెగిరిదాటుచును పొగలోదూరుచు యిటునటుదిరుగగను
దిగువబడిరియానబాబుదండు తెరలుమంటలోను
వేయుగుఱ్ఱములునొక్కసారిగా వేగరాగజూచి
నాయెడబారాహజారిదాబెను నంతదానిమించి
ఒక్కకత్తిపై వెయ్యికత్తులు వొక్కసారిరాగా
వెక్కసంబులేకను దేసింగుడు విరిచెనన్నివేగా
చాలగదావుత్ఖానుడును పది వేలగుఱ్ఱములను
మేలగురౌతులతోడనుబంపెను మిక్కటంబుగాను
వచ్చినగుఱ్ఱంబుల దేసింగుడు వరుసగానుజూచి
యిచ్చెనుచిమటాబారహజారికి యెడమకాలిమించి
పటపటపటమని ధవుడాయించెను బారహజారియును
చటులకోపమున దేసింగుండును దావుత్ఖానుడును
యెదురుగబారాహజారిద్రిప్పెను హెచ్చుశౌర్యమునను
అదిగనుగొనియా దావుత్ఖానుడు మదవేనుంగులను.

{ దావుత్ఖానుడు మదవేనుంగులసమూహములను
దేసింగునిపై గదియబంపుట. }

అరువదివేలమావటీలతో నెచ్చుగానువచ్చి
సరగునతొండంబునవొకండ్లను చక్కగానుదాల్చి
విసరుచువచ్చెనునలుదిక్కులను వెసనజనులుబెదర

కసరుచువచ్చి దేసింగునిపై క్రమ్మె కొండలదర
ఘీంకారింపుచు తొండము లెత్తుచు గిరగిర దిరుగుచును
శంకలేక రోకండ్లను ద్రిప్పుచు చాలగ వచ్చినను
చూచి యప్పుడు దేసింగుండును చోద్యబడుచును
యోచింపక నాయేనుగు గుంపులో నొప్పుగ గుఱ్ఱమును
కదలించి కనలుచు త్రావడి జొచ్చి కడునుగ్రుండగుచు
పదిలముగా తన చేతను బాలా పట్టి విజృంభించు
తొండంబుల నెల్ల నఱవడి నరికెను తుండ్లుతుండ్లుగను
గండస్థలముల గ్రుచ్చి యెత్తెను కండలు రాలగను
మొండెములు తెగ నరికెను యాబల్ తండంబుల నెల్ల
మెండుగ నెత్తురు యేరై బారెను మేటిదంతునల్ల
బరువడి కుంభస్థలములు పొడియై బడెనప్పుడు కొన్ని
నరికినంతలో రెండు తుండ్లుగా నటగూలెను కొన్ని
కాళ్లుచేతులు తోకలు విరిగి కదసి కూలె కొన్ని
వొళ్లెల్లను చిల్లులు పోటులుబడి వాకిగానంత కొన్ని
పేగులు కండలు వేరువేరులై మూగగూలె కొన్ని
సాగిలబడి పొర్లింతలు బెట్టెను చయ్యన నటకొన్ని
ఆరీతి తార్ తాల్ తార్ జేసెను అప్పుడు దేసింగు
బారహజారికి చిమటాయిచ్చెను బరువడి దేసింగు
దావుల్ ఖానుండుం దెడి తావుకు తడయక ద్రిప్పగను
దోవలేక యాపీనుగు పెంటలు త్రొక్కుచు నంతటను
యేనుగు పైనంబాలో దావుల్ ఖానునంత జూచి
మానక దేసింగుండును చిమటా బారహజారికినిచ్చి
యెడమకాలికి నివ్వగనప్పుడు యెగిరియుదుముకుచును
తడయక దావుల్ ఖానుని యేనుగ దగ్గిర నిలువగను
చెలరేగియు తన బారహజారిని చేతతట్టగాను

నిలచియుందరిలాళ్లనుయేనుగ నెత్తినపెట్టగను
కడుకోపముతో మావటివానిని కదసిచేతబట్టి
వడిగలకత్తినిఝళిపించనప్పుడు వానితలఁగొట్టి
ఉగ్రుడగుచుయాదావుత్ ఖానుని వాడిసిపట్టగాను
నిగ్రహింపలేకనుదేసింగుని వెనసిపోగడుటకును.

{ దావుత్ ఖానుడుచంపవలదని వేడుకొనగా దేసింగు
నబాబువీడేయనినిశ్చయించి యమపుఁకనుపుట. }

అప్పుడుమనమునినిశ్చయించివో యన్నాదేసింగు
తప్పకనేనీకాళ్లకుమ్రొక్కెద దనరిగదేసింగు
విడిచిపెట్టినసుపయవెత్తైదను వేగమెదేసింగు
బడేశూరుడవుదయనన్నేలుము బాలుడదేసింగు
అనవిని దేసింగుడు దావుత్ ఖానునివేగమెజూచి
ఘనుడగునబాబువీడేయనుచును కడువడిమదినెంచి
బాలావేసినదావుత్ ఖానుడు బకిసీలిగెనపుడు
చాలగనబాబుదండులోనందరు సరిగబారెరపుడు
కొందరుబాయుచునేలగూలుచును కొందలనుందుచను
కొందరువాగుచుతిరిగచూచుచును కొందరువగచుచును
నబాబుకొండలసందునదాగెను నతిభయమొందవగను
నబాబుసేనలుపటాపంచలైనట చెడిబారగను
తత్తరపడిపరుగెత్తువారిపై కత్తియెత్తరాదు
సత్తలేకనిలచినవారలపై కత్తియెత్తరాదు
యిరువదియారువత్సరములవా డిప్పుడు దేసింగు
సరగునయాభైవేలగుఱ్ఱముల జంపెనుదేసింగు
రెండువేలయేనుంగులఁగుఱ్ఱపును దండిగ దేసింగు
మెండుసేనలనుజంపెనప్పుడు మేటిగ దేసింగు
యిరువదివేలగుర్ఘుండాలన్నియు బరుపడిదేసింగు

సరగునపెటపెటద్రుంచివేసెను చయ్యాన దేసింగు
అప్పుడు జేసింగుడు చెయ్యాలసి నపుడు తాననిలచి
తొప్పగనెత్తురుగారుపుడుపులను కప్పినంతజూచి.

{ జేసింగు దావుల్ ఖానునిజంపి
శంకరాభరణనదిగట్టున గూర్చుండుట. }

ఇంక నేలయానబాబుచచ్చెను శంకలేకనేను
శంకరాభరణనదిలోపలనే స్నానముజేశటను
పోమెదననుచునయిదుగుఱ్ఱములపొందుగానుగూడి
ఆమెడబారాహజారినెక్కియు నంతనచటజేరి
వచ్చిశంకరాభరణముగట్టున నదలకతానిలచి
అచ్చటబారాహజారిడిగ్గి యంతనీళ్లజొచ్చి
ఊపుపులగడుగుకకత్తినికడిగెను నొప్పుగదేసింగు
బడలికదీరగస్నానముజేసెను బాలుడు దేసింగు
మూడుదోసిటనీళ్లునద్రాగెను మురియుచు దేసింగు
నీడనుజేరికూర్చునెనప్పుడు నిజముగదేసింగు
సహజమునబాబునచంపితిమనుచును సంతోషించుచును
మహామత్ ఖానుడుపోమెననుచును మదిగుందుచును.

{ ధనసింగుడను దాయాది దేసింగునివద్దికివచ్చి
నబాబునిచేజావలేదని దెలుపుట }

యిటులనున్న దేసింగునివద్దికి తటుకుననప్పుడును
పటుతరముగధనసింగుడువచ్చి పలెక్కనతనితోను
రాంరాంసీతా రాంరాంరాంరాం రాజా దేసింగు
రాంరాంరామనెబదులుకనప్పుడు రాజా దేసింగు
సరగునవచ్చినపనియేమిరనా సామిదేసింగు
యిరవుగయుద్ధమువిడిచివచ్చుటే మిప్పుడుదేసింగు
ఆమాటలువినిదేసింగుడుతా నప్పుడునిట్లనెను

మేమియున్నదికనభాబుచచ్చెను యింకయుద్ధమునను
ధనసింగుడునామాటలువిని తత్తరపడియిట్లనెను
దనరగనీచేజచ్చినవాడును దావుత్‌ఖానుడును
సగముబలముపోయినదనిగుందుచు సంకటమొందుచును
వగచెడియుద్ధముచేయలేమికని పొగలినబాబటను
కొండలసందునసాదుల్‌ఖానుడు కోరిదాగినాడు
తండెల్లనునీచాడికోర్వకను దాగియున్నదిపుడు
శత్రుశేషమింతయిననునిల్పగ జనదిక దేసింగు
మిత్రుడవనినేనీకుదెలిపితిని మేలగుదేసింగు
జల్దీజల్దీబయల్దేరుమీ జనిదిగ దేసింగు
వలదునిలపగనుసభాబుకూల్చుము జలిదిగ దేసింగు

{ రంగనాథుడు దేసింగుయుద్ధమునకుద్యుక్తుడైనంతట
బోవలదని బుద్ధులుగరపుట. }

అతనిమాటలువినితానలరుచు నంతట దేసింగు
మితిమీరినసంతసమునబొందలుచు మీరెను దేసింగు
బారహజారినిదగ్గర తెమ్మనె బరువడి దేసింగు
శూరత్వంబునకత్తినిబట్టెను సొంపుగ దేసింగు
నారాయణశౌరీయనిమొక్కెను బారహజారిపైని
ధీరుండార్గురుసరదారులతో తెంపునగూడుకొని
వెడలగతనపాలిటిరంగేశుడు వెనకనిలువగాను
కనుపడిదేసింగుడురంగేశుని కనులపండువుగను
కనుగొనిశ్రీహరిపాదపద్మముల కప్పుడు మ్రొక్కుచును
నినునమ్మితిశ్రీరంగనాయకా నన్నువిడచుటకును
పనిగాదురయీసమయంబునను పరగరంగనాథా
అనువుననన్నలకతొలంగినను యపయశస్సుగాదా
అనిపలికినశ్రీకస్తురిరంగండతనిజూచిమెచ్చి

వినరాయుద్ధముయీదినమందున వేడ్కతోడజేసి
బహుప్రయాసపడియలసినవాడవు బాలుడదేసింగు
సహాజంబుగరేపటికినిజయమగు చయ్యానదేసింగు
బాలుండవు నామాటలువినుమికబరువడిదేసింగు
చాలుచాలుయీదినమునయుద్ధము చాలురదేసింగు
మూడుమ్ముక్కాల్‌గడియవరకునే ముదమున్నాదవగాను
తోడుగనుంటినియీదినంబునిను కూడనింకనేను
నీకుసహాయముగాను రేపటికి నిశ్చయంబుగాను
ప్రాకటముగ నేబోయివత్తునా పల్కులువినుమనేను
ఘనమగుతనశూరత్వముదెలియగ కనలుచురంగనితోను
మొనగాడగు దేసింగురంగని గనుగొనియిట్లనేను
ప్రేమతో మీదయయీగతినుండగ నేమికొదవయికను
స్వామీ నామాటలువినుమిప్పుడు సరగునజెప్పెదను
చయ్యానయుద్ధములోననబాబును చంపెదనదియొకటి
యయ్యెడనాతనిచేతనసువులను నొయ్యవిడచుటొకటి
ఆరునూరులో చావులుదప్పదు యదినిశ్చయమయ్యా
ధీరులయినవారికిప్రాణముపై దృష్టికలుగదయ్యా
దండులోనజయమొందగనీకృప దయసేయగదయ్యా
దండునసీల్గినవారికినీదగు దండంబగదయ్యా.

(దేసింగుడు రెండవతూరి యుద్ధమునకుబోవుట.)

పోయివత్తుననిబారహజారిని పొందుగనెక్కుకొని
పాయకనెడమకాలికిచిమటా పరగనివ్వవడిని
పటపటపటయనిథవుడాయించెను బారహజారియును
తటుకునదండునుండుతావునకు దగ్గిరబోవగను
ఉండునబాబుదండులోవారును వొప్పుగానునప్పుడు
దండిమైనదేసింగుడువూరికి తానుబోయెవాడు.

యింకమీదమనకందరకునునిపుడేమిభయంబనుచు
శంకలేకమనవూరికిబోదము చయ్యనరండనుచు
అంతనబాబునుగూడిగుంపుగా నచటనుండగాను
చెంతకువచ్చినయీ దేసింగుని సరగనబాబటను
చూచిసింహామునుగన్నమదేభము చొప్పునవడకుచును
ఆచెంతనుపులిగన్నలేడివలె యట్టిటుబెదరుచును
పిల్లినిగన్నచిలుకచందమున బెదరుచుజూచుచును
వల్లదప్పివలలోబడినట్టి వనమృగంబువలెను
అదరిపడుచునట్టిట్టుజూచుచు పెదవులుదడుపుచును
యిదెవచ్చెనుదేసింగుడునికనే నేమిసేతుననెను.

{ నబాబుతోండ్రమల్లునిబిలిచి దేసింగునికడకు
సమాధానమునకు సంధికనుపుట. }

గడగడవడకుచుతోండ్రమల్లుని వడిగనపుడుబిలచి.
తడయకబల్కెనునబాబప్పుడు తప్పకతనిజూచి
తొందరగలిగెనుయేమిసేతునో తోండ్రమల్లన్న
ముందుగనాప్రాణములుగాచుటకు ముఖ్యుడవీవన్న
అనిననబాబుతొతోండ్రమల్లుడు అప్పుడిట్టులనియెక్
పనియేమికసెలవియ్యండన్నన బాబతనితోననియెక్
దేసింగుడుమనదండులనెల్లను తెగువతొ ఛేదించి
భాసురముగవాడూరికేగెనని భయమువిడిచిమించి
ఉంటినియిదెదేసింగుడువచ్చెను నొప్పగానువాసి
కంటజూచుటకుభయముగనున్నది గట్టిగనామదిని
ఒక్కకార్యమున్నదినేనిప్పుడు నొప్పగచెప్పెదను
చక్కగానునీవతనికినాకును సంధిసేయవలెను
దొరతనమునునీకిచ్చెదననుచును తోండ్రమల్లోజీ

సరిగ నవారార్కాడ్వేడ్కా నేలుమను చయ్యానమల్లోజీ
పట్టముకట్టించెదనని యానితో బలుకుము నీవన్న
పట్టుగ నాయార్కాడు నీదియని పలుకుము నీవన్న
నేనుబంటుగా నతనిగొలుతునని నిజముగ పలుకన్న
మానక నేనీదాసుడననుచును మరిమరి పలుకన్న
యిటులనబాబుతోండ్రమల్లుతో పటుతరంబుగాను
తటుకున దెలుపగ మదిభయంబుగొని తడబడి లేచియును
సలాముచేసి తోండ్రమల్లుడు చయ్యాననటువచ్చి
బలేశూరుడగు దేసింగునికి మరియెదురుగ వచ్చి.

(తోండ్రమల్లోజి దేసింగునికి సంధిజేసుట.)

రాంరాంరాంరాం రాంరాంరాంరాం రాజా దేసింగు
రాంరాంరామనెబదులుకునప్పుడు రాజగు దేసింగు
భయముజెంది నేవచ్చినానయా బాలుడ దేసింగు
దయతోడుత నామనవి వినుమయా తడయక దేసింగు
చెలువుమీరగాన బాబుమీతో సంధిసేయుమనెను
చలముసేయకనువినుడు జెప్పెదను సవిస్తరంబుగను
దొరతనమునునీకిచ్చెద నేను బరువడి దేసింగు
సరగున నార్కాడ్వేడ్కా నేలుమనె స్థిరముగ దేసింగు
పట్టమునీకేకట్టెదననుచును పలికెను దేసింగు
పట్టుగ రాజ్యమునిన్నేలగమనె బాలుడ దేసింగు
నీకుబంటనై నేనుండెదననె నిజముగ దేసింగు
జోకతోడ నీదాసుడ నేననె సొంపుగ దేసింగు
యిటులన బాబు చెప్పి పంపెను యిప్పుడు దేసింగు
పటుతరముగ శ్రీరామవాక్యముగ బలికెను దేసింగు.

దేశింగుతోండ్రమల్లోజితో
యుద్ధముజేయుటెఱుక్తమనుట.

అన్నినప్పుడా తోండ్రమల్లుగని యంతనుగ్రుడగుచు
కన్నులెఱ్ఱగను జేయుచు పలికెను ఘనకోపుండగుచు
మఱియీమాటలు యేలను తోండ్ర మల్లోజిప్పుడును
బరువడి యుద్ధముఖంబున బలికెడు పలుకులెయివియు నేను
నాడు నీవిటుల సంధికివచ్చిన నప్పుడు వొప్పుదును
నేడిటు పలికిన నాటబీరములు నేయుడవినిజ నేను
దనరన బాబుకు హితుడగు దావుత్ ఖానుడు పోవుటను
ఘనుడగు నాస్నేహితుడగు మహమత్ ఖానుడనీల్గుటను
ఇద్దరుశూరులు తెగిన వెనక మా కింక మాటలేల
యుద్ధము జేసియు నా బలంబుతో నొప్పగనీ వేళ
జూవగవలయును గాక యింక యీ సంధి యేటికనేను
సాపు జేయవలెదండులో తెగబడి చయ్యనయిప్పుడును
శూరులయినతురకలు మీరింతయ ధైర్యపడగనేల
వీరుడయిన మీనబాబుకిప్పుడు వేరెమాటలేల
పకపక నవ్వుచు దేసింగుడిటు పలికియతనితోను
యిక నొకటున్నది తోండ్రమల్లు నేనిప్పుడె జెప్పెదను
చెలగిన బాబుకు బలముగలిగితే చెంజి సేలుమనుము
బలము తానుగలిగిన వార్కాడుద్ర బలము గనలేదను
యీవిధములు గాకిప్పుడు వేరే యేమిలేదు వినుము
నావిధమంతయు మీనబాబుతో నరయ బలుకబొమ్ము
జల్దిజల్ది మీనబాబు నిప్పుడు జలిదిగరమ్మనుము
జల్జిగ నేనిదొవచ్చెద నీవును జలిదిగాన బొమ్ము
మరిమరి సలాము జేసియు తోండ్ర మల్లుండప్పుడును

తిరిగినబాబుఖ్నవిశదంబుగనీ తెరగెరిగించగను
అదరిపడియబంగార్నాయనితా నంతలోనజూచి
పెదవులుదడవుచుపలికెనప్పుడు పెంపుదప్పిలేచి
యేమిసేయుదునుబంగార్నాయుడ యేమితోచలేదు
యేమిచేసిననునీజేభారను యేమరకికమీదు.

{ బంగారునాయుడు దేసింగుసిమీదికి వేంకట్రావును
సేనాసమూహముతో యుద్ధమునకుబంపుట. }

అనవినిబంగార్నాయండప్పుడు అతిధైర్యంబునను
ఘనుడగువేంకట్రావునుజూచి కడువేగంబునను
శంకలేకయేనూర్గుఱ్ఱములను వేంకట్రాయుడా
యింకతీసికొనికదిల్మిటుజలిదిగ వేంకట్రాయుడా
దేసింగునికినియెదురుగబొమ్ము తెగువతోడనిపుడు
వాసిమీరగనుయుద్ధముచేయను వదలకజయనేడు
సరగునయబ్దుల్ఖాదరుఖాను సాయబుదండనను
బరువడికోలుముత్ఖానుడునీకు మరిసహాయముగను
వచ్చెదరిప్పుడువేగమెబొమ్ము వారిగూడియనిన
నచ్చటనందఱుదండుగూర్చుకొని వచ్చినిలచియున్న
దేసింగుండటుబారహజారిని తెగువతోనెక్కికొని
వాసిమీరగనుచిమటాయిచ్చెను వదలకనటుపూని
దడదడదడమనిథపుడాయించెను దండుమీదికపుడు
గడగడమనుచునువడకిరిదండులో గలవారలునపుడు
చూచివిభ్రమముచెందిరికొందరు సోలిరికొందరును
ఆచేంతనునిలువకపరుగిడిరి నందునకొందరును
మేముయుద్ధమునకునురాలేమని మెలగిరికొందరును
మోముమవంచుకొనిచేతులెత్తుకొని మ్రొక్కిరికొందరును

కలదండెల్లనుజూడగయట్టిటు కల్లోలంబగుచు
వెలవెలబారుచునిట్టటుజూచుచు వేమరుగునజనుచు
యిట్టులుండుతరిదండునజొచ్చెను చట్టనదేసింగు
పట్టుగపట్టాకత్తినికరమున పట్టుకదేసింగు
గిరగిరబారాహజారినప్పుడు గిరగిరద్రిప్పుచును
కరుకుకరుక్కనితలలనెల్లను కరుకనినరుకుచును
గుఱ్ఱంబులగనిరెండుతుండ్లుగా గురుతుగనరుకుచును
పిట్టవీగురౌతులతలలురులగ విసరుచునరుకుచును
రౌతులనెల్లనుతలలుకాళ్లును చేతులునరుకుచును
ఘాతవేయుచునుయిట్టటుదిరుగుచు కదనరంగమునను
కరములుశిరములునురములునరములుమరితెగవేయుచును
చరణంబులుదేహావరణంబులు నురుములుజేయుచును
తావులుదప్పిప్రేవులనెల్లను ప్రోవులుజేయుచును
కావుకావుమనివేడినవారల గ్రక్కునవిడుచుచును
నీవెదిక్కనినమ్మితిమన్నను నెనరునవదలుచును
సేవకులమునినుకొలిచెదమన్నను చెనపకబ్రోవుచును
యీరీతినిమార్మారనిబలుకుచు శూరుడుదేసింగు
పోరుడుపోరుండనిరౌతులతో పోరెనుదేసింగు
అప్పుడుఆరణివేంకట్రాయుడు వొప్పుగదండునుజూచి
గొప్పయేనుగుపైనుండెడివాని నప్పుడంతగాంచి
చెలువుమీరయాబారహజారికి చిమటాయివ్వగను
కలకలమనుచునుగర్జనజేయుచు కదసిపోవగాను
శీఘ్రముగాదేసింగుడుతేజికి చిమటాయివ్వగను
ఆగ్రహంబుననుముందరికాళ్లంతయెత్తియాటను
యేనుగుతలపైబెట్టినంతలో తానుకోపమునను

వానిజూచియును మావటివాడును వడవడవణఁకగను
దేసింగుండును మావటివానిని తెగువతో నరకగను
వాసితప్పి వేంకట్రావప్పుడు వడవడవణఁకగను
పట్టుకొనియుత్తెగనరకపూనగను బదులుపలికితేను
మెట్టులో నాయని వేంకట్రాయుడు సెంతో బెదరుచును
నిలువంగీలను చింపివడిగతా జంధ్యముజూపుచును
చలము సేయకుమ బ్రాహ్మణుడను నను చంపగ జనదనెను
చూచి బ్రాహ్మణుని చంపగూడదని సొంపుగ దేసింగు
వాసిమీరగను నావటిదండుకు వచ్చెను దేసింగు
యెడమకాలికి చిమటాయిచ్చెను యంతట తేజికిని
కడువేగముతో దేసింగుడు ఘన కత్తిచేతబూని
దోసకాయలను కోసినట్టుగా తొడిబడ నరుకుచును
వాసిగ టెంకాయలబుర్రలవలె పడితలలటుపడను
ఖుడిమేలపుమృత్యువువలె బట్టి మెడలటు విరుచుచును
కడువడి యాడవులకాల్చుచు వచ్చెడి కాలాగ్నియువలెను
పొడుచుచు నరుకుచు కత్తి నెత్తుచును పొడిపొడి జేయుచును
వడిగల యేనుగు గుఱ్ఱంబుల వారి తొడిబడ నరుకుచును
వాలుకోట గుబ్బుల్ ఖాదరుని వడకపట్టుకొని
చాలగ రెండు తుండ్లుగ నరికెను సరకత్తిబూని
కల్లకురంజిఖాను సాయబును ఖండతుండ్లు చేసి
కల్లికోట యేల్కొలుముత్ ఖానుని కత్తితో తలకోసి
వఘురవేలు మహీయాళపు వానిని మరితల తెగనరికి
యుదలించి మహావీరులనటు బోలి యావలికనిమికి
సరగన చాబటు యున్నపాళెమును చక్కగా నుజూచి
త్వరలో చిమటా బారవజారికి మరియిచ్చియు మించి

ధగధగమెరసేడికత్తిచేతను తానటుఝుళిపించి
నిగనిగమెరసెడిబాలాచేతను నేర్పుగధరియించి
యేనుగుపైనున్ననట్టినబాబును తానంతటజూచి
పూనికబారహజారికిజిమటా పొందుగానుయిచ్చి
నందునబారాహజారియప్పుడు నతిధైర్యంబుగను
సుందరికాళ్లటుయేనుగుతలపై మోపుగపెట్టగను
అప్పుడుదేసింగుడు తనచేతను అంతకత్తిబట్టి
తప్పకమాష్టీకునిచెయిబట్టి తలత్రెగబడగొట్టె.

(నబాబుదేసింగునితన్నువిడిచిపెట్టుమనివేడుకొనుట.)

బాలాచేతనుధరియించినయా నబాబతనిజూచి
చాలగదేసింగునితోననెను మేలుపొగడదలచి
యుద్ధముచేయగనేరాలేదు వొప్పుగదేసింగు
యుద్ధరలోనీసమానులెవ్వరు యిప్పుడుదేసింగు
నారాజ్యమునీకిచ్చెదనయ్యా నన్నిడువుమయ్యా
ధీరత్వంబునయాగాండిప్పుడు జేరియేలుమయ్యా
ఒక్కకోల్ల కేనూరుకోళ్లలు వొప్పగనిచ్చెదను
ఒక్కచెరకు నేనూరుచేరలును వొనరగనిచ్చెదను
నీమామూలమునీకనిచ్చెదను స్థిరముగదేసింగు
మామూల్శాసనమునునీకిచ్చెద మరిమరిదేసింగు
నామీదనుదయచాలావుంచుము అయ్యాదేసింగు
నీమీదనుయుద్ధానికిరాలే దిప్పుడుదేసింగు
నన్నువిడిచితేపారిపోయెద నప్పాదేసింగు
చిన్నవాండ్లనువిడిచిపెచ్చితిని చెలువుగదేసింగు
సలాంజేసెదనునన్నువిడువుము చయ్యనదేసింగు
బలేశూరుడవునిన్నువెచ్చితిని బరవడిదేసింగు

నిజముగ నాపాలల్లా సామివి నీవె దేసింగు
గజిబిజియాయెను నా ప్రాణములు కనుగొన దేసింగు.

(దేసింగుడు నబాబుతో యుద్ధముజేసుట.)

వెలవెలబోయి నబాబుతోడను వేమరుపల్కుచును
చెలువుతోడ యానబాబు గనుగొని కలకలనవ్వుచును
సంధి చేయుటలు నాడే యుండెను సాదుల్ ఖానుండా
యెందుకయిన్ని మాటలాడెదవు యిచ్చట నాతోడా
మొదటతోడ్రమల్లోజితో చెప్పిన మాటలు మఱచితివో
యెదుట నిలువనను దేసింగుండని యిప్పుడు నెంచితివో - నీకు
మాట యెనిమిది పాళాల్ పైకం బొప్పగనుండగను
ఘాటిగ చెంజీరూకలు లేకను తక్కువాయానటను
నీకు బలంబులు జమేదారులు నిజముగనుండగను
యీకొలదిని బలుకగదగు నాసి విప్పుడు చులకగను
చెంజి పైకము తీసుకొనుము నా చేతికత్తి మొనను
రంజితంబుగా రూకలు జూడుము రయముగ బాలా మొనను
పట్టుపట్టు రూకలు యిదె వచ్చెను పట్టుమనుచు నతడు
దిట్టముగా తన చేతను బాలా పట్టి యెత్తి యపుడు
తలమీదికి యిదో బాలా వచ్చెను తప్పించుకొనుము
చెలువుతో కత్తి మెడకు వచ్చెను తలగక యిటు నిలుము
కినిసి నీవు నాతో నికనైనను గెలువు సమరమునను
అని దేసింగుడు పలుకుచునుండగ నా సమయంబునను.

{ ఏనుగ కడుపుక్రింద గట్టిన తొట్టినుండు మాష్టీకుడు
గుఱ్ఱపు వెనకటి కాళ్ల తెగ వేయుట. }

ఘనమగు *యేనుగ క్రింది తొట్టిలో గల మాష్టీకుడును
కనుగొని గుఱ్ఱము వెనక కాలొకటి కత్తితో నరకగను

తెగవేయంగనుమూడుకాళ్లతో తెగువతోగుఱ్ఱమును
మెగసీదండుపైపడనప్పుడతం డెనసికత్తిగోను
పొడిపొడిజేయుచుదండులనెల్లను పొడిమిజేయుచును
వడిగకత్తిగోతుండ్లుజేయుచును వదలకదిరుగుచును
అప్పుడుదేసింగుండునబాబును అంతజూచివచ్చి
తప్పకబారాహజారికప్పుడు తగుచిమటాయిచ్చి
అంతటగుఱ్ఱముముందరికాళ్లను అటయేనుగతలను
గంతువేసిపెట్టినమాష్ట్రీకుడు కడువడితోడుతను
ఘనముగుగఱ్ఱపుకాళ్లనప్పుడు కత్తిచేతరెండు
తునకలుగారెండవకాలునువడి తుండించగరెండు
పడివెనకటిపదములుదెగనంతట బారహజారియును
వడిగాగూలిగినదేసింగుడుగని వాజిసిధుమికియును
కనలుచుగన్నులుయెఱ్ఱజేయుచును కడుకోపంబునను
తనచేతులకత్తులుదూసుకొని తనగుఱ్ఱమునటను
సరగునరెండుతుండ్లుగనరికి చాలనుగ్రుడగుచు
బరువడిదండునపాదచారియై చొరబడిపొగరడచు
గరగరదిరుగుచుకత్తులువిసరుచు కినిసియునరుకుచును
తలమివేయుచునతలలుగొట్టుచను దర్పముజూపుచును
పసచెడికొందరుపారిపోవగని పకపకనవ్వుచును
రసికలయినయావీరులదరుముచు రంకెలువేయుచును
మెండుగనరికికండలుప్రేవులు కొండలపొడవునను
ఖండించినమొండెంబులుతలలును తండంబులుగాను
వేయియేనుగులనొక్కసారిగా వేమరునరుకుచును
వేయిగుఱ్ఱములనొక్కసారిగా వెసబడవేయుచును
వేయిరౌతులననొక్కసారిగా విసరటుకొట్టుచును

నా యెడనున్న శూరులబట్టి చయ్యనజంపుచును
ఒక్క సారి వెయికత్తులు రాతన యొక్కకత్తితోను
చక్కగపోడిమి చెడిజనులందరు వెక్కసపడగాను
నిబాయించలేకను దండచ్చట నిలువకబారగను
నబాబుతనపాళెంబున దాగెను నంతభయంబునను
నలుదిక్కుల దేసింగుడు జూడగ నంతటనందరును
వెలవెలబోవుచు పారిపోవగను వేసరిజూచుచును
పారిపోయెడివారిని జంపుట పాపంబనుచూను
దారితప్పి వాగిన యెదిరించుట ధర్మము కాద నేను
సరగున నన్నొకశూరుడయిన మరి చంపడాయె నిపుడు
బరువకివొంటిగ నేనెటువూరికి పరగబోదు నేడు.

దేసింగు సేనలు శిథిలమైనదిజూచి
తనప్రాణము విడుచుటకు నిశ్చయించుట.

మహామత్ ఖానుషుజ షేదారులును మదిపిన తండ్రియును
సహా గాబారాహజారి దండుతో సమసిపోయెనికను
రయముగ నా ప్రాణములింకేటికి రంగనాథస్వామీ
ప్రియముగ నీ పాదముల జేర్చునను రంగనాథస్వామీ
దాసుడనన్ను నీకు సన్నిధిని దనర జేర్చుస్వామీ.
వాసిగనిను నెరనమ్మినవాడను వచ్చిబ్రోవు స్వామీ
నాక్రమంబు నీకెరుగించితిని రంగనాథస్వామీ
చక్రము బంపుము వేగమె నాకు సరగ రంగస్వామీ
అనుచు ప్రాణములు పోగొట్టుటకు నంత నిశ్చయించి
తనమనంబునను రంగస్వామిని తప్పక నపుడుంచి
పద్మాసనమున గూర్చుండెను తా బరువడి దేసింగు
పద్మాప్తుడగు సూర్యుని జూచుచు పల్కెను దేసింగు

నేనురంగనికిభక్తుండయితే నిజముగానుయిపుడు
నేనుశూరసింగునిసుతుడయితే నిజముగానుయిపుడు
నేనుసత్యమునుతప్పకయుండిన నిజముగానుయిపుడు
నేనుయేకపత్నీవ్రతుడయితే నిజముగానుయిపుడు
నేనుశూరుడయితేయీకత్తీ నిజముగానుయిపుడు
పూనికతో నాగొమ్మునునాటి పొసగచంపు నేను
అనుచుకత్తితా నెగరవేసిరొమ్మపుడుజూపగాను
ఘనమగుకత్తియురొమ్మునునాటి కదసిదూరె వేసను
హరిహరియనుచునుప్రాణమువిడిచెను అప్పుడు దేసింగు
సరసిజాసియనిప్రాణమువిడిచెను చయ్యన దేసింగు
అపుడునబాబుదండుననుండి యతిశీఘ్రముగాను
నిపుణుడయిన దేసింగునిపాటు నెనసిచూచుటకును.

దేసింగు కళేబరంబునుజూచి
నబాబువ్యసనముజెందుట.

దండుతోడనునబాబప్పుడు దగ్గిరికినివచ్చి
పండితుడగు దేసింగునిజూచి బహువ్యసనముమించి
యేనుగుపయిననుండునబాబు తానటుదిగివచ్చి
ప్రాణముపోయినదేసింగునితా బరువడినటుజూచి
కూర్చుండియు దేసింగునిజూచి కొంతవగచివగచి
జేర్చియతనిముఖమునతనముఖమును మూర్ఛపోయిలేచి
బాలుడదేసింగయ్యావాతో పలుకవేమియిపుడు
చాలయలసినిద్దురపోయెదవిం తేలవచ్చె నేడు
యింతశూరుడనితెలిసితె నేను యిప్పుడు దేసింగు
యింతరాజ్యమును యేలమనుచనీకిత్తుర దేసింగు
చెలగయింతకార్యంబనితెలిసితె చెంజిపయికవేను

తలచను యెందుకు యడిగితినిన్ను తగవు మాలినేను
మాటిమాటికిని ముద్దుబెట్టుకొని మరిమరి వగచున్నను
సూటిగ దేసింగు నిశ్శృంగారము చూచియు నేడ్చెను
పాపినైతి నే నీవు చచ్చుటకు బాలుడ దేసింగు
పాపపునిందలు పడితిని భువిలో బాలుడ దేసింగు
లక్షయేనుగులు నీ చేమడిసెను యీక్షణంబులోను
లక్షణమగు గుఱ్ఱంబులు నాలుగు లక్షలు నీ చేను
సమసెకోట్లసంఖ్యలు జనములను సరగున నా కీతిపే
క్రమముగ నీ కత్తికి సరిలేకను కదసి యుతిరిగితివే
తడయక నబాబు వగచుచునుండగ దగ్గరివారెల్ల
తొడిబడి మూర్ఛల జెందుచునందరు దుఃఖపడుచునల్ల.

నబాబు బంగార్నాయని జూచి బంగారుపల్లకిలో
దేసింగును నుంచి చెంజికి యెత్తించుకబొమ్మని
సెలవొసంగుట.

ఉండ నబాబు బంగార్నాయని యొప్పుగాను జూచి
మెండుగ బంగరు పల్లకి దిండ్లును మెత్తలు వెప్పించి
చెలువుతొ దేసింగుని నందుంచి చెంజికి నీ నేడు
జలిదిగ నీవును తొండ్రమల్లుడును జమేదారులిపుడు
పల్లకి నెత్తించుక పొమ్మన్నను బంగార్నాయడును
మెల్లగ దేసింగుని యెత్తియు నా పల్లకిలోపలను
పెట్టియప్పుడు బహుజాగ్రతతో నట్టెభుజంబులను
పట్టు పట్టుడని యెత్తుకపోయిరి పరగ చెంజికటను
ముందుగ తొండ్రమల్లుని బంపి యందు రాణితోను
సందడి సేయక సమాచారములు జలిది చెప్పమనేను
తొందరపడుచును చెంజికిపోయి తొండ్రమల్లుడును

అందున్నదాదులతో జెప్పగ నంతటవారలును
దేసింగునిపాటంత రాణితో తెలియజెప్ప గాను
వాసితప్పియారాణియప్పుడు వారితోడననెను
ముందుపోటుతగిలితే తెమ్మనుము ముఖ్యముగానిటను
అందువెనకపోతైతే తేవల దండెనిలుపుమనెను
రొమ్ముపోటుతగిలినదనిజెప్పగ రమ్మనిసెలవిచ్చి
సమ్మతముగతననాథునిజూచి చాలగదుఃఖించి
యున్నవారుపల్లకినటుదించి యొప్పగనందరును
మన్ననమనప్రాణములతో విడిచితె మనముపోదమటను

రాణి దేసింగునిజూచి చింతాక్రాంతయై దుఃఖించుట.

రాణియంతబహుదుఃఖముతో తన ప్రాణనాథుజేరి
మాణిక్యమనాప్రాణసఖ్యము మరియనిన్నుకోరి
పెండ్లి చేసుకొని యేమిసుఖంబుల ప్రీతిననుభవిస్తి
కండ్లనిన్నుజూచుట కేసికడ గండ్లనోము నోస్తి
నావద్దికినీవొచ్చినప్పుడే నరసిప్రాణనాథా
పోవద్దనినేనెంతో జెప్పితిని పోసగప్రాణనాథా
వినకపోతివిక నేమి సేయుదును వెత్తిని జేసితివె
వెనకసింక నాకెవ్వరుదిక్కు వృథగా జేసితివె
అనితననాథునిపైబడి యేడ్చుచు నిడుభుజమార్చలుడు
ఘనుడగుదేసింగునిరూపంబును కనుగొనివగగొనుచు
జూడవచ్చినవారెల్లరును జూచిమోదముకొనుచు
తోడువచ్చినదాదులజూచుచు గూడి జెప్పుకొనుచు

బహువ్యసనముతోదగ్గరనుండెడి బంధుజనులజూచి
సహజంబుగవారలతోబలికెను సమ్మతంబుమించి.

రాణియగ్నిప్రవేశంబుచేసిదంపతులు
దేవవిమానమునెక్కి స్వర్గంబునకరుగుట.

గుండంబొక్కటిత్రొవ్వించుమనె కోరిరాణియప్పుడు
దండిగగంధపుచెక్కలసరదులా దసరవేయుచేడు
వాసనద్రవ్యముకర్పూరంబును వరుసనెయ్యిపోసి
వాసిగమంటలువేయుమనుచును వారికిసెలవిచ్చి
స్నానముజేసిపసుపుచీరెయును చాలగధరియించి
పూనిపసుపుకుంకుమపువ్వులును పొందుగానుదాల్చి
నవరత్నంబులభూషలుపెట్టి నాథునిమదినెంచి
భువిలోగలభూసురులకునెల్లను పోసగదక్షిణలిచ్చి
భాసురంబుగనుముత్తైదువలకు పరమముదంబునను
వానికిసెక్కనచీరెలురవికెలు వరభూషణములును
కుంకుమపసుపుపుష్పగంధము కోర్కెదీరగాను
శంకలేకవారలకునువిచ్చి చాలదీవెనలును
గైకొనివారలకెల్లరకునమస్కారమపుడుజేసి
ప్రాకటముగనుభక్తితోడను భావుకములవడని
[illegible]దాత్రముకెక్కనస్వామి దివ్యపదవిగోరి
భూపునుపే[illegible]జూచెనందదేవి పరమపదముమీరి
మహాతపస్విగుండంబునకునుతా ముఖ్యముగావచ్చి
తోడనెతననాథునగ్నికి దేవికలరవచ్చి
[illegible]బూలంబును [illegible] దనద [illegible]

అంబరంబునకు నెగరగ రత్నము లంతజడిదిగెట్టి
చుట్టుబడ్డయారత్నములెల్లను సొంపుగ నొడజనులు
అట్టెమెత్తుకొని సంతోషంబున నలరిరంత ప్రజలు
నాథుని గుండంబుననుంచియు తా నంతసమ్మతించి
సాధులకెల్ల నమస్కరించి తా సరగ నగ్ని జూచి
భావంబున శ్రీహరిహరియనుచును పరగ సంతసించి
దేవుండయిన యగ్నిహోత్రుని తేజమునకు మ్రొక్కి
నారాయణ శ్రీకేశవయనుచును అంతనగ్ని జొచ్చి
సాకేత శ్రీపరమేశాయనుచును సరపితోడజొచ్చి
ఉన్నంతనయా దేవవిమానము నొప్పగానురాగ
సన్నుతులగుయాదంపతులిద్దరు స్వర్గమునకు నేగ
పుష్పవిమానంబచటనప్పుడును పొందుగ దేవతలు
పుష్పవర్షములు గురియించుచును పొగడిరంత మేలు
అని నారదముని దేసింగునికథ నంత దెలుపగాను
వినిసురనాథుడు సంతసించెను వేడ్కమీరగాను
సరగున నారదుడంతలోకసంచారముగ యేగెను
గరిమతో నేగిరి దేవతలెల్లను కడుముదమందగను
శూరుడయిన దేసింగునికథను సొంపుగ నెవరయిన
సాకతువ్రాసినచదివినవిన్నను స్వారస్యముగసిన
పుత్రపౌత్రభాగ్యంబులుగలిగి పొందుగాను వెలసి
గోత్రవృద్ధియును శత్రునాశనము కోరికెలను వడసి
ఆయుర్వృద్ధియు శ్రేయస్కరమును అధిక సంపదలను
బానుకనెప్పుడుగలుగునువారికి బహుభోగంబులును

ఆచంద్రార్కస్థాయిగ నీకథ అతిశయంబుగాను
భూచక్రంబుననుండఁగవలెనని పొందుగఁ గోరెదను
విరచించితి దేసింగురాజుకథ వీనులవేడుకను
సరగున దిద్దుఁడు సద్బుధులెల్లను సంభ్రమంబుతోను
సామాన్యముగాఁ జెప్పితి నీకథ స్వారస్యముగాను
రామార్పణముగఁ జేసితి నిప్పుడు రమణీయంబుగను.

దేసింగురాజుకథ.

సంపూర్ణము.